

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет гуманітарних наук
Кафедра загального і слов'янського мовознавства

Магістерська робота

освітній ступінь – магістр

на тему: **«ЕВФЕМІЗМИ ТА ДИСФЕМІЗМИ У БЛОГОСФЕРІ:
ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ»**

Виконала: студентка 2-го року навчання,
Спеціальності
035.01 Філологія

Балаж Валентина Олегівна

Керівник Куранова С. І.,
кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Магістерська робота захищена
з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« _____ » _____ 20 ____ р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ ТА ДИСФЕМІЗМІВ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ	7
1.1. ВИЗНАЧЕННЯ ЕВФЕМІЗМУ ТА ЙОГО ФУНКЦІЇ	7
1.2. КЛАСИФІКАЦІЇ ЕВФЕМІЗМІВ	15
1.3. ВИЗНАЧЕННЯ ДИСФЕМІЗМУ ТА ЙОГО ФУНКЦІЇ	23
1.4. КЛАСИФІКАЦІЇ ДИСФЕМІЗМІВ	27
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНА ПРАГМАТИКА ЯК НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО НАУКОВОГО ДИСКУРСУ	31
2.1. ЛІНГВІСТИЧНА ПРАГМАТИКА: ТЕОРІЯ ТА ЗАВДАННЯ	31
2.2. ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕВФЕМІЗМІВ І ДИСФЕМІЗМІВ	41
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕВФЕМІЗМІВ І ДИСФЕМІЗМІВ У БЛОГОСФЕРІ	47
3.1. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕВФЕМІЗМІВ	47
3.2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСФЕМІЗМІВ	69
3.3. ФУНКЦІЇ ЕВФЕМІЗМІВ	87
3.4. ФУНКЦІЇ ДИСФЕМІЗМІВ	97
Висновки до розділу 3	103
ВИСНОВКИ	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	108
ДОДАТКИ	118

ВСТУП

Евфемізму та дисфемізму як лінгвістичному явищу приділяють особливу увагу. На початку ХХІ ст. мовознавство розвивається в ракурсі функціоналізму, що базується на таких принципах лінгвістичних досліджень, як прагматизм, аксіологічність, дискурсивність. У фокусі уваги науковців нині перебуває не лише внутрішня будова лексеми, а й її комунікативно-функційні особливості. З позицій лінгвістичної прагматики евфемізми є більш “толерантними” лексичними одиницями, які, в свою чергу, вживаються замість тих, які можуть зачепити або образити учасників комунікації [75, 132]. Дисфемізми — навпаки — вживаються з метою негативізації дискурсу, підкреслення негативних рис предмета, об’єкта або явища дійсності. Аналіз використання евфемізмів і дисфемізмів на матеріалі української мови, а саме їхнє вживання у блогосфері, допоможе дослідити та зрозуміти причини їхнього використання, завдання та функції у мовній системі.

Дослідженню евфемізмів і дисфемізмів приділяли увагу провідні вітчизняні та зарубіжні дослідники (Г. Аркушин [1], Віра Великорода [9], Анна Домбровська [72], Зореслава Дубинець [23], А. Кацев [29], Марія Ковшова [30], Леонід Крисін [33], Борис Ларін [35], Василь Москвін [42], Азелла Рєзанова [54], Олена Сенічкіна [60], Леся Ставицька [65], Роберт Холдер [74] тощо). Їхні роботи є вагомим теоретичним підґрунтям для нашого дослідження, адже запропонований термінологічний апарат і класифікації дають змогу всебічно висвітлити питання. Також важливим у нашому дослідженні є прагмалінгвістичний аналіз евфемізмів і дисфемізмів, адже одиниці вторинної номінації володіють сильним прагматичним потенціалом. Зокрема їхню появу пов’язують із недотриманням принципів кооперації чи ввічливості, бажанням імплікувати певний вид інформації тощо. Теоретичним підґрунтям для окреслення постулатів і основних понять лінгвістичної прагматики стали праці провідних прагматистів вітчизняної та зарубіжної науки: Флорія Бацевича [2], Герберта Пола Грайса [17], Тойна ван Дейка [22], Михайла Макарова [37],

Джефрі Ліча [75], Джона Остіна [69], Івана Сусова [66], Ольги Яшенкової [70] тощо.

Актуальність даної роботи зумовлена необхідністю вивчення процесу евфемізації та дисфемізації у блогосфері з урахуванням як лінгвістичного, так і прагматичного аспекту. Це пов'язано з тим, що сьогодні в україномовному сегменті дискурсу блогосфери чітко простежується тенденція до використання вторинних найменувань. Потяг до вживання евфемізмів та дисфемізмів можна пояснити кількома причинами, зокрема прагматичними, які ми визначимо у пропонованому дослідженні.

Об'єктом дослідження є евфемізми та дисфемізми, що вживаються в блогосфері.

Предмет дослідження — способи і прийоми евфемізації та дисфемізації мови, прагматична мета їхнього використання у блогах.

Мета роботи — проаналізувати особливості евфемізації та дисфемізації мови з прагмалінгвістичного погляду. Задля реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Підготувати матеріали до всебічного визначення поняття евфемізму та дисфемізму, виявити їхні види та функції.
2. Проаналізувати класифікації дослідників, висвітлити їхні погляди стосовно можливого поділу одиниць.
3. Сформулювати особливості прагмалінгвістичного аналізу мовних одиниць.
4. Виокремити евфемістичні та дисфемістичні номінації з тридцяти трьох блогів публічних особистостей.
5. Встановити лексико-семантичні особливості та способи творення вторинних найменувань у сфері українських блогів.
6. Визначити прагматичну мету вживання евфемізмів і дисфемізмів та функції, які вони виконують у межах обраного дискурсу.

Наукова новизна. Дискурсу українських блогів властива динамічність, він постійно розвивається, вдосконалюється та поповнює сучасний словниковий

склад мови неологізмами. Частина з них, зокрема, виконує функції евфемізмів і дисфемізмів. Новизна дослідження полягає в тому, що вперше був здійснений аналіз одиниць вторинної номінації у дискурсі сучасних українських блогів з позицій прагмалінгвістичного аналізу.

Поставлені завдання потребують використання таких **методів**:

— *описового* (аналіз евфемізмів і дисфемізмів і пояснення особливостей їхньої структурної характеристики);

— *методу суцільної вибірки* (передбачає виокремлення евфемізмів і дисфемізмів із публікацій соціальної мережі «Фейсбук» із метою формування фактичного матеріалу дослідження)

— *компонентного аналізу* (дозволяє дослідити лексичні значення евфемізмів і дисфемізмів);

— *лексико-семантичного аналізу* (виявлення особливостей семантики одиниць);

— *прагматичного аналізу* (полягає в дослідженні цілей, комунікативних дій та особливостей мовленнєвої поведінки учасників комунікації в умовах конкретної комунікативної ситуації);

— також застосовувались методи *порівняння та спостереження, класифікації та систематизації даних, кількісні підрахунки* тощо.

Матеріалом дослідження є 323 евфемістичні найменування і 268 дисфемістичних номінацій, виявлені методом суцільної вибірки з тридцяти трьох блогів публічних особистостей у соціальній мережі «Фейсбук».

Практичне значення полягає в тому, що виокремленні найменування можуть слугувати базою для створення словника евфемізмів і дисфемізмів українською мовою. Також результати дослідження можна використовувати при викладанні курсів з сучасної української мови, сучасної лексикології, актуальних питань сучасної лінгвістики, української мови як іноземної тощо.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (82 позиції і 33 джерела ілюстративного матеріалу) та додатків, де подано короткий

словник евфемістичних та дисфемістичних найменувань, які нам вдалось виокремити на основі публікацій соціальної мережі «Фейсбук», а також у відсотковому співвідношенні продемонстровано найбільш частотні способи творення та функції евфемізмів і дисфемізмів.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, визначено його предмет та об'єкт, сформульовано мету та завдання, подано методи та наукову новизну, а також практичне значення одержаних результатів роботи.

У першому розділі проаналізовано чинні визначення лінгвістів і їхні погляди на явище евфемізації та дисфемізації, розглянуто функції та види вторинних найменувань, проведено огляд класифікацій, які пропонують вітчизняні та зарубіжні дослідники.

У другому розділі визначено основні поняття лінгвістичної прагматики, проаналізовано прагматичний потенціал евфемізмів і дисфемізмів як одиниць вторинної номінації.

У третьому розділі проведено прагмалінгвістичний аналіз евфемістичних і дисфемістичних найменувань дискурсу блогів, здійснено їхню структурно-семантичну характеристику, визначено лексико-семантичні групи та способи творення, проаналізовано функції та комунікативні особливості номінацій.

У висновках подано узагальнені результати наукового дослідження.

Апробація результатів дослідження. Доповідь на тему: «Евфемізми у блогосфері: прагмалінгвістичний аспект» на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих учених «Мовний простір слов'янського світу (слов'яно-германські, слов'яно-романські, слов'яно-тюркські контакти)» (21 травня 2021 р.).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ ТА ДИСФЕМІЗМІВ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1. Визначення евфемізму та його функції

Сучасні мовні тенденції характеризуються дедалі частотнішим уживанням лексем, які пом'якшують, вуалюють або маскують реальну дійсність. У лінгвістичній традиції такий процес прийнято називати евфемізацією. Для того, аби проаналізувати це явище, спершу варто розглянути термінологійний апарат, запропонований дослідниками.

Немає однієї конкретної дефініції, яка б вичерпно тлумачила концепції цього феномену, через що помічаємо варіації визначень терміну евфемізм у межах лінгвістичної традиції. Наприклад, на думку О. Тараненка, евфемізмом вважають «слово або вислів, троп, що вживається для непрямого, прихованого, зокрема пом'якшеного, ввічливого, позначення певних предметів, явищ, дій зам. прямої їх назви...» [68, 168]. Вітчизняна дослідниця В. Великорода пропонує визначення евфемізму, яке бере за основу психологічний чинник: «Евфемізмами є одиниці вторинної номінації з відносно позитивною конотацією, що використовуються для заміни прямих найменувань, вживання яких з соціально чи психологічно зумовлених причин вважається небажаним» [9, 7].

Можна узагальнити, що евфемізм є двозначним перифрастичним висловом, який використовується для заміни неприємних для комунікантів виразів. І. Гальперін у роботі «Нариси зі стилістики англійської мови» також приділив увагу евфемізмам. Він зазначає: «Евфемізми — це слова і словосполучення, що з'являються в мові для позначення понять, які вже мають назви, але вважаються чомусь неприємними, грубими, непристойними або низькими. Вони є частиною словникового складу мови і є синонімами слів, раніше позначали ці поняття. Способи утворення евфемізмів вельми різноманітні. Найбільш поширений спосіб — це вживання метонімії...

Евфемізми також утворюються за допомогою метафор, перифразів й інших засобів. Особливо часто евфемізми утворюються шляхом використання іноземних слів» [15, 164-165] (тут і далі переклад наш — Б. В.).

Також варто зазначити, що появу евфемізмів спричинили фактори, пов'язані з табуванням тих чи тих аспектів дійсності на певних етапах розвитку суспільства. Ж. Варбот зауважує, що лексема табу має два значення. По-перше, це релігійна заборона у прадавніх народів, що накладався на певні дії з метою уникнення ворожих наслідків. Зазвичай у такому значенні слово вживається на позначення культових предметів або особистостей. Основою табу є причини соціально-економічного характеру; найчастіше заборона на вживання таких слів має соціальні або часові рамки. В іншому значенні лексема не обмежена стадіями розвитку суспільства або культури. Сучасні табу стосуються назв фізіологічної сфери, лайливих або неприйнятних слів; їхньою метою є уникнення найменування понять, які викликають негативні емоції у суспільства. Такі слова або словосполучення, що замінюють табуйоване слово, називають евфемізмами [7, 345]. С. Видлак зазначає: «Мовна заборона передбачає вилучення з ужитку певної форми, на місце якої приходить інша, та, яка вважається прийнятною, що часто, принаймні на початковій стадії, є проявом індивідуального вживання даного засобу, але згодом стає одиницею мовної маніфестації, загальної для певної соціальної групи» [11, 283]. На вживання евфемізмів також впливають соціальні фактори, що «підпорядковуються соціальним орієнтирам. Причини соціальної зумовленості евфемізмів пов'язані з соціальністю мови людини; соціальністю самої людини; прагненням уникнути грубої, різкої оцінки предмета мовлення; психологічними механізмами евфемістичної заміни; пом'якшенням грубих слів і виразів, маскуванням сутності явища» [28, 120].

Дослідники табу й евфемії простежують спільні риси у цих явищах, проте зазначають, що їх не варто ототожнювати: евфемія — процес, що виник у результаті табування тих чи тих аспектів дійсності. О. Сенічкіна слушно зауважує: розглядаючи евфемізми як лексеми, що замінюють табуйовані слова або словосполучення, лінгвісти не можуть визначити конкретні критерії для

розмежування евфемізмів від неевфемізмів на практиці. Ці труднощі в розумінні евфемізмів призводять до того, що цілий пласт лексики залишається поза увагою [60, 6]. Саме тому вважаємо, що необхідно взяти за основу найбільш вичерпний термін, який дозволить заглибитися у суть явища. У роботі дослідниця наводить ознаки евфемізмів, які варто розглянути. Серед обов'язкових виділяє:

1) позначення небажаного денотата, адже денотат евфемізму співвідноситься з тим предметом або явищем, який характеризується негативною конотацією;

2) семантична невизначеність, що дає змогу зменшити негативну оцінку денотата;

3) покращення характеру евфемістичного денотата порівняно з тим словом або словосполученням, що він заміняє;

4) формальний характер покращення денотата, завдяки чому адресат може зрозуміти, про який предмет чи явище йдеться [60, 6].

Також можна говорити про факультативні ознаки, наприклад, специфічність евфемістичних афіксів та непряма номінація, проте дослідниця зазначає, що евфемізмами можуть виступати не лише лексеми непрямого найменування, але й навпаки — прямі найменування, наприклад, слова з узагальненою семантикою, іншомовні слова, наукові терміни тощо [60, 8]. Важливим, на наш погляд є те, що евфемізм можна з упевненістю назвати контекстуально-чутливим явищем, тобто «залежність від контексту є ще однією ознакою евфемізмів, оскільки вони є одиницями вторинної номінації, а лексичні одинці, які застосовуються при евфемізації, теж мають певне первинне значення, яке за умови іншого контексту буде прямим найменуванням певного об'єкта чи явища» [46, 29].

Дослідниця Б. Воррен зазначає: щоб мати змогу відібрати приклади евфемізмів, потрібне визначення для їхньої кваліфікації. На її думку, евфемізмом є лексема, яка поєднує такі ознаки: 1) її референт вважається чутливим явищем (наприклад, пов'язані з тематикою смерті, злочинності, фізичних і психічних вад, сексу тощо); 2) вжита лексема (або вираз) є менш суворою та / або грубою, ніж

альтернативне слово чи словосполучення; 3) зарахування лексеми до евфемізмів або ні залежить від сприйняття дослідника; тобто немає стовідсоткових критеріїв і чинників, які вважалися б об'єктивними для зарахування [Воррен, 134]. Схожою є думка автора відомого Оксфордського словника евфемізмів Р. Холдера, який зазначає, що читач може не погоджуватися із зарахуванням деяких прикладів до евфемізмів, або навіть до дисфемізмів, адже відбір є суб'єктивним: «...there may also be cases where one woman's euphemism is another man's dysphemism» [74, 7]. На думку мовознавиці М. Шимчак-Розлах, важко вказати на якісь об'єктивні критерії, які розрізняють, що є евфемізмом, а що ні; у багатьох ситуаціях виявлення евфемізму вимагає не лише дуже хорошого знання мови, але й здатності декодувати приховане значення слів, найчастіше на основі складного нелінгвістичного культурного контексту, часто історичного чи політичного, а також економічного. Відсутність ясності у визначенні евфемізму також зумовлена широким обсягом цього поняття. Сфера дії, яку він охоплює, досить гнучка і варіюється відповідно до досліджуваної сфери. Це явище, яке знаходиться на межі кількох галузей науки: семантики, риторики та лексикології, а тому визначається представниками кожної з них по-різному [79, 62]

Найбільш вигідним способів уникнення конфліктів у процесі комунікації є саме використання евфемізмів, тобто евфемістична заміна. Евфемізми як одиниці вторинної номінації дозволяють мовцю вуалювати або маскувати об'єкти, предмети або явища дійсності. Як підсумок, визначальною функцією евфемізмів є нейтралізація істинного сенсу прямих найменувань, його пом'якшення. Т. Світличної зазначає, що використання евфемістичних номінацій є запорукою «успіху комунікативного акту, оскільки за допомогою евфемістичних найменувань мовець здатен уникнути різноманітних суперечностей» [59, 40]. Також варто сказати, що процес евфемізації може бути виразником культурного коду того чи того народу. Наприклад, на думку польського дослідника В. Трушковського, кількість евфемістичних найменувань, які є в мові, демонструє ступінь цивілізованості конкретного суспільства [80, 139].

Варто зауважити, що суть більшості дефініцій полягає у поясненні терміна крізь призму численних функцій цього явища. Під функціями евфемізмів вбачають провідні ролі, які вони відіграють у системі мов. Дослідники, керуючись обраними трактуваннями цього феномена та дотримуючись певних класифікацій, виділяють різні функції. Для прикладу, О. Тараненко виділяє наступні функції: магічно-забобонна, криптологічно-маскувальна, жартівливо-іронічна, політично-ідеологічна, пом'якшувально-меліоративна тощо [68, 168-169]. Польська дослідниця М. Вашневська зауважує: «Функції евфемізмів у дискурсі тісно пов'язані з мотивацією відправника та метою, яку він хоче досягти. Використання евфемізмів часто асоціюється з поняттям політичної коректності, тобто виявом поваги та толерантності шляхом відповідного використання мови в публічному дискурсі» [82, 85].

О. Саприкіна зазначає, що поява евфемізмів у системі мови пов'язана з прагматичними причинами, «зокрема з метою продемонструвати:

- вияв ввічливості (при створенні евфемізмів, що пом'якшують різні види фізичних та розумових вад);
- характеристику табування (при створенні евфемічних заміन прямим номінаціям явищ хвороб чи смерті);
- рівень впливу на масового реципієнта (при створенні евфемізмів у політичній сфері);
- засекречену діяльність (при створенні евфемізмів у соціальних діалектах різних нелегальних груп, а також у сфері військового озброєння та конкретних воєнних дій держави)» [57, 50].

Розгляд функцій евфемізмів, наведений у праці В. Великороди, здійснений на основі аналізу прагматичних особливостей; науковиця виділяє:

1. Вуалітивну функцію як бажання адресата приховати аспекти дійсності.
2. Кооперативну — прагнення учасників комунікативного процесу до порозуміння на мовленнєвому рівні.
3. Превентивну — вживання евфемістичних засобів як альтернативних до давніх табу.

4. Риторичну — намагання адресанта добитися змін у ставленні адресата до повідомлюваного.

5. Елевативну — подача адресантом аспектів реальності в більш позитивному світлі.

6. Конспіративну — сприяє здатності ідентифікації мовцями членів своєї групи, дозволяє дійти згоди, ізолюючи себе від інших мовців, погляди яких не збігаються з їхніми.

7. Дистротивну — провокує спотворене відображення інформації [9, 8-9].

Варто зауважити, що деколи евфемістичні найменування можуть виконувати функції впливу чи маніпуляції. Х. Пайонкевич зазначає: «Здатність евфемізмів маніпулювати свідомістю завдячує тому факту, що вони вуалюють або приховують неприємне й неприйнятне в явищі, подаючи його крізь призму нейтральної чи позитивної конотації. Пересічний реципієнт зазвичай не встигає або не в змозі виокремити й осмислити евфемізм у потоці інформації» [48, 208].

В. Москвін також розглядає евфемізми відповідно до функцій, які вони виконують, і виокремлює наступні типи: 1) евфемізми, які використовуються для заміни конкретних понять, що викликають страх (наприклад, смерть, хвороби тощо: *новоутворення* замість *пухлина*); 2) евфемізми, що використовуються через бажання уникнути прямої номінації чогось неприємного (*комаха* замість *тарган*, *клон*); 3) евфемізми, які замінюють те, що в є непристойним для певної епохи або певного середовища; 4) етикетні евфемізми, які мовець вживає через страх образити, уникаючи прямого найменування (*обмежений* замість *дурний*); 5) евфемізми, що маскують реальну дійсність (*позичити* замість *вкрасти*); 6) евфемізми, що вживаються на позначення непрестижних, на думку соціуму, професій, організацій (*модель* замість *манекенниця*) [43, 62-63].

Інша вітчизняна дослідниця А. Галайчук вважає, що основною функцією евфемізмів є бажання «приховати, завуалювати пряме значення окремих слів, яке в даному соціумі вважається непристойним або ж таким, що завдає моральної шкоди оточуючим. Для досягнення цієї мети використовують різноманітні засоби, наприклад, вживання слів-визначників з дифузною семантикою,

використання гіперонімів, вживання дейктиків, запозичень, аббревіатур та слів, які вказують на неповноту дії тощо» [14, 22].

Л. Крисін виділяє три цілі евфемізації мови, які варто розглянути детальніше: головною ціллю, яку переслідують мовці, використовуючи евфемізми у соціальних та міжособистісних стосунках, він визначає бажання уникнути комунікативних конфліктів та невдач; такі евфемізми (порівняно з іншими способами номінації) називають об'єкт або дію більш ввічливо (наприклад, *незрячий* замість *сліпий*; *той, хто недочуває*, замість *глухий* тощо) [33, 34]. Варто сказати, що ця теза відповідає постулату ввічливості Г. Грайса, на якого покликається дослідник, адже за допомогою евфемізмів мовець прагне оминати комунікативний дискомфорт, що є частковою реалізацією згаданого постулату [33, 48]. Наступною ціллю є вуалювання або камуфлювання дійсності; такі лексеми є більш специфічними в соціальному контексті, адже вони, на думку автора статті, відображають загальну брехливість системи та страх перед прямим найменуванням певних явищ дійсності (наприклад, *установа* замість *в'язниця*, *лібералізація цін* замість *підвищення цін*) [33, 49]. Третя ціль, яку переслідують мовці, вживаючи евфемізми, полягає у прагненні донести адресату певну інформацію так, щоб вона була зрозумілою виключно для нього (наприклад, *дівчата без комплексів* замість *повії*, *люди зі шкідливими звичками* замість *алкоголіки*) [33, 50].

Варто зауважити, що евфемізми як одиниці вторинної номінації є важливим засобом поповнення словникового складу мови, тобто «евфемію варто розглядати як засіб синонімії, який корелює в синхронічному підході, оскільки власне евфемізм і первинна лексема перебувають у синонімічній опозиції» [45, 100]. Також важливо порівняти евфемізми та тропи, аби мати змогу розмежувати ці два поняття. Дослідники наголошують на необхідності протиставлення саме їхніх функцій, адже це те, що відрізняє евфемізми, наприклад, від метафор. Б. Ларін зазначає, що за семантичною структурою евфемізм є різновидом тропу (метафори, метонімії, синекдохи тощо); саме сфера їхнього вжитку дає змогу

розрізнити ці поняття, адже, на відміну від тропів, які образно демонструють явища дійсності, евфемізми маскують неприємні реалії [35, 110].

Ю. Полтавець у своїй роботі також порушує це питання і зазначає: «Відмінність евфемізмів від тропів полягає у їхніх функціях. Тропи сприяють образному відображенню світу, забезпечують виразність мовлення, надають йому емоційно-експресивного забарвлення. Евфемізм виконує соціальні функції, зокрема такі, як забезпечення комфортного спілкування, дотримання етичних норм — коректності, ввічливості» [51, 231]. Важливо зазначити: таке протиставлення не заперечує того факту, що багато тропів можуть вживатися в евфемістичних цілях, тобто здатні виконувати евфемістичну функцію, проте це зовсім не означає, що будь-який троп автоматично є евфемізмом.

Дослідниця М. Шимчак-Розлах зазначає, що ми можемо розглядати евфемізм як троп або як стилістичну фігуру, адже простежується взаємозв'язок евфемізму та риторики з «мистецтвом добре говорити». У минулому евфемізм був своєрідним стилістичним тропом — перифразою, а також він використовував форми, характерні для інших стилістичних фігур, наприклад, для метафори чи метонімії, і навіть літоти. Про це свідчать, наприклад, численні приклади евфемізмів — метафори, що позначають стан або процес смерті [79, 61]. У монографії «Концептуальні моделі в семантиці евфемізму» Л. Порохницька також досліджує роль метафоризації в процесі евфемістичної номінації. Науковиця стверджує, що всі метафоричні евфемізми можна розділити на три підгрупи:

1. Одиниці, евфемістичний сенс яких є результатом метафоричного перенесення на основі фізичної ознаки, що легко ідентифікується. Наприклад, *Gummihandschuh* “резинова рукавиця” замість *презерватив*; основою для перенесення є матеріал, функція.

2. Метафоричні евфемізми, основою для перенесення яких є оцінні компоненти значення; мовець, користуючись такими евфемізмами, чітко висловлює своє ставлення до денотата. Наприклад, *fractured* “поламаний” замість *п'яний*; основою для перенесення є «розбитий» стан.

3. Лексеми, конотація яких залежить від контексту, конкретної комунікативної ситуації. Дослідниця зазначає, що такі метафоричні евфемізми не завжди з легкістю ідентифікуються, адже першочерговою для них є емотивна оцінка, а не логічний зв'язок [52, 35-36].

1.2. Класифікації евфемізмів

Існують різні підходи до класифікації евфемізмів, адже дослідники обирають різні критерії для групування лексем. Наприклад, є структурні, лексико-семантичні, тематичні, прагматичні, класифікації відповідно до способів творення тощо. Важливо розглянути класифікації провідних дослідників, систематизувати їхні надбання, адже це слугуватиме важливою теоретичною базою для дослідження. На думку Б. Ларіна, за основу класифікації евфемізмів треба взяти їхню соціальну природу. Він виокремлює три типи евфемізації: 1) загальноновживані евфемізми літературної мови; 2) класові та професіональні евфемізми; 3) родинно-побутові евфемізми, які вживаються переважно в розмовному мовленні, характерні обмеженим колом уявлень зі сфери фізіології та анатомії людини [35, 112]. М. Ковшова услід за Б. Ларінім, беручи до уваги ступінь усталеності і відтворюваності евфемізмів, ступінь легкості декодування і їхню соціальну маркованість, виокремлює три розряди:

1. Загальноновживані евфемізми. Дослідниця зазначає, що такі одиниці є зафіксованими в словниках або близькими до того, щоб стати фактами словникового запасу тієї чи тієї мови. Такі евфемізми є стійкими і легко відтворюваними в мовленні більшості носіїв, ці слова або вирази є загальноновживаними, наприклад, лексема *старий* має загальноновживані евфемістичні заміни: *пенсійного віку, в роках, людина з великим досвідом* тощо [30, 54]. Варто сказати, що, оскільки українськомовного словника евфемізмів, де був би зібраний матеріал загальноновживаних евфемістичних найменувань, на жаль, поки немає, тому немає змоги чітко зараховувати одиниці до цього розряду. Проте важливо здійснювати різноаспектні дослідження з метою

систематизації практичного матеріалу в різних сферах, що згодом дасть змогу у подальшому створити евфемістичний словник.

2. Мовленнєві (контекстуальні) евфемізми — це лексеми, які є індивідуально-контекстними, адже їхня стійкість і відтворюваність обмежується вузьким колом, наприклад, сімейного або дружнього спілкування: *він ще дитина* “доросла людини, яка вчинила необачливо”; *кабінет роздумів* “туалет”; *мати золоті руки* “ламати все, до чого б не доторкнувся”.

3. Оказіональні евфемізми. Вони також обмежені певним колом спілкування, проте вони утворюються (переважно) для одноразового вживання у мовленні, наприклад: *наш кіт самовиразився у ванній* “про тварину, що задовольнив природні потреби в недозволеному місці”. Однією з визначальних функцій як мовленнєвих, так і оказіональних евфемізмів є фатична функція, адже, оскільки сенс таких висловлень є зрозумілим для обмеженого кола осіб, вживання евфемізмів свідчить про зв’язок з тим чи тим середовищем, соціумом. Окрім того, що такі лексеми вуалюють певні предмети чи явища дійсності, також вони виступають мовленнєвими маркерами, сигналами про належність до певного кола чи групи осіб [30, 54-55].

О. Сенічкіна пропонує класифікувати евфемізми на такі групи:

1. Історичні евфемізми, що раніше виконували евфемістичну функцію, проте сьогодні мовці не усвідомлюють їхній евфемістичний потенціал. До цього класу дослідниця зараховує давні табу, заборони тощо.

2. Евфемізми за походженням. З погляду сучасних носіїв мови — це не евфемізми, проте їхня поява у словниковому складі зумовлена евфемістичною функцією. Основу цієї групи становлять медичні терміни, іншомовні слова, аббревіатури тощо.

3. Мовні евфемізми, оскільки саме мовці зараховують такі номінації до евфемістичних та використовують їх з цією метою.

4. Функціональні евфемізми, які виконують евфемістичну функцію залежно від контексту, хоча це не зумовлено їхньою лексичною природою.

Наприклад, такі лексеми: *деякий, децю, певний*; терміни, що вживаються не в їхньому прямому значенні [60, 12-14].

Науковиця Б. Воррен класифікує евфемізми відповідно до чотирьох головних способів творення:

1. Використання різних засобів словотворення, наприклад: *comfort station* — утворення складних слів; *sanguinary* (у сенсі *кривавий*) — деривація; *SAPFU* (похідне від *surpassing all previous fuck-ups*) — утворення акронімів тощо.

2. Запозичення з інших мов, наприклад, *lingerie* — слово французького походження, що означає *жіноча білизна*; також дослідниця наводить лексеми фізіологічної сфери: *анус, ректум, урина* — запозичені слова, які вживаються замість питомих для кожної конкретної мови. Вона зазначає, що іншомовні лексеми є більш вигідними, адже вони сприймаються як більш тактовні, а тому підвищують «тон» конкретної лексеми у процесі її найменування.

3. Модифікація або зміна форми образливого слова, наприклад: *divil, divel* замість *devil*; *Gad, Gosh, Golly* замість *God*; *fug* замість *fuck*;

4. Надання нового сенсу усталеним словам або словосполученням, наприклад: *growth* замість *tumour* (у значенні “пухлина”); *sanitary engineer* замість *garbage man* (тобто “сміттяр”); *blessed* замість *damned* (вживання антонімічної лексеми зі значенням “благословенний” у контексті “проклятий”) [81, 131].

У статті також описані інші способи творення, наприклад, пропуск образливого слова, заміна його невиразною вимовою тощо, проте науковиця зауважує, що зустрічаються такі явища набагато рідше [81, 132]. На наш погляд, дослідниця здійснила ґрунтовну класифікацію, адже вона відображає сучасні процеси евфемізації мови, які, зокрема, простежуються у блогосфері. Також важливим є те, що Б. Воррен у контексті евфемістичної заміни наводить слово із протилежним значенням (антонім), що є досить новим поглядом на досліджуване явище.

В. Москвін також пропонує класифікацію відповідно до способів творення. Він зазначає, що евфемізація часто виникає через навмисне бажання

мовцем висловитись неоднозначно; у цьому випадку використовують наступні прийоми: а) метонімічну номінацію; б) метафоризацію або метафоричну прономінацію (заміна апелятива онімом, що є стилістично значущою): *Магдалина* замість *повія*; в) антифразис: *аромат* замість *сморід*; г) заміну співзвучним словом: *поїхати в Ригу* замість *блювати* [43, 64-65]. Основою евфемії може бути навмисна неясність; серед прийомів дослідник виокремлює: а) прономіналізацію (використання займенників): *зайти куди-небудь*, *розмови про це*; б) використання відповідного родового поняття для заміни лексеми: *комаха* замість *воша*; в) антомасія; г) еліпсис, зокрема використання перехідних дієслів; г) штучна книжність [43, 65-66]. Також евфемістичне шифрування може виникати через навмисну неточність мови, для забезпечення якої науковець розглядає три прийоми: а) перенесення з роду на вид: *придумувати* замість *брехати*, *позичити* замість *вкрасти*; б) синекдоха, зокрема перенесення з цілого на частину (*ноги моєї тут не буде* — на позначення людини використовується частина її тіла); в) мейозис, тобто заміна словом, яке виражає неповноту дії: *нечистий* замість *брудний*, *нетверезий* замість *п'яний* [43, 66]. Проте пряме позначення предмета або явища дійсності також може бути евфемістичним; у цьому випадку найчастіше використовують: а) книжні слова і вирази, наприклад, терміни: *педикульоз* замість *вошивість*; б) іншомовні слова, які не засвоєні мовою, через що не викликають достатньої кількості асоціацій: *еруктація* замість *відрижка* [43, 67].

Вітчизняна дослідниця В. Великорода пропонує власну класифікацію та виокремлює наступні способи творення евфемізмів:

1. Семантичні процеси, серед яких: а) фразеологізація, наприклад, *loose in the attic* “втратити дах” замість *mentally ill* “психічно хворий”; б) генералізація: *job* “робота” замість *bombing* “бомбардування”; в) метафоризація: *melons* “дині” у значенні *breast* “груди”; г) іронія, наприклад, *academician* “академік” замість *prostitute* “повія”; г) пропріалізація: *Nelly* замість *homosexual* “гомосексуал”; д) метонімізація, наприклад, *afterpart* “задня частина” у значенні *buttocks* “сідниці”; е) елевація: *tonsorial artist* “майстер перукарського мистецтва” замість

hairdresser “перукар”; є) літота: *reasonably priced* “бюджетний” замість *overpriced* “переоцінений, за завищеною ціною”; ж) антономазія: *Oscar Wilde* у значенні *homosexual* “гомосексуал”; з) гіпербола: *large* “значний, великий” замість *medium-sized* “середній”.

2. Словотвірні процеси: а) словоскладання: *you-know-what* “сам знаєш що” замість *sex* “секс”; б) морфемна заміна, наприклад, *chairperson* — *chairman* “голова”; в) аббревіація: *MAD* — *mutually assured destruction* “взаємно гарантоване знищення”; г) ономотопія, наприклад, *to york* — *to vomit* у значенні “блювати”; ґ) зрощення *cremains* — *cremated remains* “рештки кремації”.

3. Фонетичні процеси: а) фонемна заміна: *Gad* — *God* “Бог”; б) римований словотвір, наприклад, *East and West* у значенні *breast* “груди”; в) графічне пропущення: *d_ _ _* — *damn* “чорт”; г) редуплікація: *nice-nice* “чудово” у значенні *sex* “секс”; ґ) зворотній словотвір, наприклад, *mosob* (*bosom*) замість *breast* “груди”).

4. Іншомовні запозичення: а) з латинської мови: *in puris naturalibus* “у природному стані” у значенні *naked* “оголений”; б) з французької мови: *femme fatale* “фатальна жінка” замість *prostitute* “повія”; в) з грецької мови, наприклад, *to hemorrhage* у значенні *to bleed* “кровоточити”; г) з інших мов: *bordello* (з італійської) замість *brothel* “бордель”.

5. Комбіновані способи: а) аббревіація у поєднанні з римованим словотвором: *ginger* (*ginger beer* “імбирне пиво” = *queer* “педик”) у значенні *homosexual* “гомосексуал”; б) фразеологізація у поєднанні з метафоризацією та способом іронії: *having a bun in the oven* “мати булочку в духовці” замість *pregnant* “вагітна” [9, 13].

Дослідниця зазначає, що найбільш продуктивними «семантичними процесами, внаслідок яких утворюються евфемістичні субститути, виявилися фразеологізація, генералізація, метафоризація, іронія (реверсія) та метонімізація. Менш поширеними семантичними способами творення евфемізмів є елевація, літота (применшення), антономазія та гіпербола (перебільшення)» [8, 212]. Інші

способи творення, серед яких фонетичні, словотвірні процеси тощо зустрічаються набагато рідше [8, 214].

М. Ковшова на базі проведеного аналізу мовного матеріалу російської мови називає типові лексико-семантичні способи творення евфемізмів:

1. Підміна значення: *зачистити* у значенні *вбити, знищити; свиснути* замість *вкрасти*; *номер* у значенні *камера для ув'язнених*.

2. Створення значення, яке характеризується неповнотою дії або ознаки:

а) за допомогою вживання заперечної частки “не”: *недочуває, не дуже часто* тобто *рідко*;

б) за допомогою афіксів зі значенням неповноти дії або ознаки: *глухуватий* замість *глухий*; *прихворіти* у значенні *захворіти*; *призупинити* замість *заборонити*;

в) за допомогою поєднання з коренями, які мають семантику «дріб'язковості»: *малограмотний* замість *неграмотний*.

3. Звуження значення, яке досягається за допомогою усічення вихідного виразу до слова з загальною семантикою: *камера* у значенні *камера для в'язнів; виконавець* замість *палач*.

4. Розширення значення:

а) використання слів із розширеною семантикою: *жінки відомої професії* замість *повії*; *специфічний запах* у значенні *неприємний запах*; *нейтралізувати* замість *вбити, знищити*;

б) використання займенників: *ці дні* замість *менструація*; *про це* у значенні *про секс*; *те місце* замість *таз*;

в) вживання гіперонімів, тобто слів загальної семантики замість використання лексем, що називають конкретні предмети або явища дійсності: *гроші* замість *хабар*; *дія* замість *убиство*; *заклад* у значенні *туалет*;

г) використання тавтологічних зворотів: *розмови розмовляти* у значенні *байдикувати*.

5. Вживання іншомовних слів. Дослідниця погоджується з В. Москвіним і зазначає, що запозичені лексеми містять «непрозорі» образи, сприймаються у

мові не достатньо гостро, не викликають почуття та емоційні реакції чи асоціації: *дефіцит* замість *відсутність*; *конфронтація* замість *боротьба*; *путана* у значенні *повія*.

6. Утворення аббревіатур: *ПКТ* (приміщення камерного типу) у значенні *камера для ув'язнених* [30, 49-51].

Р. Холдер, автор Оксфордського словника евфемізмів, здійснив тематичну класифікацію евфемізмів англійської мови. Він виокремлює більше шістдесяти лексико-семантичних груп, серед яких, наприклад, вік: *make old bones* “жити довго”, *middle age* “за десятиліття до геріатрії”, *of mature years, sunset years* “старий”; благодійність: *income support* “фінансова підтримка”, *social housing* “соціальне житло”; расова належність: *dark-skinned* “темношкірий, смуглий”, *guest worker* “заробітчанин”; одяг: *brassière* “бюстгалтер”, *petite* “мініатюрний”, *foundation garment* “коригувальна білизна”; смерть: *give up your life* “віддати життя”, *step away* “відійти”; ментальні недуги: *disability* “недієздатність”, *fruitcake* “несповна розуму”, *head case* “з психічними розладами”; вбивство та суїцид: *destroy* “ліквідувати”, *commit suicide* “покінчити з собою”, *put out of your troubles* “позбутися проблем” тощо [74, 449]. Дослідник зазначає, що такий поділ не є точним, проте необхідним у контексті ознайомлення із зібраним матеріалом.

Вітчизняна дослідниця О. Саприкіна також пропонує тематичний поділ евфемізмів відповідно до сфери утворення:

1. Евфемізми, які пов'язані з дискримінацією, наприклад, расовою, культурною: *black* (чорний) — *African-American* (афроамериканець); дискримінацією сексуальних меншин: *gay* (голубий) — *homosexual* (гомосексуал) тощо.

2. Евфемізми, що позначають неприємні або моторошні явища дійсності, серед яких, наприклад, смерть: *to lose one's life* (втратити життя); хвороба; розумові або психічні розлади: *mad* (псих) — *handicapped* (людина з психічними розладами), природні потреби: *piss* (піти до вбиральні) — *do the deed* (справити нужду) тощо.

3. Евфемізми, які мають зв'язок із впливом держави на життя людей, наприклад, позначення воєнних дій: *jail* (в'язниця) — *detention center* (місце позбавлення волі); бідність: *poor* (бідний) — *disadvantaged* (неймущий); непрестижні професії: *swabber* (прибиральник) — *cleaning manager* (клінінг-менеджер) тощо.

4. Евфемізми, що вказують на вік та зовнішність людини, наприклад, лексеми на позначення ваги: *fat* (товстий) — *to be in good keep* (пишний); віку: *old* (старий) — *advanced in ears* (підстаркуватий); зовнішнього вигляду: *ugly* (негарний) — *plain* (своєрідний) тощо.

5. Дипломатичні евфемізми: *to kill* (вбити) — *take away* (ліквідувати) [57, 50].

В. Панін у дисертації «Політична коректність як культурно-поведінкова і мовна категорія» пропонує класифікацію, що базується на прагматичних цілях евфемізації. Він виділяє:

1. Евфемізми, які безпосередньо відображають ідеї політичної коректності і пом'якшують різні види дискримінації. У цій групі дослідник виокремлює декілька підгруп, а саме:

а) евфемізми, що дають змогу уникнути расову або етнічну дискримінацію: *member of the African diaspora* “представник африканської діаспори” замість *Negro* “негр”, *Jewish person* замість *Jew* “єврей”;

б) евфемізми, які унеможливають дискримінацію за гендерною належністю, сексизм: *domestic partner* “сімейний партнер”, *flight attendant* “той, хто супроводжує політ” замість *steward, stewardess* “стюард, стюардеса”;

в) евфемізми, що виникають для уникнення дискримінації за соціальним статусом: *disadvantaged* “неблагополучний”, *low-income* “малозабезпечений” замість *poor* “бідний”;

г) евфемізми, які маскують дискримінацію за віковим принципом: *golden ager* “людина золотого віку”, *senior citizen* “людина старшого віку” замість *old* “старий”;

г) евфемізми, що мають унеможливити дискримінацію за станом здоров'я: *aurally inconvenienced* “позбавлений можливості чути” замість *deaf* “глухий”, *visually challenged* “позбавлений можливості бачити” замість *blind* “сліпий”;

д) евфемізми, що утворюються задля уникнення дискримінації зовнішнього вигляду: *full-figured* “повний”, *big-boned* “людина з широкою кісткою” замість *fat* “товстий”;

е) евфемізми, пов'язані з захистом навколишнього світу: *animal companion* “тварина-компаньйон” замість *pet* “домашній улюбленець”, *free-roaming animal* “тварини, що вільно пересуваються” замість *wild animal* “дикі тварини”, *organic biomass* “органічна біомаса” замість *sewage sludge* “нечистоти”.

2. Евфемізми, які так чи так стосуються ідей політичної коректності:

а) евфемізми, що відволікають від негативних економічних наслідків: *period of negative economic growth* “період негативного економічного зростання” замість *economic crisis* “економічна криза”;

б) евфемізми, які маскують антигуманну державну політику або агресивні воєнні дії: *limited air strike* “обмежена повітряна атака” замість *bombing* “бомбардування”, *device* “пристрій” замість *bomb* “бомба” [49, 13-14].

1.3. Визначення дисфемізму та його функції

За своїм характером та функціями дисфемізми протиставлені евфемізмам, адже дисфемізація надає слову або виразу негативної конотації, слугує засобом вираження обурення, незадоволення тощо. Варто сказати, що дисфемізми є менш вивченим явищем як у вітчизняній лінгвістиці, так і в зарубіжній, проте сьогодні простежується збільшення зацікавлення цим феноменом. О. Садовець зазначає: «Дисфемія як процес ненормативного називання денотата з метою його негативної оцінки відповідно до інтенції мовця існує з давніх-давен, проте особливої популярності вона набула в сучасному дискурсі» [56, 184]. На наш погляд, важливо розглянути погляди науковців стосовно визначення та функцій, які виконують дисфемізми, аби детально проаналізувати суть цього явища.

О. Тараненко зазначає, що дисфемізм (або какофемізм) є тропом, який замінює звичайну, нейтральну назву більш вульгарним, грубим, негативним словом або висловом. Його метою є приниження об'єкта, адже використання таких лексем сприяє емоційному підсиленню та увиразненню висловлення. Типовими дисфемізмами є: а) зооморфічні метафори стосовно людини, наприклад, *паща*, *змія*, *здохнути* тощо; б) уживання лайливих, непристойних, грубих слів при варіантності словосполучення або слова, наприклад, *чорт його знає* замість *хто його знає*, *чортма* замість *нема* [68, 143].

Дослідник І. Гальперін, аналізуючи словниковий склад англійської мови, виокремлює групу слів, які називаються дисфемізмами або какофемізмами. Їхню стилістичну функцію він визначає як протилежну до евфемістичної, адже дисфемізми виражають поняття в більш різкій, переважно нелітературній формі. Наприклад, на позначення понять смерті в англійській мові використовують вирази *to kick the bucket* “врізати дуба”, *to go off the hooks* “зіграти в ящик” замість стилістично нейтральної лексеми *померти*; *to be wrong in the upper storey* “дах поїхав” замість *to be mad* “розгніватися” [15, 165].

Вітчизняна дослідниця Л. Ставицька, яка зокрема зробила вагомий внесок у вивчення жаргонної, сленгової та нецензурної лексики, визначає дисфемізми надзвичайно важливою частиною саме обценного лексикону. Вона зазначає, що цей термін уживається в двох значеннях: по-перше, як навмисне викривленні слова з метою надання йому інвективного, грубого значення, наприклад: *таманда* — тамада, *гівназія* — гімназія; по-друге, у значенні слова, що протилежне евфемізму, адже в принципі будь-яку властивість чи дію можна представити у більш вульгарному вигляді, якщо використати дисфемізм, що зберігає сему-табу [65, 23].

Дисфемізм є навмисним вживанням слова або виразу, що кваліфікується мовцями як табуйований; використанням лексем або словосполучень зниженого стилю, а також нейтральної лексики, яка в певних контекстах виражає негативну оцінку, що не відповідає конкретній комунікативній ситуації. З семантичного погляду дисфемія є процесом негативного найменування денотата, проте

важливою рисою цього явища є його збереження, тобто процес зміни відбувається саме в конотативному компоненті [54, 8]. Актуалізація тієї негативної складової, яка є визначальною для дисфемії як явища, може здійснюватися «через вживання одиниць заниженої лексики — негативно-оцінних розмовно-побутових елементів та елементів професійних жаргонів, вульгаризмів, матизмів; засобів вторинної номінації на кшталт фразеологізмів, перифраз і метафор; мовної гри та ін. Як і у випадку новотворів евфемістичного характеру, значна кількість дисфемізмів з'являється внаслідок індивідуально-авторського та okazіонального словотвору» [12, 185].

О. Сенічкіна розглядає деевфемізми (за її визначенням) як одиниці, що на певному етапі розвитку мови втратили свою евфемістичну функцію і почали виражати негативну оцінку. Дослідниця зазначає, що ці лексеми продовжують функціонувати в мові, «забруднюючи» денотат, а зрештою стають одиницею обценного лексикону [60, 20]. Проте варто сказати, що більшість дослідників не погоджуються з таким трактуванням, а навпаки — наполягають на чіткому розмежуванні евфемізмів і дисфемізмів. Зокрема польська науковиця С. Сойда наголошує, що евфемізми характеризують позитивне ставлення мовця, а дисфемізми — навпаки — є вираженням негативного ставлення до адресата, адже вони спрямовані на підкреслення негативних емоцій [78, 125].

Також важливим є зауваження А. Домбровської: попри те, що евфемізми та дисфемізми тісно співіснують у системі мови, їхнє співставлення не є замкненою сукупністю, адже воно значною мірою базується на мовній інтуїції дослідника [72, 62]. Евфемізм не завжди протиставляється дисфемізму та навпаки: є лексеми, які можуть бути лише евфемістичним або дисфемістичним найменуванням, не утворювати «антонімічної пари». Наприклад, словацький евфемізм *stvoriteľ sveta* “творець світу” не має дисфемізму, що міг би бути йому антитезою [78, 130].

Ми зазначали, що дисфемізми часто виражені лексемами зниженого тону, лайливими словами або виразами. Дослідник М. Гроховський у «Словнику польських прокльонів і нецензурної лайки» зазначає, що вульгаризми часто

вживаються в опозиції до евфемізмів, адже є лексичними одиницями, за допомогою яких мовець висловлює негативне ставлення стосовно певних явищ дійсності. Використання вульгарних виразів порушує культурні та мовні конвенції, які є у суспільстві. Мовці усвідомлюють, що вживання лексем на позначення певних явищ або предметів є неприйнятним для соціуму, саме тому можна зробити висновок про певну самоцензуру стосовно табуйованих тем. Проте лексична система мови містить одиниці, які є забороненими для використання. Вживання нецензурної лексики провокує порушення мовних табу, недотримання прагматичних принципів тощо [73, 15].

А. Резанова, беручи до уваги соціологічні та психологічні аспекти дисфемії, виокремлює функції, які можуть виконувати одиниці в конкретних комунікативних ситуації: функція осуду, звинувачення; пониження соціального статусу адресата; функція погрози; функція образи; протиставлення своїх поглядів стосовно тих, які прийняті у суспільстві; функція самоствердження; встановлення позитивного контакту через обмову інших; дисфемія як мистецтво у колі освічених людей; функція встановлення контакту між людьми, підбадьорення [54, 15-16].

Головною причиною використання дисфемізмів є прагнення висловити зневагу стосовно адресата повідомлення, принизити його, образити; відповідно до цих причин виокремлюють і функції дисфемістичних найменувань. Варто зазначити, що через різноманітність засобів вираження і способів творення (від нейтральних лексем до слів з емоційно-експресивним забарвленням, серед яких вульгаризми чи обценна лексика), дослідники наголошують на необхідності не ототожнювати вульгаризми та дисфемізми [78, 127-128]. Р. Гнатківська зазначає, що дисфемізми «не тотожні лексиці зниженого стилю. Дисфемія є явищем мовленнєвим, дискурсивно-контекстуальним (деякі мовознавці вважають дисфемію стилістичним прийомом, хоча її статус ще остаточно не визначений). Поява і вживання дисфем безпосередньо пов'язані з соціально- історичними чинниками і відображають їх» [16, 15]. На наш погляд, для того, щоб мати змогу виокремити какофемізм і зарахувати його до цього класу лексем, важливо

враховувати контекст і комунікативну настанову мовця. Погоджуємось із думкою, що не кожен вульгаризм можна вважати дисфемізмом, адже останні повинні виконувати вище зазначені функції, негативно впливати на вирішення комунікативних настанов і мати певний прагматичний потенціал.

1.4. Класифікації дисфемізмів

Сучасний науковий дискурс не демонструє велику кількість класифікацій дисфемізмів, що ми пов'язуємо з недостатнім вивченням цього лінгвістичного явища. Проте нам вдалося знайти кілька класифікацій, які беруть за основу різні критерії для виокремлення та поділу лексем.

Наприклад, вітчизняний дослідник Л. Мосієвич, аналізуючи когнітивні механізми утворення дисфемізмів, виділяє семантичний та формальний типи дисфемізації. При формальній дисфемізації не простежуються взаємодії різних концептуальних структур, тобто зв'язок між дисфемізмом і вихідною номінацією є виключно формальним (наприклад, помічаємо фонетичну подібність, риму тощо). Науковець зазначає, що для утворення дисфемізмів формального типу використовують різні способи змін форми номінації, зокрема: а) фонетичне викривлення слова: *sugar, shoot, shivers (shit)*; б) відсікання: *doc, fed, prez, vet*; в) какофонія: *bus-schmus, consequences-schmonsequences* (пейоративне забарвлення надає варваризатор *-schm*); г) аббревіатура: *A.B.F. (absolutely bloody final), FTA (fuck the Army)*. Семантичний тип евфемізації характеризується інтенсифікацією негативних характеристик і для утворення використовуються: а) концептуальні метафори: *cow, pig, bitch, louse*; б) гіпербола: *awful, bloody people*. Як зазначає дослідник: «Концепт *awful* - “very bad or unpleasant”, та *bloody* (used to emphasize what you are saying in a slighty rude way), які вживаються в ролі дисфемізмів замість *bad*, інтенсифікують негативну характеристику людини, про яку йдеться...» [41, 103].

У дисертації «Дисфемія в англійській мові: семантичні механізми та прагматичні функції» А. Рєзанова виокремлює п'ять лексико-семантичних

розрядів дисфемізмів: а) дисфемізми, що позначають поняття смерті, хвороб, фізичних і ментальних недоліків; б) дисфемізми, що стосуються широкого кола кримінальної сфери; в) дисфемізми, що позначають людські вади; г) дисфемістичні найменування національної належності; ґ) дисфемізми-позначення Бога, диявола, церковних ритуалів [54, 5]. Серед лексико-семантичних способів творення А. Резанова виділяє: метафоричну номінацію; метонімічну номінацію; синекдоху; інкорпорацію або перенесення елементів лексики зниженого стилю в літературне слово; використання фразеологічних зрощень. Також важливим є те, що дослідниця, аналізуючи семантичну природу дисфемії, виокремлює:

1. Чисті (глибоко вкорінені) дисфемізми. Вони передбачають вживання слів зниженого стилю, які є дисфемізмами незалежно від контексту, наприклад, вульгаризм *fuck* і всі похідні.

2. Контекстуально зумовлені, тобто будь-які лексичні одиниці, що в певних ситуаціях функціонують як дисфемізми. Дослідниця зазначає, що переважно це жаргонізми, сленгізми, просторіччя тощо [54, 10].

Т. Бушуєва зазначає, що дисфемізми характеризуються прагматично маркованими способами творення, серед яких виокремлює: а) використання пейоративних афіксів, б) метафоричне перенесення; в) метонімічне перенесення; г) варваризацію (тобто усічення) або какофонію [6, 13].

М. Ковшова у роботі «Семантика та прагматика евфемізмів» зазначає, що до словесного матеріалу цих мовленнєвих актів належать: 1) прямі та образливо-емоційні характеристики людини: *ідіот, осел, відьма, негідник*; 2) грубо-просторічні назви, що стосуються анатомії та фізіології людини, її сексуального життя: *встромляти, банан*; 3) зневажлива оцінка різних аспектів поведінки, діяльності та стану людини: *скулити, валятись у значенні хворіти, тріпатись у значенні говорити, здохнути у значенні померти*; 4) негативні оцінні номінації ситуацій, а також негативні побажання: *пішло все до біса, чорт знає що* [30, 106]. Дослідниця також акцентує увагу на тому, що велику частину словесного

матеріалу як дисфемізмів, так і евфемізмів, становить фразеологія (у випадку какофемізмів — грубо-просторічна фразеологія) [30, 106].

Висновки до розділу 1

У контексті сучасних мовних тенденцій дедалі помітнішим є вживання вторинних номінацій — евфемістичних і дисфемістичних найменувань. Через те, що цим лінгвістичним явищам приділено недостатньо уваги, бачимо, що досі немає усталеного термінологійного апарату. Ми розглянули визначення дослідників, які тлумачать поняття відповідно до того критерію, який взято за основу. Серед таких виокремлюють функційні особливості, психологічні чинники вживання, лексико-семантичні критерії тощо.

З'ясовано, що виникнення евфемістичних найменувань науковці пов'язують з існуванням на певних етапах розвитку суспільства соціальних чи культурних табу, проте важливим є те, що ці два явища не варто ототожнювати. Табування буквально співвідноситься із заборонаю на вживання певних понять, а евфемізація є результатом тих заборон, які виникали у минулому. Також важливим є розмежування евфемізмів і тропів: зарахування елементів до того чи того класу залежить від функцій, які вони виконують у межах дискурсу, та комунікативної настанови мовця.

Евфемізми як одиниці вторинної номінації можуть виконувати різні функції, які переважно залежать від комунікативних інтенцій адресанта в межах повідомлення. Серед них виокремлюють вуалітивну функцію (пом'якшення), яка є основною та найчастіше зустрічається в різних дискурсах. Важливими є функції маніпулювання та впливу, що найчастіше зустрічаються в сфері політики та ЗМІ, адже за допомогою таких одиниць мовець має змогу впливати на поведінку, думки чи ціннісні орієнтири адресата. Окрім цього, виокремлюють превентивну, кооперативну, жартівливо-іронічну, конспіративну функції тощо.

Також ми розглянули чинні класифікації, які пропонують вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема тематичні, лексико-семантичні, структурні тощо.

Найчастіше евфемізуються найменування, що пов'язані з темою смерті, фізіології, людських недоліків, віку тощо. Варто сказати, що найбільш частотними способами творення евфемістичних найменувань є семантичні процеси (метафоризація, фразеологізація, генералізація тощо), запозичення іншомовних слів або виразів, а також деякі словотвірні й фонетичні процеси. Вживання евфемістичних номінацій відповідає визначальній меті — досягти успішного вирішення комунікативної ситуації, не образити адресата.

На відміну від цього дисфемістичні найменування мають протилежне завдання — негативізувати повідомлення, виразити незадоволення, обурення тощо. Ми з'ясували, що дисфемізми є менш дослідженим явищем, тому необхідно розглянути особливості їхнього вживання. Такі вторинні номінації актуалізують негативну складову описуваного явища та можуть виконувати різні функції відповідно до інтенцій мовця, наприклад, функцію погрози, образи, приниження, звинувачення тощо.

Процес дисфемізації супроводжується підбором відповідних мовленнєвих засобів — емоційно-експресивних лексем або виразів, які часто містять негативний оцінний елемент. Серед них виокремлюють, наприклад, одиниці обценного лексикону, жаргонізми, вульгаризми, грубо-просторічну фразеологію тощо. Також продуктивним в контексті дисфемістичної заміни є використання метафор і грубо-просторічних фразеологізмів та вживання слів з пейоративними афіксами. Варто сказати, що дисфемі найчастіше вживають на позначення смерті, хвороб, людських недоліків або вад, фізіологічних особливостей, оцінки діяльності тощо.

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНА ПРАГМАТИКА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

2.1. Лінгвістична прагматика: теорія та завдання

Сучасні тенденції мовознавчої науки демонструють зміну вектору зацікавлення зі статичного вивчення мови до більш динамічного, тобто від розгляду тексту як граматичної структури до виокремлення комунікативних інтенцій, дослідження мовленнєвих дій та прийомів, що забезпечують досягнення цілей мовцями. Увага до прагматичної складової мови з'явилась відносно недавно, в кінці XX століття. Шлях, який пройшла лінгвістична прагматика як сфера теоретичних досліджень і вирішення прикладних завдань, є складним, адже базою для її виокремлення стали такі науки, як філософія, математика, логіка, семіотика, етнографія, психологія, когнітивна лінгвістика, теорія комунікації тощо. Вчення про семіотику, запропоноване американським ученим Ч. Пірсом, стало відправною точкою для розвитку прагматики як окремої галузі знань [66, 15]. Головний принцип філософії прагматизму також належить науковцю. Він базується на понятті, що значення потрібно розглядати відповідно до практичних результатів, наслідків та з урахуванням вибору тих дій, які призведуть до успішної комунікації [66, 19].

Згодом семіотичні ідеї Ч. Пірса почали розвивати й інші дослідники, що сприяло виокремленню прагматичної парадигми у межах філософської, а згодом і лінгвістичної науки. Ч. Морріс, американський семіотик, у роботі «Основи теорії знаків», відштовхуючись від трьох співвідносних одиниць семіозису (знак, десигнат, інтерпретатор), розглядає «ряд бінарних співвідношень: «Можна, наприклад, вивчати взаємозв'язок знаків та їхніх об'єктів. Його ми назвемо семантичним виміром семіозису (позначається символом $I_{\text{сем.}}$); вивчення цього виміру назвемо семантикою. Далі предметом дослідження може стати взаємозв'язок знаків та інтерпретаторів. Його ми назвемо прагматичним виміром семіозису (позначається символом $I_{\text{прагм.}}$), а вивчення цього виміру —

прагматикою» [40, 42]. Дослідник наголошує на тому, що, оскільки інтерпретаторами більшості знаків є живі організми, важливою характеристикою прагматики є те, що вона стосується всіх «біологічних та соціологічних явищ, які спостерігаються при функціюванні знаків» [40, 63]. Також він розмежовує семантичні та прагматичні правила вживання знаків та описує різницю між ними. Загалом науковець виділяє ті засади й поняття, на базі яких згодом розвивається вчення.

Варто зазначити, що у 60-70-х роках ХХ століття відбувся «прагматичний поворот», який змінив вектор зацікавлення науковців. Якщо до цього базовими дисциплінами для опису та систематизації знань були фонетика, морфологія, синтаксис і лексикологія, то в цей період розвивається семантика та лінгвістична прагматика [66, 32]. Ідеї лінгвістичної прагматики, а також функційної граматики та когнітивної лінгвістики постали як опозиція до традиційного структуралізму та формалізму [66, 34]. Принципи динамічного підходу до мови, дискурсивного аналізу й теорії дискурсу, комунікативної складової тощо — головні питання та проблеми, на яких зосередила увагу лінгвістична прагматика як наука. Важливим у цьому контексті є перехід до антропоцентризму: центром досліджень постає людина, її мовлення, висловлювання, наміри, які виражають ці висловлення тощо. Ф. Бацевич зазначає: «Лінгвістична прагматика поставила людину в центр досліджень мови в дії, у функціонуванні, спілкуванні, що й визначає особливості епістемічного її осмислення» [3, 24].

Прагматичний поворот сприяв переосмисленню лінгвістичних досліджень: науковці відтоді почали розглядати мову не як ізольовану та замкнену структуру, а з усім різноманіттям її функцій і соціально-функціональних варіантів. На перший план виходить не абстрактний чи «ідеальний» мовець, а реальна особа, мовлення якої досліджують відповідно до конкретної комунікативної ситуації, у конкретному комунікативно-прагматичному просторі [66, 37]. Беручи до уваги прагматичні аспекти лексики, науковці аналізують ті особливості вживання, які пов'язані з «соціальним статусом мовців, з реальними умовами комунікативних актів та їхнім впливом

на слухачів. Тому в описі лексики акцент роблять не лише на способи творення, а й на те, як її використовують і з якою метою» [27, 4].

Варто сказати, що об'єкт дослідження прагмалінгвістики становить ситуація мовленнєвого спілкування, ті інтенції та настанови комунікантів, які провокують виконання конкретних мовленнєвих дії із застосуванням тих чи тих мовленнєвих засобів. Відповідно розуміння «предмета прагмалінгвістики ґрунтується на розгляді прагматики як дисципліни, що вивчає відносини між знаками і людьми, що їх створюють, сприймають та інтерпретують. Прагматика досліджує знаки в їхньому відношенні до тих, хто цими знаками оперує, а мова є знаковою системою. У коло інтересів прагмалінгвістики потрапляє широке коло проблем, що не обмежується дослідженням відносин, у які вступають мовний знак і його інтерпретатори — адресат і адресант, а також вивчення впливу контексту і фонових знань на комунікантів, шляху реалізації інтенцій мовця у мовленнєвих актах тощо» [50, 88]

Дослідниця Л. Безугла висловлює думку про те, що виокремлюють три етапи розвитку лінгвістичної прагматики — комунікативний, когнітивний і дискурсивний: «На першому (комунікативному) етапі антропоцентричний принцип у лінгвопрагматиці передбачає зосередження на мовленнєвих діях одного комуніканта. Другий (когнітивний) етап характеризується зверненням до інтенціональних станів комуніканта з метою окреслення взаємозв'язків «мова — мислення — мовлення», з одного боку, та залученням міждисциплінарного аналізу, з іншого. На третьому, сучасному етапі антропоцентричний принцип охоплює великі соціальні групи комунікантів, їхню когнітивну й мовленнєву взаємодію в дискурсах різних типів, що знаменує провідну роль лінгвопрагматики у становленні лінгводискурсології» [4, 99]. Бачимо, що на кожному етапі важливим є мовець, його комунікативні інтенції, цілі та прийоми, за допомогою яких він досягає поставлених завдань.

У контексті формулювання теорії та завдань прагмалінгвістичних досліджень варто розглянути теорію мовленнєвих актів. По-перше, потрібно сказати про теорію мовленнєвих актів Дж. Остіна, який у 1962 році опублікував

курс лекцій, де заклав їхні постулати, які згодом розвивали та доповнювали його послідовники. Науковець виділяє перформативи, назва яких вказує на те, що таке висловлення передбачає виконання певної дії; у цьому випадку воно не обмежується просто «говорінням», а передбачає наслідки [71, 6-7]. Також дослідник виокремлює констативи, які відображають факти об'єктивної дійсності; на відміну від перформативів, які можуть бути успішними або неуспішними, констативи завжди є істинними або хибними [71, 46]. Дж. Остін виокремлює три види актів, які дали змогу розмежувати семантичні та прагматичні аспекти у межах мовленнєвих дій. По-перше, локутивний акт, який розглядається у межах семантики, передбачає аналіз фонетичної граматичної природи висловлення, а також його смислу та референції [71, 94-95]. По-друге, іллокутивний акт, який належить до сфери прагматики та передбачає визначення комунікативної настанови конкретного висловлення, що характеризується конвенційною силою; до них належать, наприклад, інформування, наказ, попередження тощо. По-третє, перлокутивний акт, який також стосується прагматики та передбачає досягнення конкретної мети через процес мовлення (іллокутивний акт); це може бути, наприклад, бажання переконати, залякати, здивувати когось тощо [71, 108]. Іллокутивні та локутивні акти характеризуються певними мовленнєвими конвенціями, а перлокутивний акт містить наслідки, які помічаємо як результат конкретний мовленнєвих дій [71,106]. Теорія мовленнєвих актів здійснила значний вплив на розвиток прагматичної науки. О. Соловцова зазначає: «Визначальною особливістю теорії мовленнєвих актів у підході до мовленнєвого висловлення є потрактування його як дії. Якщо всі попередні логіко-філософські трактування використання мови були зосереджені на відношенні висловлення до дійсності, то в цій теорії увагу сконцентровано на тому, яку дію виконує мовець, використовуючи висловлення, чого він досягає в процесі мовленнєвого акту. Таким чином, іллокутивний акт являє собою дію, що виконується згідно з певними правилами (конвенціями)» [63, 355].

Дослідник Дж. Серль, який був послідовником Дж. Остіна, зробив свій значний внесок у розвиток учення про мовленнєві акти. Науковець наголошує на необхідності розрізнення простої вимови чи написання звуків і мовленнєвих дій: «Одна з відмінностей полягає в тому, що про звуки або знаки, які роблять можливим здійснення мовного акту, зазвичай говорять, що вони мають значення (meaning). Друга відмінність, яка пов'язана з першою, полягає в тому, що про людину зазвичай говорять, що він мав щось на увазі (meant), використовуючи ці звуки або знаки. Здебільшого ми маємо щось на увазі під тим, що говоримо, і те, що ми говоримо (тобто відтворюваний нами ланцюжок морфем), має значення» [62, 157-158]. Він зазначає, що мовленнєву дію, що виконується при вербалізації повідомлення (речення), загалом можна порівняти з функцією самого значення речення, проте таке значення не завжди однозначно детермінує вид мовленнєвого акту: «Оскільки кожне осмислене речення в силу його значення може бути використаним для виконання певного мовленнєвого акту (або кількох мовленнєвих актів), і оскільки кожному можливому мовленнєвому акту в принципі можна дати точне формулювання у реченні або реченнях (передбачаючи відповідний контекст висловлювання), вивчення значення речення та вивчення мовленнєвого акту — це не два окремі дослідження, а одне дослідження з двох різних точок зору» [77, 18].

Також дослідник здійснює класифікацію іллокутивних актів, яка досі залишається провідною у межах прагмалінгвістичних досліджень. Він виокремлює п'ять базових категорій: репрезентативи, директиви, комісиви, експресиви та декларативи. Репрезентативи передбачають відповідальність мовця за істинність повідомлення, тобто всі елементи цього класу можна оцінити відповідно до категорії правдиво-хибно [61, 181]. Іллокутивна спрямованість директивів полягає в бажанні мовця досягти певний дії від слухача: «Директиви можуть бути і вельми скромними “спробами”, як у випадку, коли я прошу вас зробити щось або пропоную вам це не нав'язливим чином; але вони можуть бути і вельми агресивними, якщо я, наприклад, наполягаю на тому, щоб ви це зробили» [61, 182]. Метою комісивів є накладання на мовця певних обов'язків:

«здійснити якусь дію у майбутньому або дотримуватися певної лінії поведінки» [61, 182]. Експресиви виражають психологічний стан мовця та демонструють ступінь його відвертості [61, 182]. Визначальною рисою декларативів є «саме те, що здійснення будь-якого акту з цього класу встановлює відповідність між пропозиційним змістом і реальністю; успішне здійснення акту справді гарантує відповідність пропозиційного змісту реальності: якщо я успішно здійснюю акт призначення вас головою, то ви стаєте головою; якщо я успішно здійснюю акт висунення вас кандидатом, то ви стаєте кандидатом; якщо я успішно виробляю акт оголошення стану війни, то починається війна...» [61, 185].

Невід’ємною складовою у межах прагмалінгвістичного аналізу є дослідження принципів спілкування. Значний внесок у розвиток цього вчення зробили Г. Грайс та Дж. Ліч, ідеєю яких було виокремлення постулатів, що сприяли б успішності комунікативних актів та уникненню комунікативних конфліктів чи девіацій. Г. Грайс у роботі «Логіка і мовленнєве спілкування», аналізуючи абстрактну комунікативну ситуацію — діалог, стверджує «Твій комунікативний внесок на цьому етапі діалогу повинен бути таким, як цього потребує спільно визначена мета (напрямок) цього діалогу» [17, 222]. Цю настанову дослідник назвав принципом кооперації. У межах цієї думки дослідник виокремлює чотири категорії, а саме: кількості, якості, відношення та способу. Максима кількості «пов’язана з тією кількістю інформації, яку потрібно передати; до цієї категорії належать наступні постулати:

1. “Твоє висловлювання має містити не менше інформації, ніж потрібно (для виконання поточних цілей діалогу)”.

2. “Твоє висловлювання не має містити більше інформації, ніж потрібно» [17, 222].

До максими якості належить «загальний постулат “Старайся, щоб твоє висловлювання було істинним”, а також два більш конкретних постулати:

1. “Не говори того, що вважаєш хибним”.

2. “Не говори того, для чого в тебе немає достатньої кількості підстав» [17, 222-223].

Максима відношення містить єдиний постулат — релевантності: “Не відхиляйся від теми”. До максими способу належить «один загальний постулат — “Висловлюйся чітко” — і кілька часткових постулатів, типу:

1. “Уникай незрозумілих виразів”.
2. “Уникай неоднозначності”.
3. “Будь лаконічним (уникай непотрібної багатослівності)”.
4. “Будь організованим”» [17, 223].

Кінцевою метою мовленнєвого спілкування є успішне вирішення комунікативної ситуації, яке базується на тих чи тих інтенціях або цілях мовців, що в результаті призводить до досягнення певної мети. Дослідник зазначає, що мовленнєве спілкування може бути вигідним та успішним лише за умови дотримання принципу кооперації та його постулатів [17, 226]. У межах цього дослідження Г. Грайс також наводить поняття імплікатури як певного прихованого змісту, який адресат спілкування має змогу декодувати у процесі комунікації. Імплікатури поділяються на:

1. Конвенційні, логічне виведення яких неможливе.
2. Комунікативні, можливість декодування яких залежить від кількох факторів: «При виведенні певної комунікативної імплікатури слухач опирається на наступну інформацію: 1) конвенційне значення використаних слів і знання всіх їхніх референтів; 2) Принцип Кооперації і постулати; 3) контекст висловлювання — як лінгвістичний, так і будь-який інший; 4) інші фонові знання; 5) той факт (або припущення), що вся зазначена вище релевантна інформація доступна для обох учасників комунікації, і що вони обоє знають або припускають, що це так» [17, 227].

Дослідник Дж. Ліч, у роботі «Принципи прагматики» [75] пропонує власний принцип, метою якого є сприяння успішності комунікативної ситуації та уникнення можливих конфліктів — принцип ввічливості. Науковець зазначає, що різні комунікативні ситуації вимагають відмінних видів та ступенів ввічливості. Відповідно до найбільш загальних іллокутивних функцій він поділяє їх на чотири класи згідно з їхнім співвіднесенням із соціальною метою

та дотриманням ввічливості у висловленнях. По-перше, дослідник виокремлює компетитив (competitive), іллокутивна мета якого конкурує із соціальними цілями, наприклад, прохання, вимагання, жебракування тощо. По-друге, конвівіал (convivial), іллокутивна мета якого відповідає соціальним цілям: вітання, подяка, пропозиція тощо. По-третє, це колаборатив (collaborative); його іллокутивна мета не стосується соціальних цілей, наприклад, це простежується в оголошенні чи інформуванні. По-четверте, конфліктив (conflictive), іллокутивна мета якого конфліктує з соціальною (лайка, догана тощо) [75, 104]. У межах принципу ввічливості Дж. Ліч виокремлює шість максим: такту, великодушності, схвалення, скромності, згоди та симпатії. Максима такту передбачає мінімізування незручностей та забезпечення максимуму користі для співрозмовників; застосовується до імпозитивів і комісивів. Максима великодушності: «Мінімізуй вигоду для себе; зведи до максимуму незручності для себе»; поширюється на імпозитиви і комісиви. Максима схвалення передбачає уникнення осуду та превалювання схвалення інших; застосовується до експресивів і репрезентативів (асертивів). Максима скромності закликає менше вихваляти себе, навіть деколи засуджувати; застосовується до експресивів і репрезентативів (асертивів). Максима згоди передбачає зведення до мінімуму розбіжностей між мовцями та закликає до досягнення максимальної згоди між комунікантами; стосується репрезентативів. Максима симпатії закликає мінімізувати антипатію між тобою й іншими, а також висловлювати максимум симпатії стосовно інших; застосовується до репрезентативів [75, 132].

О. Яшенкова, аналізуючи принципи ввічливості та кооперації, робить, на наш погляд, дуже слушне зауваження: «Взаємодіючи, принцип ввічливості і принцип кооперацію можуть конфліктувати. Ввічливість часто вимагає від мовця навмисної відмови від правди. Так, комплімент, надмірна скромність і цілковита згода не завжди відповідають істинному стану речей, що спричиняє порушення максими якості і принципу кооперації. Деколи комуніканти порушують принцип ввічливості, зокрема максими згоди, схвалення та скромності, заради дотримання максими якості (істинності) принципу

кооперації. Контроль за дотриманням принципів мовленнєвого спілкування можуть здійснювати і мовець, і слухач. Якщо комуніканти ці принципи порушують, то їм важко буде досягти порозуміння і, найімовірніше, один з них або обидва зазнають комунікативної невдачі» [70, 102-103]. Бачимо, що кожна ситуація мовленнєвого спілкування є складним і багатоаспектним процесом. Дослідження конкретної комунікативної ситуації дає змогу виокремлювати інтенції та наміри, що сприяють успішності або неуспішності реалізації таких цілей як мовцями, так і слухачами.

Також важливо згадати про нідерландського дослідника Т. ван Дейка, який зробив значний внесок у розвиток теорії мовленнєвих актів та дискурс-аналізу, займався проблемами прагматики тексту тощо. Науковець наголошує на тому, що прагматичне розуміння тексту як складної системи є послідовністю процесів та базується на усвідомленні всіх аспектів комунікативної ситуації: контексті, лінгвістичних та екстралінгвальних чинниках. Важливими компонентами, які сприяють усвідомленню тексту, можуть виступати:

1. Властивості граматичної структури висловлювання;
2. Паралінгвістичні характеристики, наприклад, наголос, інтонація, жести тощо.
3. Спостереження та сприйняття комунікативної ситуації.
4. Фонові знання або думки про співрозмовника.
5. Знання чи погляди на характер подій, які відбуваються.
6. Думки та знання, отримані з попередніх мовленнєвих актів (з попередніх дискурсів).
7. Загальні конвенційні знання, обізнаність у прагматичних правилах.
8. Фрейми як різновиди загальних знань про світ [22, 14-15].

Т. ван Дейк також досліджує дискурс як важливий складник комунікації та зазначає: «Дискурс — це суттєва складова соціокультурної взаємодії, характерні риси якого — інтереси, цілі та стилі» [22, 53]. У контексті дискурс-аналізу важливо враховувати контекстуальні стратегії, які повинні відповідати кожній конкретній комунікативній ситуації. Вони обмежуються «культурними

нормами, соціальною ситуацією, специфікою комунікативної події чи мовленнєвого акту, різними соціальними параметрами (ролями, становищем, статусом, статевими, віковими) та іншими особливостями мовця і, врешті, особистісними характеристиками — цілями, інтересами, планами...» [22, 53]. Тобто розуміння дискурсу детермінується чіткими правилами, а також значну роль відіграє контекстуальна інформація: соціокультурна, загальнокультурна, розуміння комунікативної ситуації загалом тощо. Дотримання цих постулатів сприятиме правильному усвідомленню дискурсу, порозумінню між комунікантами та успішному вирішенню тих завдань, які ставить мовець у процесі мовленнєвих дій.

У контексті дослідження лінгвістичної прагматики важливим є поняття пресупозиції — це семантико-прагматичний термін, погляди на який у лінгвістів різняться. М. Макаров зазначає: «З текстоцентричного погляду пресупозиція трактується як окремий випадок інференції — як судження, що виводиться з даного висловлювання за правилами істинності або доречності. З іншого боку, за своїм визначенням ці судження стосуються попередніх умов реалізації висловлювання, що ближче до комунікативно-центричного підходу дискурс-аналізу» [37, 86]. На думку Т. ван Дейка, пресупозиція є актом покликання на вже відомий комунікантам факт, проте він дещо відрізняється від іллокутивного акту, адже мета мовця не пов'язана зі зміною системи знань слухача. Прагматика пресупозиції полягає в тому, що вона є референційним актом, адже мовець робить припущення про наявність певних фонових знань в адресата повідомлення [21, 298-299]. Н. Петрушова дає, на наш погляд, дуже чітке визначення, яке описує особливості цього явища. Вона зазначає, що пресупозиція — це «припущення чи розрахунок на те, що частина пропонованої інформації очевидна і/чи добре відома адресатові. Пресупозиція протистоїть комунікативно релевантному змісту висловлювання і входить у семантику речення як «фонд спільних знань» співрозмовників, як попередня умова. Інколи пресупозицію визначають як наявність у комунікантів попередніх знань, зону перетину когнітивних просторів комунікантів, що активізується у процесі

комунікації. Чим більша зона перетину, тим ефективніше відбувається процес комунікації» [50, 90-91]. Ф. Бацевич зазначає, що поняття пресупозиції може вживатися у двох значеннях: у широкому сенсі — це спільний фонд знань, спільних досвід про певні явища дійсності, події, організацію світу чи місце людини у ньому [2, 102]; у вузькому сенсі — це «імпліцитний компонент смислу повідомлення (висловлювання, мовленнєвого акту), який має бути істинним, щоб повідомлення (висловлювання, мовленнєвий акт) загалом не сприймалось як семантично аномальне або недоречне у певному контексті» [2, 103]. Тобто пресупозиція є важливим поняттям у контексті прагмалінгвістичного аналізу, адже розуміння сенсу висловлення напряду залежить від можливості декодувати інформацію, що у мовленнєвому акті не вербалізується.

2.2. Прагматичний потенціал евфемізмів і дисфемізмів

Евфемізми та дисфемізми є одиницями вторинної номінації, які володіють особливим прагматичним потенціалом. Традиційна лінгвістична наука розглядає їх, враховуючи лексико-семантичні параметри, структурні характеристики або способи творення, проте сучасні дослідження евфемізації та дисфемізації беруть за основу й інші чинники. Відповідно до комунікативного завдання мовця виокремлюють функції, мету та завдання, які можуть виконувати найменування. Характеристикою нового підходу до вивчення евфемізмів та дисфемізмів є те, що їх варто розглядати не лише як «лексичне явище, але як дискурсивне, в рамках прагматичного визначення, інтегрованого в комунікативну лінгвістику. В контексті цього підходу пропонується визначення евфемізму або дисфемізму як когнітивного процесу концептуалізації забороненого слова, яке виявляється в дискурсі шляхом використання мовних механізмів, включаючи різні види заміщень...» [5, 102].

М. Ковшова зазначає, що евфемізми «служують заміною для тих слів або виразів, які, на думку того, хто говорить, і відповідно до правил мовленнєвого етикету, є неприйнятними, не відповідають цілі спілкування і можуть призвести

до комунікативної невдачі» [30, 7]. Також варто зауважити, що дослідниця вперше вказує на те, що евфемізм є мовленнєвим актом, тому його варто розглядати в контексті лінгвістичної прагматики: евфемізм — факт мови, що орієнтується на мовленнєву комунікацію; його семантика якого зі зв'язку між знаком, значенням і тим, хто говорить, мета його використання — пом'якшення мови [30, 29]. Евфемізація як процес і настанова дає змогу відволікти увагу реципієнта від того об'єкта або предмета дійсності, що теоретично може викликати негативну реакцію, може сприяти комунікативній девіації. Оскільки вторинні найменування приховують істинну суть явища, характеризуються нейтральною або позитивною конотацією, вони можуть виступати засобами маніпуляції [36, 52].

Евфемізми та дисфемізми є мовленнєвими актами, які протилежні за своєю іллокутивною силою: комунікативна функція перших — дати можливість мовцю уникнути ймовірних комунікативних конфліктів або невдач у процесі спілкування, пом'якшити або завуалювати сказане; на відміну від цього, другі концентрують увагу на негативних рисах стосовно об'єкта чи предмета висловлювання, виражають негативну оцінку, незадоволення або обурення [30, 105]. У контексті евфемістичної заміни важливим є принцип ввічливості, адже завдяки дотриманню або навпаки — порушенню його постулатів виникають нові лексеми або вирази, які, наприклад, приховують фізичні або ментальні недоліки людини [27, 43]. Нерідко появу евфемістичних найменувань дослідники пов'язують із недотриманням принципу кооперації, а саме постулату якості, називаючи такі номінації евфемістичними імплікатурами: «Евфемістична імплікатура — це висновок адресата, що зумовлений розкодуванням реального смислу засобу вторинної номінації з відносно позитивною конотацією, що використовуються для заміни непристойних, небажаних чи заборонених найменувань» [38, 69]. Якщо розглядати дисфемістичну заміну, то варто сказати, що використання таких слів або словосполучень порушує як культурні та мовні конвенції, так і прагматичні принципи ввічливості та кооперації, адже комунікативна настанова мовця — негативізувати дискурс.

Також варто зазначити, що для того, аби визначити прагматичний потенціал евфемізмів і дисфемізмів, варто звернути увагу й на їхній характер: «Прагматика евфемізмів і дисфемізмів зумовлена їхньою природою: і ті, й інші є словами-перифразами, тобто одиницями вторинної номінації, а їхні денотати належать до інтенційних або антропоцентричних об'єктів, тобто найменування яких відбувається не лише через мовні конвенції або об'єктивні характеристики, а також через відображення суб'єктивної точки зору мовця. Тоді як евфемізми “покрощують” денотат, що характеризується негативним ставленням до нього, дисфемізми “погіршують”, “огрубляють” будь-який денотат незалежно від його реальних рис. До того ж в останньому випадку одночасно з додаванням негативної конотації відбувається і зниження стилістичного регістру» [6, 4]. Опозиція евфемізм-дисфемізм базується на тому, що, обираючи ту чи ту вторинну номінацію, мовець має різну комунікативну мету. Внаслідок вуалювання референції, випереджаючи негативну реакцію реципієнта, евфемізми маскують дійсність; дисфемізми навпаки — дають пейоративну оцінку денотату, виражають суб'єктивне ставлення до нього. Як «позитивні» лексеми, так і «негативні» передбачають наявність стигматизованого денотату. Проте у випадку дисфемізмів стигматизація може бути ситуативною, у деяких випадках простежуватиметься порушення мовленнєвих і культурних табу, тоді визначальною постає максима “щирості”, а не максима “кооперації” [6, 12].

Загалом процес евфемізації супроводжується підбором відповідних мовних засобів з метою побудувати ефективний та успішний комунікативний акт, а вибір тих чи тих прийомів відбувається відповідно до головного завдання — не образити учасника комунікації, уникнути можливих девіацій. Завдяки тому, що евфемізація має «пом'якшений» вплив на реципієнта, між мовцем й адресатом повідомлення як учасниками мовленнєвого акту відбувається емоційне зближення, що сприяє успішному вирішенню комунікативної ситуації. У будь-якому випадку імпліцитне значення, яке є основою евфемізму як явища, відповідає прагматичним інтенціям повідомлення [20, 82-83]. На відміну від цього, використовуючи дисфемізми, мовець керується протилежними цілями,

адже вживання одиниць зниженого стилю провокує кардинально інший ефект, який негативно впливає на комунікативну ситуацію в цілому. Також варто зазначити, що сьогодні науковці нерідко пов'язують евфемізм та іллокуцію: «Мета евфемізму і основне призначення іллокутивного акту рідняться, їхнім завданням є досягнення певної мети в процесі комунікації. Іллокуція є частиною мовленнєвого акту, прагматичний компонент змісту висловлення, що відображає комунікативну настанову мовця» [20, 126].

Т. Бушуєва у дисертації «Прагматичний потенціал евфемізмів і дисфемізмів» зазначає, що обидва типи вторинних номінацій характеризуються високим рівнем експресії. У випадку евфемізмів вона є меліоративною, у дисфемізмів — пейоративною [6, 12]. Загалом емоційно-експресивне забарвлення відіграє важливу роль для евфемізмів і дисфемізмів як одиниць вторинної номінації. Конотативна семантика, яка властива найменуванням, «вбирає в себе всю інформацію і реалізує оцінну та емоційну функції. Емотивно-оцінний компонент разом з основою оцінки утворює конотацію евфемізмів, що призводить до переваги прагматичного компонента евфемічних одиниць над сигніфікативним. Евфемічна конотація визначає прагматичне значення евфемізмів — інформацію про суб'єктивно-оцінне, емоційне ставлення до денотата чи самої прямої номінації» [32, 73].

Також Т. Бушуєва робить висновок, що реалізація прагматичного потенціалу обох одиниць залежить як від внутрішньомовних, так і від екстралінгвальних чинників. По-перше, на це безпосередньо впливає стійкість зв'язків із компонентом табу і належність до тієї чи тієї лексико-семантичної групи. По-друге, структура значення і спосіб творення визначає прагматичний потенціал кожного конкретного найменування, наприклад, для лексем чи виразів, які утворені шляхом метафоричного перенесення, важливу роль відіграє прототип, що взятий за основу. По-третє, на це впливає контекст конкретної мовленнєвої ситуації; серед чинників можна назвати рольову структуру учасників мовленнєвого акту, їхні поведінкові стратегії, інтенції мовця тощо. Також важливим аспектом постає тривалість існування дескрипції в мові як

евфемізму або дисфемізму: «Як і багато інших конотативних лексичних одиниць, вони схильні до прагматичного нівелювання, втрати меліоративного або (що, однак, відбувається рідше) пейоративного потенціалу» [6, 13]. Можна підсумувати, що в кожному конкретному комунікативному акті одиниці вторинної номінації можуть реалізувати прагматичний потенціал неоднаково. Дослідник повинен брати до уваги як лінгвістичні, так і екстралінгвальні чинники для того, щоб зробити висновок.

Також важливо згадати про іллокутивні функції за Дж. Лічем, адже часто використання евфемізмів та дисфемізмів доволі чітко з ними узгоджується. Наприклад, іллокутивна мета конфліктиву, яка не передбачає дотримання прагматичного принципу ввічливості (навіть суперечить йому), на пряму співвідноситься з комунікативною настановою мовця в мовленнєвому акті — дисфемізм [75, 104]. Визначальною інтенцією адресанта є негативізація дискурсу, а підбір мовленнєвих засобів відповідає поставленій меті. Стосовно евфемізмів можна сказати, що їхні іллокутивні функції переважно прирівнюються до конвівіалів або колаборативів [75, 104].

Висновки до розділу 2

У контексті сучасних тенденцій мовознавчої науки дедалі помітнішою стає увага до прагматичної складової мови. Дослідники беруть за основу саме динамічну складову, розглядають комунікативні інтенції мовця та результати, до яких призводить вибір тих чи тих мовленнєвих засобів і дій. Ми з'ясували, що лінгвістична прагматика пройшла довгий шлях становлення, а прагмалінгвістичний аналіз сьогодні дає змогу науковцям розглянути функційні особливості мови в межах конкретної комунікативної ситуації. На кожному етапі розвитку науки ключовим для прагматистів виступав саме мовець з усім різноманіттям його інтенцій, прийомів і цілей.

Важливою складовою в межах прагмалінгвістичного аналізу є теорія мовленнєвих актів, структура яких власне акумулює прагматичні чинники.

Зокрема ми розглянули види актів, виокремлення яких мало значний вплив на розвиток вчення, адже це дало змогу розмежувати семантичні та прагматичні аспекти у межах мовленнєвих дій. Локутивні акти зараховують до сфери семантики, адже їхні особливості відображені в фонетичній і граматичній природі висловлення [71, 94-95]. Іллокутивні та перлокутивні акти належать до сфери прагматики та передбачають виконання певних мовленнєвих дій і їхніх результатів [71, 106-108]. Також важливою є класифікація іллокутивних актів, в межах якої виокремлюють репрезентативи, директиви, комісиви, експресиви та декларативи [61, 181-185]. Кожен з них відповідає тій чи тій комунікативній меті мовця. Зокрема ми розглянули принципи ввічливості [75, 132] та кооперації [17, 222], які є помітною складовою в межах прагмалінгвістичного аналізу. Дотримання їхніх постулатів сприяє успішному вирішенню комунікативного завдання та дає змогу уникнути можливих девіацій.

Варто зазначити, що, на наш погляд, необхідно досліджувати евфемістичні та дисфемістичні номінації з урахуванням прагмалінгвістичного аспекту, адже вони володіють особливим прагматичним потенціалом. Ми з'ясували, що евфемізми та дисфемізми — це мовленнєві акти, іллокутивна сила яких є протилежною. Відповідно до комунікативної настанови мовця здійснюється вибір тих чи тих засобів, які здатні впливати на перебіг комунікації. Також зауважимо, що в контексті досліджуваних одиниць вторинної номінації важливими є вище зазначені прагматичні принципи — ввічливості та кооперації, адже нерідко поява таких найменувань залежить від дотримання або порушення низки їхніх постулатів. Саме тому важливо дослідити евфемізми та дисфемізми із залученням прагматичного аналізу: виокремити комунікативні інтенції мовців, які вживають такі найменування; з'ясувати, які функції вони можуть виконувати в межах дискурсу; розглянути, яку імпліковану інформацію необхідно декодувати задля розуміння повідомлення тощо.

РОЗДІЛ 3. ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕВФЕМІЗМІВ І ДИСФЕМІЗМІВ У БЛОГОСФЕРІ

Дискурс сучасних українських блогів демонструє цікаві тенденції використання різних груп лексики, адже він вирізняється динамічністю, постійним вдосконаленням, творенням нових слів і виразів та переосмисленням уже відомих. Зокрема важливо евфемізми та дисфемізми як одиниці вторинної номінації. Ми провели аналіз тридцяти трьох блогів публічних особистостей, громадських діячів, які пишуть українською мовою свої дописи у мережі «Фейсбук». Оскільки важливими для дослідження є сучасні тенденції евфемізації та дисфемізації, суцільна вибірка здійснювалася періодом з квітня 2020 року до березня 2021 року. Варто зазначити, що у виборі тих чи тих блогів для дослідження ключовими для нас були кілька критеріїв: по-перше, це мова, якою ведеться блог; варто сказати, що використання російської мови у соціальних мережах й досі залишається більш частотним, саме тому необхідно було знайти україномовні блоги; по-друге, ми свідомо не аналізували сторінки людей, які обіймають посади в керівних органах влади, адже нас цікавило дослідження саме особистих блогів; також ми не розглядали сторінки, які мали менше десяти тисяч читачів.

3.1. Структурно-семантична характеристика евфемізмів

Для аналізу евфемістичних найменувань, насамперед, важливо виокремити лексико-тематичні групи, розглянути структуру найменувань та проаналізувати способи творення евфемістичних одиниць, аби виокремити найбільш продуктивні з них. Також варто зауважити, що невід'ємною складовою аналізу виокремлених евфемізмів є контекст, у якому вживається та чи та лексема або вираз, адже аналіз мовного матеріалу у сфері блогів демонструє більш частотне вживання саме оказіональних евфемізмів, а не загальновживаних. За основу ми взяли лексико-семантичні класифікації

В. Великороди [9, 13], М. Ковшової [30, 49-51] та В. Москвіна [43, 64-67], адже, на наш погляд, вони повною мірою відображають сучасні тенденції, зокрема у дискурсі блогів.

Найбільшу лексико-семантичну групу становлять евфемізми, які пов'язані з темою *смерті*. Вона є найбільш табуованою у суспільстві, адже прямі найменування викликають негативні емоції, страх тощо. Проаналізований матеріал показує, що задля уникнення цих позначень використовуються різні типи вторинних лексем і виразів. Розглянемо приклади вживання таких евфемізмів:

«Сьогодні в День Гідності та Свободи ми шануємо тих, хто віддав життя за цивілізаційний вибір держави, та згадуємо події, в яких ми приймали участь» [Семен Кабакаєв, 21 листопада 2020 року].

Евфемістична сполука *віддати життя* є загальновживаною, адже фіксується, наприклад, у російськомовних словниках [60, 297]. Цей вираз є більш м'яким найменуванням, що використовується у значенні *померти*. Вживання фразеологічних зворотів належить до семантичних процесів евфемізації, що демонструє вище зазначений приклад. Варто сказати, що такий спосіб творення є продуктивним у контексті тематичної групи, що стосується смерті, адже «фразеологізм-евфемізм повинен маскувати, вуалювати денотат, який негативно оцінюється соціумом» [23, 11].

«З глибоким сумом отримав звістку про величезну втрату — нас залишив перший міністр закордонних справ України Анатолій Зленко» [Володимир Омелян, 1 березня 2021 року].

Наступний приклад засвідчує вживання лексеми *залишив* у значенні *помер*. Використання лексеми з розширеною семантикою нейтралізує первинну негативну конотацію, що дозволяє пом'якшити висловлювання — сумну подію.

«Сьогодні не стало першого міністра закордонних справ України — Анатолія Зленка» [Павло Клімкін, 1 березня 2020 року].

Цей приклад є схожим, адже використання дієслова *не стало*, що є перифразом з менш конкретним значенням, дозволяє уникнути прямого

найменування смерті. Як бачимо, лексико-семантичне розширення значення як спосіб творення евфемізмів цієї тематичної групи є продуктивним.

«Але сьогодні знову ліг один з наших. Один з гідних людей. На тлі яких ти виглядаєш особливо дрібно і гидко... До речі, це саме один з цих підрозділів втратив сьогодні нашого побратима» [Гліб Бабіч, 1 лютого 2021 року].

Цей фрагмент тексту демонструє вживання одразу двох евфемізмів зі значенням *померти*. По-перше, це лексема *лягти*, що, на наш погляд, є метафоризацією первинного нейтрального найменування, яке утворене на асоціативних зв'язках. По-друге, використання слова *втратити*, яке дещо маскує, вуалює трагічну подію — смерть одного з військових. Використання лексеми з більш широкою семантикою дозволяє уникнути прямого найменування задля пом'якшення первинного сенсу.

«Згадайте у молитві полеглих і пам'ятайте — бій за власну державу не зупиняється ні на мить» [Володимир Омелян, 14 жовтня 2020 року].

У цьому фрагменті допису автор використовує дієприкметник *полеглий* у значенні тих, хто *померли* на війні за Батьківщину. Можна сказати, що використання дієслова *лягти* у попередньому випадку і похідного від нього дієприкметника у цьому засвідчує продуктивність асоціативної метафоризації як семантичного процесу при творенні евфемізмів цієї тематичної групи.

«Рахунок втрат цього року відкрито... Її забрав COVID. Той самий, якого не існує для байдужої більшості. Як і війни» [Гліб Бабіч, 2 січня 2021 року].

Наступний приклад також демонструє використання двох евфемізмів у межах одного допису. У цьому випадку автор також вживає лексему-гіперонім *втрата*, яка буквально означає *смерть*. Сьогодення, на жаль, демонструє плачевну тенденцію смертності від коронавірусу, саме тому у дискурсі блогів помічаємо творення нових виразів, що стосуються цієї теми. Метафорична словосполучка *забрав COVID* часто використовується (зокрема у мережі «Фейсбук») для того, аби сповістити, що людина померла від наслідків хвороби.

«Сьогодні перестало битися серце великої людини праці...» [Софія Федина, 16 червня 2020 року].

У цьому випадку авторка використовує стійке словосполучення на позначення смерті. Фразеологізація як семантичний процес дозволяє мовцю уникнути прямого найменування негативного фрагменту дійсності. Завдяки цьому трагічна подія, про яку йдеться у дописі, сприймається читачами не так гостро.

«чому ви дивуєтесь, що Путін наказав ліквідувати Навального?» [Віктор Таран, 20 серпня 2020 року].

Приклад демонструє вживання іншомовної лексеми *ліквідувати* замість слова *вбити*. Ми зазначали, що використання запозиченої лексики є продуктивним способом евфемізації, адже, на відміну від відомих і питомих лексем української мови, іншомовні слова викликають у слухачів або читачів менше асоціацій, характеризуються меншими асоціативними зв'язками з позначуваним явищем; вони «пом'якшують і завуалюють суть явища через те, що більшість носіїв мови семантичну наповненість таких лексем розуміє менше, аніж їх широковживані відповідники» [58, 278]. Також зауважимо, що лексема “ліквідувати” чітко асоціюється зі спецслужбами; тобто можна вибудувати асоціативний ряд: Путін — його попередня діяльність — спецслужби — використання відповідної лексеми.

Наступною лексико-семантичною групою є евфемізація, що стосується війни. Ця тема також зазнає табування, адже викликає у суспільстві негативні емоції, які пов'язані з наслідками військових дій. Варто сказати, що сучасна ситуація на Сході України також провокує використання різних вторинних найменувань у контексті російсько-української війни. Дослідниця О. Тараненко, аналізуючи евфемізацію українського медійного та політичного дискурсу, зазначає, що після подій 2014 року виникла проблема невизначеності номінацій у контексті мови війни. Більшість найменувань почали утворюватися саме шляхом евфемізації, адже, по-перше, «номінативи конфлікту не завжди можуть бути використані в прямому значенні через порушення таким чином певних правових норм чи професійних стандартів» [67, 140]. По-друге, виникнення евфемістичних лексем і виразів пов'язують із відсутністю досвіду у сфері

конфліктно-чутливої журналістики, через що простежується певна вимушеність появи таких номінацій, а також причиною є «цілеспрямовані інформаційні інтервенції, вживання в український дискурс так званих “чужих смислів” як ефективної зброї смислової війни» [67, 141]. Аналіз дискурсу блогів демонструє широке використання вторинних номінацій, які стосуються війни, що демонструють наступні приклади:

«Всю відповідальність за збройну агресію проти України несе Росія, за планування, за початок та за створення іррегулярних підрозділів таких як 1 та 2 армійські корпуси» [Семен Кабакаєв, 25 листопада 2020 року].

У цьому дописі автор використовує лексему *агресія* у значенні військових дій. Варто сказати, що розширення значення пом'якшує характер висловлення, що має викликати менш емоційну реакцію у читачів. Проте також зазначимо, що вираз *збройна агресія* часто використовується у медіадискурсі, тому можна припустити, що звідти він перейшов у блогосферу і закріпився як евфемізм теми війни.

«Так назвали українців, що тримали Аеропорт та билися з московським агресором» [Андрій Смолій, 16 січня 2021 року]

Цей приклад демонструє вживання дієслова *битися* у контексті дій на фронті. Способом творення цього евфемізму також є генералізація, адже цей семантичний процес за допомогою використання лексеми із загальною семантикою дозволяє зменшити негативний вплив на аудиторію.

«Припинення активності дій у Карабахському конфлікті пов'язане не тільки з перемовними процесами, а з снарядним голодом у обох сторін» [Сергій Кривонос, 13 жовтня 2020 року].

Наступним прикладом є використання лексеми *конфлікт* у значенні *війна*. Відбувається нейтралізація вихідного значення, адже використання евфемістичного найменування не відображає початкового конотативного сенсу висловлення. Зазначимо, що використання лексеми *конфлікт* є загальновживаним евфемізмом у різних дискурсах, наприклад, у мові ЗМІ, політичній сфері тощо. Бачимо, що попри більшу свободу слова у блогосфері,

автори все ж вдаються до частотного використання вторинних номінацій у таких чутливих контекстах.

«А те, що на Сході, як він каже «пострілюють» ну то таке....» [Віктор Таран, 27 червня 2020 року].

У цьому реченні бачимо використання лексеми, яка характеризується неповнотою дії, що досягається за допомогою приєднання префікса “*по*” до слова *стріляти*. Евфемізм іронізує цей фрагмент дискурсу, надаючи глузливого забарвлення, а також простежується елемент оцінки: ставлення до президента і того, як він коментує події на Сході.

«Зрештою, перші так само поплавилися за свій вибір на користь Леніна та Сталіна, адже за кілька років і вони потрапили в жорна московського окупанта» [Андрій Смолій, 26 вересня 2020 року].

Наступний приклад демонструє вживання фразеологічної сполуки, яка має значення винищення та репресій, що провадилися на території України. Цей вираз є евфемістичним, адже вуалює та дещо узагальнює страшні події, про які йдеться у дописі; він вживається через асоціативні зв’язки, які поєднують реальні історичні події з процесом помолу збіжжя.

«А от на масштабу ескалацію він піти може — причому одразу всередині та ззовні, оскільки розуміє, що зараз йому "нема чого втрачати"» [Павло Клімкін, 13 березня 2021 року].

Лексема *ескалація* є відомим і загальновживаним евфемізмом, який найчастіше використовується у публіцистичному або політичному дискурсах. Використання іншомовного запозичення, що стосується військової сфери, забезпечує вуалювання дійсності, адже це слово не викликати тієї кількості негативних асоціацій, які могла б викликати питома лексема або вираз. Дослідниця З. Дубинець робить слушне зауваження: «Часто вживання запозичень-евфемізмів продиктовано мовною модою. Тоді їх використання пояснюється бажанням мовця засвідчити свою сучасність і поінформованість, розумову або ділову перевагу, а також створити видимість чогось нового чи незвичайного» [24, 79].

«Незважаючи на військову інтервенцію, прості беззбройні литовці вийшли на захист своєї незалежності» [Софія Федина, 13 січня 2021 року].

У цьому прикладі також помічаємо використання іншомовного слова *інтервенція*, що означає *військове втручання, напад*. За допомогою цього нейтралізується вихідний негативний сенс, адже евфемізм характеризується менш стійкими асоціативними реакціями.

Наступну лексико-семантичну групу становлять евфемізми-найменування соціально-економічних реалій. Дискурс блогів демонструє зацікавлення та обговорення цих тем, нерідко використовуються загальновживані та okazіональні евфемізми для висвітлення тих чи тих питань. Ця тематична група також характеризується переосмисленням відомих лексем, надання їм нового значення.

«Пам'ятаєте, був такий Курченко — гаманець Януковича, через схеми якого державний бюджет втратив декілька мільярдів доларів?» [Володимир Омелян, 4 лютого 2021 року].

Цей фрагмент демонструє вживання одразу двох евфемістичних найменувань, які стосуються економічної сфери. По-перше, лексема загальної семантики *схеми* у цьому контексті означає незаконні чи корупційні дії з метою збагачення, привласнення державних коштів. По-друге, дієслово *втратити* вживається у значенні того, що особа, про яку йдеться у дописі, *вкрала* кошти з бюджету; тобто замість конструкції *він вкрав* (буквально) вживається *бюджет втратив*, що дещо деперсоналізує описувану подію. На наш погляд, це має евфемістичний ефект, адже простежується певна підміна вихідного сенсу висловлення.

«США ввели санкції та публічно визнали олігарха Ігоря Коломойського причетним до корупції» [Семен Кабакаєв, 5 березня 2021 року].

Лексема *санкція* дедалі частіше використовується для позначення обмежень або покарань, які накладаються на особу чи підприємство за певні порушення. Частотність вживання тих чи тих евфемізмів з часом провокує їхнє засвоєння мовцями, нейтралізується евфемістична функція, як може трапитися у

цьому випадку. Проте варто зазначити, що це найменування є вторинним, це іншомовне запозичення, яке має ефект вуалювання дійсності.

«Допомогти буде нікому — Зеленському вже не повірять ні в МВФ, ні в Євросоюзі, ні в G7. Ніде. Входимо в ідеальний шторм» [Володимир Ар'єв, 3 липня 2020 року].

У наступному прикладі бачимо використання ідіоматичного виразу зі сфери економіки, який останнім часом дедалі частіше зустрічається у різних дискурсах. Він запозичений з англійської мови та вживається у значенні поганої, навіть критичної економічної ситуації, яку провокує ряд несприятливих факторів. Використання фразеологізму у цьому контексті пом'якшує дійсність.

«Все логічно: розірвати співпрацю з МВФ (заморозити економічну співпрацю) — звільнити Ситника і Коболева (припинити політичний діалог) — звинуватити світові компанії в корупції і відмиванні грошей (поставити хрест на інвестиціях і обвалити експортну галузь #1)» [Володимир Омелян, 17 лютого 2021 року].

Наступний евфемізм економічної сфери *відмивання* буквально означає крадіжку коштів. У цьому випадку відбувається підміна значення, адже використання вторинного найменування, яке переосмислює початковий сенс лексеми, іронізує фрагмент тексту.

«А, стоп, я ж беру позики і ризикую всім, що маю, і віддаю віддаю гроші із відсотками (і не малими), саме тому, що я ні від кого не залежу, і у мене немає тіньових інвесторів і будь-кого, хто міг би мені подзвонити і вимагати, наприклад, видалити цей чи будь-який інший пост» [Леонід Остальцев, 8 січня 2021 року].

У цьому фрагменті тексту помічаємо евфемізм, який часто використовують в економічній сфері. Лексема *тіньовий* вживається у значенні *незаконний* та вуалює сенс висловлення. З. Дубинець у своїй статті аналізує схожий приклад і зазначає, що використання такої вторинної номінації є евфемістичною метафорою [25, 162], з чим ми погоджуємось, адже простежується асоціативне перенесення ознак однієї лексеми на іншу.

«...збільшити фінансування субсидій для тих громадян, які є соціально вразливими, особливо через економічну кризу влади Зеленського» [Володимир Омелян, 13 січня 2021 року].

Евфемізм *соціально вразливий* належить до соціальної сфери; використовується для позначення людей, які мають обмежені ресурси, нездатні самотужки піклуватись про себе або не мають достатньо ресурсів для життя.

«не забудьте покаятись перед мешканцями за те, що вони живуть зараз в скрутному соціально-економічному становищі» [Віктор Таран, 30 серпня 2020 року].

У цьому випадку вираз *скрутне соціально-економічне становище* є евфемістичним. Він вживається, коли йдеться про *бідність*, означає залишитися без коштів для проживання. Уникнення прямого найменування цього явища, використання словосполучення із загальною семантикою дозволяє пом'якшити реальний стан того, про що йдеться.

«Тримаймо руку на пульсі, щоб кошти з коронавірусного фонду також не були з'їдені мишами» [Софія Федина, 5 червня 2020 року].

У цьому фрагменті бачимо використання фразеологізму *кошти не були з'їдені мишами*, який вживається у значенні щоб їх *не вкрали*. Можна сказати, що так сенс висловлення набуває більш комічного характеру, за допомогою використання евфемістичного виразу зменшується негативний вплив на читачів, адже ця тема є складною та викликає емоційну реакцію. В цьому прикладі, окрім евфемізації, спостерігаємо ще й пресупозицію: минулого року зерно з держрезерву зникло: відповідно до документів, його з'їли миші.

Наступною тематичною групою є евфемістичні найменування, які пов'язані з Росією та особами чи діями, що її стосуються. Аналіз дописів у мережі «Фейсбук» демонструє уникнення прямої номінації країни, з якою склалися непрості відносини, адже у суспільстві панують емоційні та негативні настрої.

«У понеділок зранку Разумков оголосив: «Починаємо працювати!» У вівторок не проголосував за санкції проти агресора і їх представників в Україні» [Володимир Омелян, 3 лютого 2021 року].

У цьому фрагменті бачимо використання лексеми *агресор*, що є гіперонімом у цьому контексті, адже автор уникає прямої назви країни, про яку йдеться у дописі. Агресивні дії, спрямовані проти України, провокують використання саме цього слова, тому ми вважаємо його okazіональним евфемізмом. Уникнення прямої номінації можна пов'язати з бажанням знизити градус реакції у читачів.

«Наш агресивний сусід, це не добре ведмежатко. Для мене, це кровожерливий хижак» [Сергій Кривонос, 26 листопада 2020 року]

Цей приклад відображає евфемізацію за допомогою використання словосполучення *агресивний сусід* замість прямої номінації Росія. Підставою для утворення евфемізму є територіальне розташування та характер дій країни, що формує концептуальну метафору на позначення країни.

«Бензоколонка з геополітичними амбіціями чудово розуміє наслідки цих санкцій» [Віктор Таран, 3 березня 2021 року].

У наступному прикладі використовується описовий зворот *бензоколонка з геополітичними амбіціями*, який побудований на основі характеристик Росії як держави. Евфемізм утворений за допомогою семантичного процесу — метафоризації, адже замість прямого найменування вживається концептуальна метафора, що дозволяє розпізнати, про яку країну йдеться у дописі. Варто зауважити, що вперше бензоколоною Росію назвав колишній сенатор США — Дж. Маккейн, після його вислову це найменування закріпилось і почало широко використовуватися на позначення держави.

«Ніяких стосунків з Мордором не може бути, ні під час війни, ні після» [Семен Кабакаєв, 14 січня 2021 року].

Наступний фрагмент також демонструє евфемізацію, способом творення якої є використання метафори. Лексема *Мордор*, що вживається у значенні *Росія*, є вторинним найменуванням. Як відомо, походить це слово з твору Дж. Толкіна

«Володар перснів», де Мордор був вигаданою країною-осередком зла і темних сил. Через асоціації, які виникають між двома країнами, у дискурсі блогів часто використовують цей евфемізм.

«Вікторія Жданова, вчителька з Дніпра, яку цькували українофоби та п'ята колона Кремля!» [Андрій Смолій, 31 січня 2021 року].

Стосовно історії виникнення виразу *п'ята колона* О. Януш зазначає, що колись «так називали шпигунів, диверсантів, шкідників, які підтримували контрреволюційних франкістів у роки боротьби з ними Іспанської Республіки (1936-1939). Вираз належить іспанському генералові Емілію Мола, який командував контрреволюційною армією» [69, 146]. Сьогодні це словосполучення використовують на позначення людини або групи осіб, які здійснюють підривно діяльність всередині країни або йдуть на державну зраду. Нерідко помічаємо вживання саме евфемізму *п'ята колона Кремля*, що застосовується до осіб, які підтримують російську політику, слідує антидержавницьким інтересам тощо.

«Ординці 8 разів порушили режим тиші» [Софія Федина, 18 травня 2020 року].

У цьому випадку вживається лексема *ординці* у значенні *російських військових*, які стріляють на Донбасі. Можна вважати евфемізмом, який утворений шляхом генералізації у поєднанні з метафоризацією. По-перше, ординцями вважається будь-яка військова структура, проте у цьому контексті використання лексеми також характеризується перенесенням негативного образу орди як кочового народу-завойовників, через що відбувається порівняння з російськими військовими.

«Ще одинадцять їхтамнетів, назавжди запам'ятають, як українська земля зустрічає окупантів і як вона ж відноситься до зрадників» [Олексій Петров, 12 січня 2021 року].

Цей фрагмент демонструє вживання неологізму *їхтамнет*, який виник завдяки словотвірному процесу словоскладання, адже походить від рос. *их там нет* (їх там немає). Спершу евфемізм закріпився у сфері засобів масової

інформації, а сьогодні вживається у різних дискурсах на позначення російських військових, які воюють на Донбасі.

Наступною лексико-семантичною групою є найменування, що стосуються хвороб або людських вад. Ця тема також часто піддається евфемізації, адже вона провокує емоції, сприймається суспільством гостро. Задля уникнення неприємних і незручних моментів у комунікативній ситуації, з метою не образити, не зачепити чийсь почуття вживаються різні вторинні номінації.

«Тому гроші з державної програми по боротьбі з онкозахворюваннями за рішенням зеленого кабінету підуть Укравтодору» [Гліб Бабіч, 27 жовтня 2020 року].

Цей приклад демонструє вживання запозиченої лексеми *онкозахворювання* замість питомої *рак*. За походженням — це професійний евфемізм медичної сфери, який сьогодні широко застосовується у різних дискурсах [60, 288]. Використання іншомовного слова викликає меншу кількість негативних асоціацій.

«На фото санаторій для незрячих у Боярці, який ми з командою врятували від закриття» [Олег Ляшко, 15 жовтня 2020 року].

У цьому фрагменті помічаємо евфемізм, який вживається на позначення людської вади: лексема *незрячий* використовується у значення *сліпий*. Тут застосований лексико-семантичний спосіб, а саме — створення значення, що характеризується неповнотою ознаки. Вживання заперечної частки “не” утворює евфемізм, який є більш «м’яким» найменуванням людської вади.

«Саме такі «діти сонця», повністю позбавлені будь-якої злості та агресії, і вчать нас, як це – бути щасливими» [Олександр Скічко, 21 березня 2021 року].

Наступний приклад засвідчує використання словосполучення *діти сонця* замість прямої номінації генетичної патології — *діти з синдромом Дауна*. Це евфемізм медичної сфери, який утворений шляхом метафоризації і вживається через бажання пом’якшити дійсність, не образити читачів.

«Чому я це пишу — тому що дістало, коли кожен раз в коментарях до мене приходять і кажуть, що я маю подякувати міськраді, облраді, меру чи ще

якомусь бюрократу-чиновнику за те, що виділили гроші на особливих дітей, чи поставили нову лавку» [Олександра Устінова, 28 вересня 2020 року].

У цьому уривку з допису бачимо словосполучення *особливі дітки*, яке є вторинним найменуванням, що застосовується у контексті дітей із затримками чи вадами розвитку тощо. Відбувається розширення значення, узагальнення на основі характеристики, яка об'єднує всіх дітей зі схожими проблемами.

«У нас немає людей із обмеженими можливостями — є люди з додатковими потребами, і ці потреби просто треба забезпечити» [Олександр Скічко, 2 березня 2021 року].

Вживання словосполучення *люди із обмеженими можливостями* нерідко зустрічається у різних сферах і використовується на позначення людей з інвалідністю. У цьому випадку відбувається заміна прямого найменування більш толерантним виразом, проте варто сказати, що не завжди використання цього евфемізму є доречним. Можна сказати, що в цьому випадку спостерігаємо використання перифрази, адже однослівне поняття передається описовим виразом. Варто зауважити, що, на думку Г'ю Росона, чим довший евфемізм, тим краще; евфемістичні найменування часто є більшими, аніж прямі відповідники, що відображають приклади англійської мови: «Це частково тому, що табуйовані англосаксонські слова, як правило, короткі, а частково тому, що майже завжди потрібно більше слів, щоб уникнути поняття, ніж прямо і чесно висловити її. Ефект спостерігається в евфемізмах усіх типів» [76, 10]. В українській мові також нерідко помічаємо використання перифрастичних виразів, вживання яких нівелює початкову негативну конотацію.

«За останні роки місто завдяки, зокрема, кредитам ЄБРР, оновило парк тролейбусів, закупило електробуси, облаштувало зупинки, встановило валідатори для електронних квитків, GPS-трекери, які дозволяють моніторити кількість перевезень. Враховуються і потреби інклюзивності» [Олександр Скічко, 4 березня 2021 року].

Сучасні глобалізаційні тенденції провокують все більшу кількість запозичень для передачі різних понять. Лексема *інклюзивність* є англіцизмом,

що буквально означає «включення». Цей евфемізм, який утворений за допомогою використання іншомовного слова, вживається у контексті потреб людей з інвалідністю.

Наступною лексико-семантичною групою є вторинні найменування, що дають оцінку або характеристику людським якостям, недолікам чи діям. Попри те, що дискурс блогів характеризується прямолінійністю та відвертістю, коли йдеться про коментарі стосовно якоїсь ситуації чи вчинку людини, все ж помічаємо чимало евфемізмів у межах цієї теми.

«Ці особи мають бути аналогічно заблоковані, а їхня деструктивна діяльність припинена як на території України та і поза її межами» [Андрій Смолій, 3 лютого 2021 року].

У цьому прикладі бачимо використання лексеми *деструктивний* замість *руйнівний*. Запозичення у цьому контексті є евфемізмом, адже його використання зменшує негативний ефект. Словосполучення *деструктивна діяльність* часто використовується у політичній сфері та у публіцистиці на позначення дій, які спрямовані проти держави тощо. Можна припустити, що, оскільки у цьому випадку йдеться про осіб, які руйнують державність, автор використав саме цю сполуку.

«Саме ми з Вами українці на Майдані, показали всьому світові та запоребриковим посіпакам, хто є верховним сувереном і джерелом будь якої влади в Україні!» [Сергій Кривонос, 19 лютого 2021 року].

Наступний фрагмент демонструє вживання одразу двох евфемістичних найменувань, які утворюють словосполучення. По-перше, лексема *запоребриковий* (походить від іменника *поребрик*), яка з'явилася в україномовному дискурсі після 2014 року, коли розпочалась російсько-українська війна. Бачимо, що це похідний прикметник, який утворений із залученням словотвірних засобів української мови. У блогосфері ця номінація найчастіше використовується на позначення людей, які підтримують негативні дії Росії; це неологізм, який пройшов усі етапи засвоєння мовою та вживається у видозміненому значенні.

«Але ж ми усі добре розуміємо, що українська судова система як працювала за дзвінком, так і працює» [Сергій Притула, 23 лютого 2021 року].

У цьому фрагменті також, на наш погляд, використане евфемістичне найменування. Словосполучення *працювати за дзвінком* є вторинною номінацією, адже загалом судова гілка влади має бути незалежною та самостійною, проте у цьому контексті бачимо, що йдеться про її корумпованість, роботу за чиймось розпорядженням. Евфемістичне словосполучення, яке використовує автор, завуальовано вказує на «недосконалість» судів.

«Хтось скаже, “стривай, але він неадекватушка, маріонетка Путіна, замахнувся на демократію”» [Віталій Гайдукевич, 9 січня 2021 року].

Наступний приклад демонструє використання евфемізму, який утворений шляхом використання афіксів, які пом'якшують лексему та надають їй іронічного сенсу. Слово *неадекватушка*, похідне від *неадекватний*, що застосовується як оцінка людини через її дивні чи непристойні дії. У цьому контексті вважаємо лексему евфемізмом, адже вихідне негативне значення нейтралізується завдяки комічності, яка досягається шляхом видозміни вихідного слова.

«Зеленський запустив ватно-корупційного спрута в міністерство освіти...» [Володимир Ар'єв, 6 лютого 2020 року].

Цей фрагмент засвідчує використання вторинної номінації *спрут*, що означає злочинне угруповання або незаконну організацію. Евфемізм походить від назви однойменного телесеріалу, утворений шляхом метафоричного перенесення.

«черговий приклад як в ОП n#д#тть*

наголос у слові поставте самі» [Віктор Таран, 21 березня 2021 року].

Наступний приклад є відображенням особливості дискурсу блогів: евфемістичний характер цієї лексеми демонструє графічну заміну фонем на символи. Варто сказати, що часто саме так автори уникають вживання обценної лексики, тобто вживають лайливе слово з пропущеними літерами, через що повноцінно його не називають. Це можна пояснити, наприклад, бажанням

уникнути скарг на сторінку через нецензурну лайку, а також тим, що нецензурна лексика загалом є табуйованою у суспільстві.

«Тому є державний механізм "приведення до стандартних умов", однак він не спрацював, бо рука руку миє» [Тетяна Чорновол, 19 січня 2021 року].

У цьому випадку використовується словосполучення *рука руку миє*, що вказує на нечесних людей, які покривають одне одного, чинять протизаконні дії тощо. Можна сказати, що у цьому евфемізмі поєднуються два способи творення: по-перше, це фразеологізація, тобто використання ідіоматичного виразу для позначення реалії, а також синекдоха, адже помічаємо перенесення з цілого на частину.

«Можливо не звичайна і странна, трошки йокнута і зі своїми прибабахами, але ми є один у одного навіть при тому, що не живемо разом» [Леонід Остальцев, 15 лютого 2021 року].

У наступному прикладі автор використовує два евфемізми. По-перше, лексема *йокнутий*, що походить від *чокнутий* (утворена шляхом морфемної заміни) і жартівливо позначає щось дивне, несповна розуму. Також вживається вираз *із прибабахами*; М. Ковшова називає цей евфемізм узуальним, він належить до теми внутрішніх якостей людини та використовується зі значенням *ненормальний, чудний* [31, 37].

«Гадаю, найближчим часом більшість бізнес-партнерів Ігоря Коломойського відійде від нього. Особисто я не знаю кейсів, де скоробагатьки вигравали б у США» [Петро Охотін, 5 березня 2021 року].

У цьому фрагменті вживається лексема *скоробагатьки*, яка у цьому контексті є okazіональним евфемізмом, адже позначає людей, які нечесним шляхом збагатилися. Вторинне найменування утворене завдяки семантичному процесу генералізації.

«Тобто пропеллер НЕ малювали учасники акції. Його спеціально хтось намалював, щоб акцію дискредитувати» [Михайло Жернаков, 22 березня 2021 року].

У цьому контексті лексема *пропеллер* є okazіональним евфемізмом, адже вживається на позначення *свастики*. Використання метафори базується на асоціативному перенесенні схожих ознак і дозволяє уникнути найменування того поняття, яке у суспільстві зазнає табування, адже цей символ викликає неоднозначне ставлення.

Наступною лексико-семантичною групою є евфемізми, які стосуються правової або політичної сфери. Варто зазначити, що тематикою більшої частини аналізованих блогів є саме огляд політичних подій, а також коментарі стосовно ситуацій правового поля, тому помічаємо різні вторинні найменування, які варто розглянути.

«Нагадаю, що менти шиють їм до 7 років позбавлення волі» [Антон Ходза, 24 березня 2021 року].

У цьому фрагменті використано одразу два евфемістичні найменування. По-перше, лексема *шити*, що є okazіональним евфемізмом та цьому контексті вживається у значенні *виносити несправедливий, незаконний вирок обвинуваченим*. По-друге, словосполучення *позбавлення волі*, яке є загальновживаним евфемізмом, клішованим висловом правової сфери; нейтральним відповідником виступає лексема *ув'язнення*.

«Влада шукає додаткові можливості “подоїти” бізнес — черговими штрафами, перевітками та вже навіть до адмін затримань дійшли» [Олександра Устінова, 10 лютого 2021 року].

Наступний фрагмент допису демонструє вживання двох евфемізмів. Перший утворений шляхом метафоризації; лексема *подоїти*, використана у цьому контексті, означає бажання несправедливо зібрати гроші з підприємців. Другий — слово *затримання*, що є загальновживаним евфемізмом правової сфери, який використовується у значенні *арешт* і утворений шляхом використання лексеми з загальною семантикою.

«Зібрався писати, що завтра, в суботу 20.03, треба обов'язково бути в 19 на Банковій, бо Сергія закрили ні за що» [Михайло Жернаков, 19 березня 2021 року].

У наступному прикладі вжита лексема *закрити*, яка означає ув'язнення. Використання слова з розширеною семантикою сприяє евфемізації цього фрагменту.

«Після того, як депутата зловили на гарячому, загроза посадок об'єднала зал» [Гео Лерос, 17 вересня 2020 року].

У цій частині допису йдеться про незаконне оволодіння коштами, корупцію і використовуються два евфемізми: фразеологічний зворот *зловити на гарячому* означає викриття когось на місці злочину, а лексема *посадки* вживається у значенні юридичне покарання за протиправні дії.

«Скільки ще агентів Росії в оточенні Зеленського будуть зливати Україну у час реальної загрози нового військово вторгнення?» [Гео Лерос, 19 березня 2021 року].

Наступний приклад — лексема *агент*, яка вживається у значенні *шпигун, зрадник*. Евфемізм утворений шляхом генералізації, що сприяє пом'якшенню цього фрагменту дискурсу. Також використовується лексема *зливати* на позначення негативних дій, спрямованих проти держави; вторинне найменування є метафоричним.

«Питання в тому, що на записах НАБУ Юрченко прямо говорив про суми хабарів чи «плюшок» за голосування у комітетах» [Андрій Смолій, 17 вересня 2020 року].

У цьому випадку використання лексеми *плюшки* є okazіональним евфемізмом, адже вживається у значенні матеріальних благ, здобутих незаконним шляхом. Іронічне використання цього найменування пом'якшує сенс висловлення, за рахунок чого інформація сприймається не так серйозно чи гостро.

«Наслідки вбивства афроамериканця білим поліцейським продемонстрували одну дуже небезпечну річ: поляризацію суспільства в демократіях, незалежно від рівня достатку» [Володимир Ар'єв, 8 червня 2020 року].

Наступний приклад демонструє використання політично коректного евфемізму *афроамериканець* замість *негр*. Аналізуючи політичний дискурс США, Н. Євтушенко зазначає, що виникнення цього евфемізму пояснюється концепцією політичної коректності, «що народилася внаслідок руху афроамериканців, у зв'язку з «расизмом англійської мови». Афроамериканці негативно ставились до слова *black* в англійській мові та вимагали «дерасіалізації англійської мови» (*deracialization*). Саме тому починаючи з кінця XX століття, офіційним терміном для позначення негрів стали слова *Afro-American, African-American* (українською перекладається як *афроамериканець*) замість грубого та нетактовного слова *Nigger*, що звучить різко та образливо для людей цієї раси, або навіть *blacks*, що ще кілька десятиліть тому вважалося доречним для використання, а сьогодні вважається неприйнятним навіть для розмовної англійської» [26, 93]. Бачимо, що евфемістичні тенденції, які виникли в американському середовищі, поступово переходять на український мовний ґрунт, адже тема дискримінації сьогодні стає дедалі актуальнішою.

Ще однією лексико-семантичною групою є найменування, що завуальовано вказують на конкретних особистостей, не називаючи їхніх імен. Переважно причиною вживання евфемізмів цієї теми є бажання іронізувати дискурс, а не приховати чи пом'якшити інформацію.

«Зараз росіян готуються змінити законодавство, щоб надати Білорусі черговий кредит аби режим Луки тримався. От вам і відповідь на питання, у чому секрет білоруського чуда і за чий рахунок тримається режим Луки» [Віктор Таран, 17 вересня 2020 року].

У цьому прикладі бачимо вживання лексеми *Лука*, що є видозміненим варіантом прізвища білоруського президента. За допомогою усічення останніх літер автор утворив контекстуальний евфемізм. Вживання вторинної номінації у цьому контексті має жартівливо-іронічну функцію.

«Північна пухнаста тваринка, потираючи лапки, чекає коли ми самознищимося» [Віктор Таран, 30 жовтня 2020 року].

Наступний фрагмент містить вказівку на президента Росії, про що свідчить лексема *північний*, адже у блогосфері зокрема часто використовуються такі найменування як північний сусід, північний брат тощо, коли йдеться про РФ. Наступна частина словосполучення *пухнаста тваринка* вживається іронічно, адже образ російського президента протилежний до цього висловлення.

«Це Roman Tsymbaliuk. Відомий тим, що роками ставить диктатору Запорєбріка питання про Донбас» [Богдан Логвиненко, 4 серпня 2020 року].

У цьому випадку також йдеться про російського президента. Аналізуючи попередню лексико-семантичну групу, ми зазначали, що лексема *Запорєбрік* вказує на зв'язки з Росією, а слово *диктатор*, вжите у цьому фрагменті, підтверджує, що йдеться про В. Путіна. Помічаємо, що у блогосфері частотним є саме уникнення прямої номінації прізвищ особистостей, до який у суспільстві негативне ставлення. Задля цього автори публікацій використовують різноманітні способи творення вторинних найменувань.

«тож судячи з останніх рейтингів найвеличніший банально шукає нове місце роботи» [Віктор Таран, 16 лютого 2021 року].

Наступний приклад демонструє вживання субстантивованого прикметника *найвеличніший* замість прямої номінації прізвища українського президента. Багато публічних особистостей, блоги яких ми аналізували, становлять опозицію стосовно чинної влади, саме тому нерідко спостерігаємо іронізацію або глузування із залученням евфемістичних найменувань.

«Здається, Верховний потерпілий боїться розмови з громадянами...» [Віктор Таран, 23 лютого 2021 року].

У цьому фрагменті бачимо видозміну назви посади з *Верховний головнокомандувач* на іронічне *Верховний потерпілий*, коли йдеться про чинного президента.

«Я думав, що дном було щебетання із державною зрадницею та колаборанткою Няш-Маиш» [Сергій Притула, 18 травня].

Наступним є евфемізм, який вживається на позначення Н. Поклонської. Неологізм, який виник на основі її репліки, і відтоді вживається як вторинне найменування у контексті цієї особистості.

«CtrlC+CtrlV очолив міністерство освіти!» [Богдан Логвиненко, 25 червня 2020 року].

У цьому фрагменті бачимо використання комбінації клавіш *CtrlC+CtrlV*, що застосовують для копіювання тексту. Цю сполуку вважаємо контекстуально евфемістичною, адже вона вказує на С. Шкарлета, якого звинуватили у плагіаті. Способом творення є метафоризація та запозичення іншомовного поняття.

«щодо цінностей, нагадаю як разом із «московською зозулею» він роз'їжджав три тижні тому в одній машині» [Віктор Таран, 13 серпня 2020 року].

Після того, як О. Ляшко в одному з інтерв'ю назвав Ю. Тимошенко московською зозулею, це вторинне найменування почали використовувати у ЗМІ та блогах. Вважаємо, що саме метафоризація слугує семантичним способом творення цього евфемізму.

Ще однією лексико-семантичною групою є найменування, що стосуються фізіологічної сфери. Ця тема часто зазнає евфемізації як у повсякденному житті, так і в різних типах письмових дискурсів. У суспільстві позначення фізіологічних процесів викликають сором, неприйняття та їхнє обговорення провокує обурення, адже ця тема є надто делікатною, історично табуованою.

«І впевнені, що достатньо налити всім в очі звичної жовтої рідини. Головне, щоб вона весело блищала на сонці» [Гліб Бабіч, 15 лютого 2021 року].

У цьому випадку бачимо використання словосполучення *жовта рідина*, яка вживається на позначення продукту життєдіяльності — *сечі*. Евфемізм є метафоричним найменуванням, адже помічаємо асоціативне перенесення кольору та стану речовини.

«У вас пане Володимир ще є шанс врятувати п'яту точку, визнайте свою недолугість та дилетантство та йдіть з посади, зробивши позачергові вибори» [Володимир В'ятрович, 1 лютого 2021 року].

Словосполучення *п'яту точку*, використане у цьому фрагменті, вживається замість більш грубого найменування, наприклад, *сідниці*. Цікавою є думка О. Сенічкіної стосовно виникнення цього евфемізму. Вона зазначає, що він утворився через уявлення людини про те, що при правильному падінні людина падає вперед, опираючись на так звані «чотири точки», тобто руки та ноги. Коли ж людина втрачає рівновагу, то відхиляється назад і падає на «п'яту точку» — сідниці [60, 367-368].

«Знаєте що викликало у мене найбільшу інтоксикацію на вчорашньому Шустері?» [Віктор Таран, 23 травня 2021 року].

У цьому прикладі бачимо використання лексеми інтоксикація, що означає отруєння, нудота тощо. Хоча евфемізм у цьому контексті вживається не в прямому значенні, можна стверджувати, що він утворений шляхом запозичення іншомовної лексеми.

«Завтра у Львові відбудеться суд. Верховний потерпілий думає, що це суд над Софією і Марусею, від яких він заробив складну суміш діареї з енурезу» [Гліб Бабіч, 26 жовтня 2020 року].

Наступний приклад засвідчує використання двох евфемізмів фізіологічної сфери, які утворені шляхом іншомовних запозичень. Лексема *діарея* вживається замість питомого слова *понос*, яке вважається більш грубим; лексема *енурез*, що використовується у значенні *нетримання сечі*.

Останньою лексико-семантичною групою, яку ми виокремлюємо, є найменування, що стосуються віку. Сучасні тенденції демонструють бажання уникнути будь-яких видів дискримінації, зокрема дискримінацію за віком (сьогодні — ейджизм). Саме тому помічаємо використання таких евфемізмів у різних сферах, зокрема у блогах.

«Після трагедії в Харкові в нелегальному будинку для літніх людей, яка забрала життя 15 людей, усі області розпочали перевірку законності будинків такого типу та умов проживання в них» [Олександр Скічко, 16 лютого 2021 року].

У цьому прикладі бачимо використання загальноживаного словосполучення *літні люди*, яка є більш ввічливою номінацією, порівняно з нейтральною лексемою *старий*.

«Друзі, сьогодні, у Міжнародний день людей похилого віку і ветеранів...»

[Олег Ляшко, 1 жовтня 2020 року]

У наступному прикладі бачимо словосполучення *люди похилого віку*, що вживається у значенні *старий*. Евфемізм використовується задля того, щоб не образити читачів, бути толерантним і коректним у висловлюваннях.

3.2. Структурно-семантична характеристика дисфемізмів

На відміну від евфемізмів, дисфемізмам приділено набагато менше уваги як у вітчизняній лінгвістиці, так і в зарубіжній. Проте ми вважаємо необхідним дослідити ці одиниці, адже вони є невід'ємною складовою дискурсу сучасних українських блогів. Варто сказати, що загалом блогосфера обмежується лише самоцензурою конкретної особистості; немає чітких правил або заборон стосовно використання тих чи тих номінацій (на відміну від інших сфер, як, наприклад, у медіасфері, політиці тощо), через що помічаємо частотне використання емоційних, негативно оцінних, прагматично маркованих одиниць — дисфемізмів. За основу ми беремо лексико-семантичну класифікацію М. Ковшової [30, 106] та класифікації відповідно до способів творення Т. Бушуєвої [6, 13] й А. Резанової [54, 10].

Найбільшу лексико-семантичну групу становлять дисфемізми, які виражають прямі або образливо-емоційні характеристики людини. Варто зазначити, що особливістю блогосфери є висловлення суб'єктивного ставлення стосовно тих чи тих особистостей, ситуацій чи подій; нерідко конотація таких висловлювань є різко негативною, що провокує дисфемізацію мовлення.

«До 14 року багато українців у всьому світі соромились свого походження. Соромились через порушення прав людини, вибірковість законодавства,

зближення з РФ, соромились через президента-зека» [Богдан Логвиненко, 24 серпня 2020 року].

У цьому прикладі бачимо використання іменника *зек*, що за однією версією є аббревіатурою від рос. *заключенный каналоармеец*, а за іншою — походить від скороченого запису рос. *заклученный* — *з/к*. Ми погоджуємось із О. Сенічкіною, яка вважає, що лексема *зек* раніше була евфемізмом соціальної сфери, проте на даному етапі розвитку та засвоєння мовою перетворилась на дисфемізм (за висловленням авторки — деевфемізм) [60, 139]. Слово, що спершу мало пом'якшувальну, вуалітивну функцію, сьогодні вживається у негативному контексті, позначає людину, яка перебуває або перебувала в ув'язненні. Спершу способом творення лексеми було утворення аббревіатури, проте згодом відбулися зміни в конотативній семі, завдяки чому слово перейшло до розряду одиниць зниженої лексики.

«Санкції проти Медведчука і всієї його шобли — це чудово. Без "але"» [Гліб Бабіч, 20 лютого 2021 року].

Наступний фрагмент демонструє вживання лексеми *шобла* у значенні певної групи людей, організації. Використання жаргонізму у цьому контексті негативізує дискурс, адже вибір одиниці зниженого стилю відображає зневажливе ставлення автора до осіб, про яких ідеться у дописі.

«Найкращий варіант — це припинити красти, написати заяву про відставку та прибрати з влади всю ту нечисть, яка прийшла за ним і кого він призначив» [Семен Кабакаєв, 4 січня 2021 року].

У цьому прикладі бачимо використання лексеми *нечисть*, що характеризується виразним емоційно-експресивним забарвленням. Варто зауважити, що дисфемістичне значення цієї одиниці є контекстуально зумовленим: спершу лексема буквально позначала нечисту силу, вказувала на якихось потойбічних істот, що за повір'ями проживали у тих чи тих місцевостях; проте у цьому випадку просторіччя вживається на позначення людей, вчинки яких автор характеризує як негідні, а їх засуджує та критикує. Завдяки

метафоричному перенесенню утворюється дисфема, яка має негативну конотацію.

«Паразити з державних підприємств відчули себе царьками і викидають на вулицю людей лише за те, що ті не дають їм красти!» [Ярослав Юрчишин, 10 березня 2021 року].

Наступний фрагмент засвідчує вживання одразу двох найменувань, які виражають негативну оцінку осіб. По-перше, лексема *паразити*, яка є дисфемізмом, що утворений шляхом асоціативного перенесення спільних ознак. Ті характеристики, які властиві організмам, що живуть за рахунок інших, автор вбачає у людях, про який йдеться у дописі. У цьому випадку використання зооморфічної метафори підсилює емоційний зміст висловлення, відбувається концентрація на негативному ставленні до суб'єкта. По-друге, лексема *царьок*, що вживається у зверхньому тоні на позначення осіб, які нехтують правилами, почуваються вседозволено тощо. Ми зазначали, що характерним способом творення дисфемізмів є вживання пейоративних афіксів, проте у цьому випадку бачимо протилежне явище, адже «трапляються випадки, коли в певних контекстуально-ситуативних умовах (завдяки інтонації та лексичному оточенню) експресивної іронії, зневаги, фамільярності, навіть сарказму можуть надавати лексемам суфікси, основна функція яких — виражати зменшеність або навіть пестливість» [44, 266]. Вживання зменшено-пестливого суфікса *-ок-* у цьому контексті надає висловленню саме негативного забарвлення, підсилює зневажливе ставлення мовця.

«Ніколи нікого не банив і тут почав — всіх людей, які пишуть, що депутати нікому не потрібні і взагалі дармоїди і оцевсе» [Дмитро Гурін, 4 лютого 2021 року].

У наступному прикладі автор використовує лексему *дармоїд*, що має стійке пейоративне значення. Слово характеризується яскравим емоційно-експресивним забарвленням та містить елемент негативної оцінки, що підтверджує його дисфемістичний характер.

«Люди якісні дороги завжди підтримають, а от корумпованих ідіотів — ні» [Володимир Омелян, 31 жовтня 2020 року].

Наступна лексема є типовим і загальновживаним дисфемізмом, який часто зустрічаємо у блогосфері. Використання слова *ідіоти* дозволяє автору виразити своє ставлення до суб'єктів, сконцентрувати увагу на їхніх негативних рисах, навість висміяти їх, адже лексема містить компонент образливо-емоційної характеристики. Варто зауважити, що вихідне значення одиниці пов'язане з медичним діагнозом — ідіотизмом, проте згодом лексема перейшла у розряд лайливих номінацій і вживається у значенні *невіглас*, *дурень* тощо [10, 488]. У цьому випадку використаний вульгаризм вказує саме на похідне значення найменування.

«Коли купка нікчем, що сидять на підсосі у олігархів обіцяє мені "відняти і поділити награване з 91 року" — я не вірю» [Гліб Бабіч, 20 лютого 2021 року].

У цьому фрагменті автор використовує дисфемістичний вираз, який варто проаналізувати розчленовано. По-перше, лексема *нікчеми*, що вживається у значенні осіб, які ні на що не здатні, висловлює зневагу автора, підкреслює негативне ставлення до них. По-друге, вираз *сидіти на підсосі*, який у цьому контексті вказує на людей, які виконують будь-які (зокрема протизаконні) доручення. Л. Ставицька зазначає, що цей вислів є жаргонізмом, який належить до кримінальної сфери та може вживатися у таких значеннях: по-перше, бути в стані алкогольного похмілля, а також перебувати у скрутному фінансовому становищі [64, 207]. Бачимо, що автор допису видозмінив уже відоме значення виразу, пристосувавши його до нового контексту.

«Просвітить, що за шваль повилазила?» [Маруся Звіробій-Біленька, 21 березня 2021 року].

Наступний приклад демонструє вживання одиниці зниженого стилю *шваль*, що має стійкі ознаки дисфемізму. Лексема містить елемент негативної оцінки та вживається з метою принизити, висловити неповагу стосовно адресата.

«Країна йде на дно від корупції та невігластва тупого хапуги на чолі держави» [Гео Лерос, 25 лютого 2021 року].

У цьому фрагменті автор використовує словосполучення, яке складається з двох дисфемістичних найменувань. По-перше, прикметник *тупий*, конотація якого є різко негативною, а функція — принизити особу, про яку йдеться у дописі. По-друге, лексема *хануга*, що є елементом розмовного або просторічного мовлення, висловлює негативне ставлення автора. Варто зауважити, що дисфемізм утворений шляхом використання пейоративного суфікса *-уг-*, який має негативно-оцінне значення.

У межах цієї лексико-семантичної групи розглядаємо також лексеми і вирази, які містять вказівку на конкретних особистостей. Якщо евфемістичні одиниці, що стосувалися цієї теми, виражали нейтральне або жартівливо-іронічне ставлення до людей, про яких йшлося у фрагментах дописів, то у випадку дисфемізмів — навпаки, адже автори концентрують увагу на негативних рисах тих чи тих осіб.

«За планом прогнилого карлика в кремлі — боягузливі нікчеми, що захопили владу в Україні, повинні провести воюючої армію через приниження» [Гліб Бабіч, 9 вересня 2020 року].

Наприклад, у цьому випадку помічаємо вживання словосполучення *прогнилий карлик*, яке має зневажливу конотацію. Вираз, який вказує на російського президента, утворений шляхом увиразнення негативних ознак з метою принизити особу, про яку йдеться. За допомогою використання дисфемізму автор допису висловлює своє ставлення, уникаючи прямого найменування людини.

Наступну лексико-семантичну групу становлять дисфемізми, які пов'язані з найменуваннями професій чи посад. Дискурс сучасних блогів демонструє частотне вживання таких лексем або виразів, наприклад:

«І ми точно не маємо права дати перетворити нашу країну на мусорську державу, в якій людей вбивають і кидають за ґрати ні за що, і нікому до того немає діла» [Михайло Жернаков, 24 лютого 2021 року].

Лексема *мусорський* є елементом жаргонного мовлення, що вказує на стосунок до поліції, проте вживається з метою висловлення зневажливого

ставлення. У цьому випадку дисфемізм містить елемент негативної оцінки, а використання жаргонізму знижує тон висловлення.

«Я міг довго писати і аргументувати чому мент часів Януковича та ймовірно замішаний в корупції...» [Ярослав Юрчишин, 29 березня 2021 року].

Наступний приклад — слово *мент*, що є одиницею тюремної лексики або кримінального жаргону [64, 173]. Вживання цієї лексеми у значенні *працівник поліції* негативізує дискурс, дозволяє читачам зрозуміти ставлення автора публікації до особи, про яку йдеться. Бачимо, що жаргонізми як одиниці зі стійким емоційно-експресивним забарвленням часто виконують дисфемістичну функцію, тобто цей спосіб є продуктивним.

«поки Єрмак скаржиться на журналюг, які критикують Зеленського ботоферми останнього активно атакують опонентів і проводять інформаційні диверсії» [Віктор Таран, 17 лютого 2021 року].

У цьому фрагменті бачимо вживання лексеми *журналюга*, похідної від *журналіст*. Використання пейоративного афікса, що є прагматично маркованим способом творення дисфемізмів, надає негативної конотації порівняно з нейтральною лексемою на позначення цієї професії. Варто зазначити, що переважно дисфема вживається у контексті журналістів, які пишуть неправду (так звана жовта преса), тобто автор висловлює зневажливу оцінку стосовно такої поведінки.

«Яке моральне право, мають такі чинуші знижувати нагороди для героїв або відтерміновувати нагородження?» [Сергій Кривонос, 8 грудня 2020 року].

Наступний приклад демонструє використання лексеми *чинуші*, що є похідною від *чиновник* та вживається на позначення недобросовісних, на думку автора, представників цієї професії. Дисфема утворена шляхом використання пейоративного афікса та виражає неповагу мовця.

«Знайшли голоси в моносброді на призначення Юрія Вітренка на посаду першого віце-прем'єр-міністра України...» [Павло Розенко, 27 січня 2021 року].

У цьому фрагменті бачимо використання авторського неологізму *моносброд*, способом творення якого є словоскладання (*монобільшість* — тобто парламентська більшість, яку утворює одна партія, та *сброд* — лексема зі зневажливим значенням, яка позначає групу людей, що займаються кримінальною або нечесною діяльністю). Вживання дисфемізму підкреслює негативні емоції автора, додає експресивності висловленню.

Наступною лексико-семантичною групою є номінації, які позначають предмети або явища дійсності.

«Була людина, стаття знайдеться, а процедури це туфта» [Ярослав Юрчишин, 29 березня 2021 року].

Цей приклад демонструє вживання лексеми *туфта*, що є елементом жаргонної лексики та походить з кримінальної сфери, де вживається у значенні *шахрайство, підробка* або *халтура* [64, 263]. У цьому контексті сенс лексеми дещо переосмислюється, адже автор вказує на те, що законодавчі процедури ігнорують, на них не зважають; він висловлює своє обурення стосовно цього, використовуючи лексему з дисфемістичною конотацією.

«А в те, що вони намагаються викрутитися з власних "запшварів" і роблять правильні речі — добре» [Гліб Бабіч, 20 лютого 2021 року].

У цьому фрагменті дискурсу бачимо використання соціального діалекту *запшвар*, що останнім часом усе частіше вживається в інтернет-дискурсі на позначення ганебних або неприйнятних дій. Дисфемізм сприяє вираженню негативного ставлення автора до явища дійсності. Варто сказати, що попри широке використання лексеми, україномовні словники поки не фіксують її значення та походження.

«Міністр охорони здоров'я Степанов вирішив згадати молодість....І попрацювати «челноком» ширпотребу з країн Азії» [Павло Розенко, 21 лютого 2021 року].

Оскільки сьогодні тема вакцинації є актуальною, її часто обговорюють зокрема у блогосфері, через що помічаємо різні оцінні номінації, що демонструє цей фрагмент дискурсу. Лексема розмовного мовлення *ширпотреб*, яка утворена

шляхом словоскладання, походить від рос. *широкое потребление*; раніше вживалася на позначення товарів широкого вжитку, проте сьогодні вказує на низьку якість речей [47, 897]. Використовуючи цей дисфемізм, який зневажливо характеризує об'єкт мовлення, автор акцентує увагу на тому, що вакцина, про яку йдеться, не варта уваги.

«а потім, вуаля, ти пишеш, що ключова проблема у тому, що не потужностей не вистачає, щоб цей фуфломіцин виробляти» [Віктор Таран, 26 січня 2021 року].

У цьому фрагменті автор використовує дисфемізм *фуфломіцин*, яка виникла шляхом поєднання лексеми *фуфло*, що є жаргонізмом на позначення брехні або чогось фальшивого, та частки *міцин*, яка часто зустрічається в назвах лікарських засобів. У цьому контексті простежується негативне ставлення до вакцини, дія якої недоведена, про яку йдеться у дописі.

«З початку Зеленський, Степанов та Ляшко кажуть, що CoviShield — це ліцензований аналог британської вакцини Oxford/AstraZeneca, а потім виявляється їх шмурдяк не працює!» [Семен Кабакаєв, 15 березня 2021 року].

У цьому випадку бачимо використання лексеми *шмурдяк*, яка у фіксується у словнику жаргонної лексики та має два значення: по-перше, неякісне вино, а також у кримінальній сфері — самогон [64, 304]. Автор вживає цей дисфемізм, адже концентрує увагу на негативній складовій цього поняття, маючи на увазі, що вакцина є низької якості.

«Хіба остаточно оформлять нову «ширку» між слугами та медведчуківцями у просуванні проросійського порядку денного в Україні» [Андрій Смолій, 28 вересня 2020 року].

У наступному фрагменті допису бачимо використання жаргонізму *ширка*, який пов'язаний зі сферою наркотиків; переважно вживається на позначення наркотичної речовини для ін'єкцій. Окрім того, що на дисфемістичний характер вказує соціолект з експресивним забарвленням, також автор застосовує метафоричне перенесення. Ті негативні ознаки, які пов'язані з вихідним значенням лексеми, перенесені у дисфему, що в цьому контексті вживається у

сенсі змови, домовленості між групою осіб з метою просування спільних інтересів.

«Проте, за кожним зливним бачком стоїть власник, стоїть група менеджерів та керівників, що і є медіакілерами українського в Україні: мови, культури, кіно, політики, та всього суспільства» [Андрій Смолій, 24 січня 2021 року].

Наступний приклад демонструє вживання словосполучення *зливний бачок* на позначення засобів масової інформації, які, на думку автора, пропагують антидержавницькі настрої. Загалом в інтернет-сфері цей вираз часто вживається у контексті ЗМІ, що поширюють російську пропаганду. Утворення такої концептуальної метафори демонструє зневажливе та негативне ставлення до подібних медіа.

«Учора було судилище в справі колишнього міністра інфраструктури Володимира Омеляна за те, що він виконав рішення уряду про зниження портових зборів, давши поштовх для зростання судноплавства на 20%» [Володимир В'ятрович, 26 червня 2020 року].

У цьому фрагменті помічаємо дисфему, яка утворена шляхом додавання пейоративного суфікса *-ищ-*, що виражає семантику згрубілості, зневаги тощо. Варто сказати, що такий спосіб творення є продуктивним, адже неодноразово помічаємо його у межах нашої вибірки. Зазначимо також, що часто у блогосфері лексема *судилище* вживається на позначення несправедливого судового процесу або вироку; так автори виражають обурення, різко негативне стосовно цього явища дійсності.

«І це в рамках того, що діра в бюджеті 300 млрд» [Семен Кабакаєв, 8 лютого 2021 року].

У наступному прикладі автор вживає словосполучення *діра в бюджеті* у значенні *брак коштів*, яке має дисфемістичний характер. Вислів характеризується негативною конотацією та містить елемент оцінки.

«Вирок Стерненку — це не просто політична заказуха, а спецоперація ворога, і от чому» [Михайло Жернаков, 23 лютого 2021 року].

Наступний фрагмент демонструє вживання жаргонної лексики *заказуха*, яка у політичній сфері має значення певних дій за домовленістю, що спрямовані проти особи або групи осіб. Використання пейоративного суфікса *-ух-* надає лексемі емоційно-експресивного забарвлення, а також дає змогу виразити негативне ставлення автора до позначуваного явища.

«Коли раптом розумієш, що не встигаєш не те що прокоментувати, а навіть прочитати всю цю єресь, яку щодня плодить влада Зеленського» [Володимир Омелян, 3 вересня 2020 року].

У цьому випадку автор використовує елемент розмовного мовлення *єресь*. Походження лексики пов'язане з релігійною тематикою, адже в християнство слово позначало віровчення, яке не відповідало тодішнім релігійним догмам [10, 361]. Проте у цьому випадку дисфемізм вживається на позначення дурниці, інформації, яку автор вважає безглуздою та зневажливо до неї ставиться.

«Так, «Кривосток» росіяни. Проте у сучих справах помічені не були» [Павло Охотін, 23 березня].

Наступний фрагмент дискурсу демонструє використання лайливої лексики *сучий*, яка у цьому контексті вживається у значенні *ганебний, неприйнятний* або *осудливий*. На наш погляд, слово пройшло цікавий шлях, видозмінивши своє вихідне значення. Л. Ставицька зазначає: «Первісно: самка домашнього собаки або тварин з родини собачих. Зв'язок самки собаки і пса з еротикою відомий міфології і фольклору багатьох народів. Звідси — велика кількість лайливих слів і висловів, які виникли на основі цієї асоціації» [65, 361]. Далі — лексема використовувалася на позначення жінки легкої поведінки або вживалася як негативно-оцінний вигук. Сьогодні у дискурсі блогів бачимо переосмислення значення одиниці обценного лексикону, яка у цьому випадку виконує дисфемістичну функцію.

Ще одну лексико-семантичну групу, яку виокремлюємо на основі проаналізованого матеріалу, становлять номінації фізіологічної сфери та частин тіла. У межах цієї теми помічаємо використання грубих і просторічних назв, які

негативізують дискурс та виступають виразниками суб'єктивного авторського ставлення до осіб, подій чи ситуацій.

«А тепер вона б'є їх самих граблями по мармизах. Ну і нас усіх заодно. Тому ми сьогодні на вулиці. Під судом. Щоб показати, що нам набридло» [Сергій Притула, 30 жовтня 2020 року].

У цьому випадку автор використовує вульгаризм *мармизи* замість вживання нейтральної лексеми *обличчя*. Варто сказати, що слово є чистим (глибоко вкоріненим, за класифікацією А. Резанової [54, 10]) дисфемізмом, адже належить стилістично зниженої лексики, тому незалежно від контексту виконуватиме дисфемістичні функції. Оскільки автор у дописі критикує судову систему, він обирає саме вульгаризм, аби підкреслити своє негативне ставлення.

«Холені пики в залі V.S. тисячі смертей українців...» [Сергій Розенко, 8 лютого 2021 року].

Наступний приклад демонструє вживання розмовної лексеми *ника* на позначення *обличчя*, що має зневажливу конотацію. Дисфемізм утворений шляхом, по-перше, перенесення лексики зниженого стилю, а також через метонімічну номінацію, адже назва частини тіла використана для позначення людини. Дисфема виражає неповагу автора до осіб, про яких йдеться у дописі.

«Слухайте, люди в мундирах, ви вже раз обхезались, коли шили Ріфу те, що він «захопившись ультра націоналістичними ідеями, культивує величність арійської раси...»!» [Сергій Притула, 23 лютого 2021 року].

У наступному фрагменті допису автор використовує жаргонізм *обхезатись* замість стилістично нейтрального *зазнати невдачі*. Дисфемізм підкреслює негативний бік дій поліції, виступає елементом вираження зневажливого ставлення стосовно події. Також варто зазначити, що часто вибір тієї чи тієї лексеми є виразником особливостей авторського ідіостилу, адже простежуються закономірності у переважанні жаргонізмів або вульгаризмів порівняно з лексемами нейтральної конотації, коли йдеться про гострі соціальні проблеми, економічні або політичні ситуації тощо.

«Степанов вестиме переговори про вакцини з компанією SERUM 🍷»

*чесно, мене ця інформація — бентежить
посудіть самі, з траншем МВФ ми «обкакались»
а з індійською вакциною тепер що?»* [Віктор Таран, 19 лютого 2021 року].

Наступний приклад засвідчує використання лексеми зниженого стилю *обкакатись*, що стосується фізіологічного процесу. У цьому випадку слово вживається у переносному значенні — *провалитися, не досягти успіху у справі*; вбачаємо у цьому метафоричну номінацію. Також простежується асоціативний зв'язок між назвою компанії *SERUM* та використаним дисфемізмом. Автор використовує гру слів, яка надає глузливого забарвлення дискурсу.

«Кожен раз, як читаю в тих, кого з нами не було, що Порох армію розікрав, хочеться взяти за тупу башку і дупонуть об щось тверде» [Маруся Звіробій-Біленька, 21 березня 2021 року].

У цьому випадку автор використовує дисфемістичне словосполучення, яке складається з образливого прикметника *тупий* та іменника *башка*, що є розмовним варіантом від *голова*. Вираз демонструє обурення стосовно описуваної ситуації, підбір мовленнєвих засобів відповідає комунікативній настанові. Також вживається лексема *дупонуту* замість стилістично нейтрального *вдарити*, яка надає фамільярності висловленню та підсилює його негативне спрямування.

«Для народу зайвої хромосоми — це марне! Для них норма програвши в шахи врізати противнику дошкою в табло» [Дмитро "Калинчук" Вовнянко, 8 березня 2021 року].

У наступному фрагменті дискурсу вживається два дисфемістичних словосполучення: по-перше, вираз *народ зайвої хромосоми*, що у цьому контексті використовується на позначення росіян, підкреслює негативне ставлення автора до них. Тут спостерігається поєднання дисфемізму з пресупозицією: колись про те, що росіяни мають зайву хромосому міністр культури Росії В. Медінський. Він не мав на увазі синдром Дауна, навпаки, хотів наголосити на особливих якостях росіян. Проте бачимо, що це словосполучення почали використовувати в негативному контексті, називаючи росіян

зайвохромосомними. Це також приклад ненавмисного перлокутивного ефекту. Комунікативна настанова повідомлення — образити, принизити осіб, про яких йдеться у дописі. Також бачимо словосполучення *врізати в табло*, яке вживається замість стилістично нейтрального *вдарити в обличчя*. Підбір мовленнєвих засобів, що характеризуються фамільярністю та мають на меті підкреслити негативне ставлення автора, дає змогу зарахувати цей вираз до дисфемізмів.

«ну і звісно велика вина за те що просрали перші роки незалежності»
[Віктор Таран, 30 серпня 2020 року].

Наступний приклад демонструє використання вульгаризму *просрати*, який у цьому контексті вживається на позначення бездіяльності та пасивності осіб, про яких йдеться у дописі. Завдяки метафоричній номінації, що виконує дисфемістичну функцію, автор концентрує увагу на негативних моментах питання, повідомлення є більш експресивним.

«Обов'язково прочитайте цей editorial. Він дає чудове розуміння тієї сраки, в якій ми опинилися» [Михайло Жернаков, 30 жовтня 2020 року].

У цьому фрагменті автор використовує вульгаризм *срака*, який вживається у значенні безвихідної, неприємної ситуації. Дисфемізм, що надає емоційності дискурсу та привертає увагу читачів, підкреслює негативний бік описуваного явища та негативне ставлення мовця. Бачимо, що у межах цієї теми найбільш продуктивним способом дисфемізації є використання вульгаризмів або слів зниженого стилю, адже ці одиниці містять оцінний елемент та характеризуються емоційно-експресивною конотацією.

Наступну лексико-тематичну групу становлять дисфемізми, що виражають зневажливу оцінку стосовно різних аспектів людської діяльності чи стану, в якому вона перебуває. Особливістю блогів соціальної мережі «Фейсбук» є бажання всебічно висвітлити, прокоментувати гострі суспільно-політичні проблеми. Оскільки нерідко теми дописів є емоційними, автори публікацій порушують важливі для суспільства питання, вони вдаються до використання

експресивних лексичних одиниць, які мають негативну конотацію та увиразнюють зміст висловлення — дисфемізмів.

«Зараз його взяли під варту та надали медичну допомогу, але якби він здох, я б особливо не засмутився» [Семен Кабакаєв, 24 лютого 2021 року].

У цьому прикладі автор наводить лексему *здохнути* замість стилістично нейтрального відповідника *померти*. Це типова зооморфічна метафора: спочатку одиниця вживалася на позначення загибелі тварин, проте згодом виник вульгаризм, який використовується щодо смерті людини. У цьому випадку дисфемізм виражає зневажливе ставлення, підкреслює неповагу до особи, про яку йдеться у дописі.

«Керівництво Зеленського настільки непрофесійне і недолуге, що вийшло найгірше — і економіку угробили і число хворих зростає» [Андрій Смолій, 24 червня 2020 року].

Наступний приклад демонструє використання лексеми *угробити* у значенні *погіршити економічний стан*. Дисфемізм має стійку негативну конотацію, акцентує увагу на згубних наслідках діяльності. Вживання дисфемі дозволяє автору привернути більшу увагу читачів до проблеми, адже простежується актуалізація емоційної складової. Способом творення виступає метафоричне перенесення.

«Влада настільки напартачила, що вже не в силі зупинити руйнівні процеси в країні» [Андрій Смолій, 12 червня 2020 року].

У наступному фрагменті допису використана лексема *напартачити* означає невмілу, непрофесійну діяльність, що призводить до негативних наслідків. Автор вживає дисфемізм з метою підкреслити зневажливе ставлення до діяльності влади, висловити обурення стосовно цього питання. Варто зазначити, що вживання елементів розмовного мовлення у контексті серйозних політичних або економічних проблем сприяє підсиленню емоційно-експресивного навантаження висловлювань, виступає цікавим стилістичним прийомом, який часто використовується у блогосфері.

«Справа навіть не в тому, що в Кримінальному Кодексі тепер буде бандитська фєня і неіснуюче в українській мові слово “вор”. А в тому, що взагалі слова про “зłodіїв у законі” — лише димова завіса, що відволікає від реального змісту змін» [Володимир В'ятрович, 4 червня 2020 року].

У цьому прикладі бачимо використання одиниці кримінального соціолекту *фєня*, що означає *зłodійський і тюремний жаргон* [64, 270]. Загалом у дописі автор критикує ухвалення одного із законопроектів, наводить аргументи стосовно його негативного впливу та можливих наслідків, а вживання дисфемі у цьому контексті підкреслює абсурдність ситуації.

«Почалась ця історія після спільного листа 8 послів провідних країн-союзників України, які закликали прем'єра і президента перестати кошмарити іноземних інвесторів, які вкладають в зелену енергетику» [Семен Кабакаєв, 5 червня 2020 року].

Наступний приклад — лексема *кошмарити*, яка вживається у значенні *діймати, докучати* тощо. Це також одиниця жаргонного лексикону, яка є контекстуальним дисфемізмом. Автор підкреслює глузливий характер діяльності осіб та висміює їхні дії.

«Хоча звинувачували його як раз в тому, про що пателякала кожна торговка на базарах і кожен пенсіонер в тролейбусі. Порошенка звинувачували в привласненні майна шляхом зловживання службовим становищем і у відмиванні доходів» [Дмитро "Калинчук" Вовнянко, 25 лютого 2021 року].

У наступному фрагменті помічаємо лексему *пателякати* у значенні *говорити нісенітниці*, щось несерйозне або неправдиве, на що не варто зважати. Слово містить оцінний елемент, адже характеризується стійкою зневажливою конотацією. У дописі йдеться про відсутність доказів провини П. Порошенка; оскільки автор підтримує його, опонує різним «торговкам», використання дисфемізму надає іронічного та саркастичного характеру дискурсу, концентрує увагу на безглуздість таких дій.

«Спочатку тирили на дорогах — під прикриттям фонду по боротьби з коронавірусом дерибанили на Великому Крадівництві» [Володимир Ар'єв, 3 січня 2021 року].

Наступний приклад — це, по-перше, лексема *тирити*, що вживається замість прямого найменування *красти*. Якщо одиниця з нейтральною конотацією фактично лише вказує на те, що подія відбулася, не залучає емоційну складову цього питання та не відображає ставлення мовця, то дисфемізм характеризується тим, що дає суб'єктивну оцінку такій діяльності. За допомогою використання емоційно-експресивного найменування автор висловлює неповагу стосовно подібної діяльності. Також бачимо лексему *дерибанити*, що належить до соціального діалекту, а саме — кримінальної сфери. Л. Ставицька подає три визначення: по-перше, ділити награване; по-друге, грабувати; по-третє, збирати урожай маку в певний сезон (відповідно до мови наркоманів) [64, 97]. У цьому контексті слово вживається у другому значенні та позначає незаконну діяльність — крадіжку з держбюджету. Ще одним дисфемізмом, на наш погляд, є словосполучення *Велике Крадівництво*. Цей неологізм, що широко застосовується у блогосфері, утворений шляхом гри слів, адже походить від назви президентського проєкту «Велике будівництво». Так автор допису висловлює свою думку стосовно протиправних дій у рамках держпрограми, привертаючи увагу читачів до цього питання.

«За інсайдерською інформацією, з початку року, 10 російських окупантів та їх посіпак, відправились до пекла» [Олексій Петров, 12 січня 2021 року].

Наступний приклад демонструє вживання сталого виразу *відправитись до пекла* замість стилістично нейтральної лексеми *померти*. Оскільки йдеться про російських військових, автор обирає вислів зі стійким емоційним навантаженням, висловлюючи різко негативне ставлення. Дисфемізм утворений шляхом метафоризації.

«І байдуже, чи причиною стала хмара бот-скарг, чи тупість адміністратора (який дуля не ловить в політичних нюансах України, бо сидить на іншому боці глобуса)...» [Віталій Гайдукевич, 9 січня 2021 року].

У цьому фрагменті автор використовує словосполучення *дуля не ловити*, яке означає *не розуміти* чогось, *не орієнтуватися* в ситуації. Вираз є соціолектом, що належить до стилістично зниженого, розмовного стилю, а його використання надає зневажливій конотації дискурсу.

«Зелені хочуть підсадити всю країну на кремлівську газову голку» [Андрій Смолій, 15 січня 2021 року].

Наступний приклад демонструє використання дисфемістичного виразу *підсадити на кремлівську газову голку*, який утворений шляхом метафоризації. Вислів викликає негативні асоціації, що пов'язані з наркотичною залежністю. За допомогою цієї алюзії автор вказує на згубний вплив цього процесу, небажані наслідки та проблеми, які можуть виникнути.

Ще одну лексико-семантичну групу, яку виокремлюємо на основі проаналізованого матеріалу, становлять найменування, що стосуються національної або культурної належності. Через те, що сьогодні тема російсько-українських відносин стоїть гостро, більша частина номінації стосуються саме цього питання.

«Вітаю друзі, кожним днем ми все ближче до перемоги у духовному фронті над "мишебратами"» [Віктор Таран, 24 жовтня 2020 року].

У цьому випадку автор вживає лексему *мишебрати* на позначення росіян, що часто зустрічається в інтернет-дискурсі та у блогосфері зокрема. Дисфемізм акцентує увагу на рисах народу, завдяки чому актуалізується негативне ставлення до їхньої поведінки чи діяльності, яку автор вважає підлою та підступною. Замість прямого найменування використовується концептуальна метафора, що має дисфемістичну функцію.

«Це акція рашистів, які сьогодні вільно почувають себе в Україні завдяки позиції влади Зеленського» [Андрій Смолій, 22 серпня 2020 року].

Наступний приклад — лексема *рашист*, яка утворена шляхом поєднання двох слів: англ. *Russia* та *фашист*. Фашизм як політична ідеологія викликає у суспільства негативні асоціації через жорстокість й авторитарність, нерідко виникають паралелі з політикою, яку провадить Росія, через що й виникла ця

номінація. У дописі автор використовує дисфемістичну одиницю на позначення людей, що підтримують російські настрої, висловлює негативне ставлення до такої діяльності.

«Все совкове, що не гідне музею — утилізувати, як неефективні уламки радянської матеріальної спадщини. Важливі вузли — творити з нуля» [Віталій Гайдукевич, 17 лютого 2021 року].

У цьому фрагменті допису автор використовує лексему *совковий* на позначення речей радянської доби. Л. Ставицька зазначає, що слово належить до жаргонізованої розмовної мови, містить елемент зневажливої, несхвальної оцінки та позначає осіб або предмети, які відповідають радянському способу життя і мислення [64, 243]. Одиниця має негативну конотацію, вживається з метою висловлення неповаги стосовно цього явища дійсності, що свідчить про її дисфемістичний характер.

«Проте один важливий момент зараз залишається поза увагою: юридичні пробої рішення РНБО, які дають можливість ватним власникам вкупі з ватним правосуддям частковити відновити ватне мовлення» [Володимир Ар'єв, 6 лютого 2020 року].

У цьому фрагменті використовується слово *ватний*, яке є сленговим неологізмом інтернет-дискурсу. У блогах цю лексему використовують у негативному оцінному значенні, а саме: для позначення людей з антидержавницькими поглядами, для тих, хто підтримує російську ідеологію та чинить всупереч українським інтересам. Дисфемізм утворений шляхом метафоризації.

Останню лексико-семантичну групу становлять оцінні номінації ситуацій, в яких використовуються лексеми зниженого стилю та просторічні вирази, яку виконують дисфемістичні функції.

«...в очах народу ексцентричний лідер-месія перетворюється на банального Джека Горобця, з якого можна пореготати, але ну його під три чорти...» [Володимир Омелян, 13 жовтня 2020 року].

У цьому прикладі автор використовує вульгаризм *ну його під три чорти*, що є сталим виразом, який виражає обурення або незадоволення стосовно події. Вживання такої одиниці сприяє негативізації дискурсу.

«Давайте допоможемо це зробити. Бо скільки в біса можна» [Михайло Жернаков, 4 серпня 2020 року].

Наступний фрагмент допису містить стійку сполуку *в біса*, що переважно вживається як підсилювальна частка. Дисфемізм утворений шляхом використання одиниці зниженого стилю, яка надає експресивності висловленню, акцентує увагу на негативному ставленні мовця, демонструє обурення.

3.3. Функції евфемізмів

Евфемізми як одиниці вторинної номінації володіють сильним прагматичним потенціалом. Мовці, обираючи ті чи ті прийоми маскувannya інформації, методи вуалювання денотата, мають змогу досягти успішності у комунікативному акті. Евфемістичне позначення містить два компоненти: по-перше, «компонент, який відповідає за зміну оцінного значення, що є основою для виникнення евфемістичного ефекту, а також компонент, який забезпечує впізнаваність евфемізму, тобто його зв'язок із первинним значенням або денотатом» [53, 60]. Загалом евфемізму як лінгвістичному явищу властива формальна невизначеність тієї прагматичної інформації, яку він містить — імпліцитність [30, 37]. Відповідно до авторських інтенцій найменування у межах дискурсу можуть виконувати різні функції, серед яких виокремлюють, наприклад, функцію пом'якшення, маскувannya, оцінки, впливу чи маніпуляції [55, 14]; превентивну, елевативну, риторичну функції тощо, які важливо проаналізувати у кожному конкретному фрагменті [9, 8-9].

«Безвідповідальні призначення міністрів, що захищають схеми, а не здоров'я українців» [Богдан Логвиненко, 28 травня 2020 року].

У цьому випадку автор використовує лексику *схеми* на позначення незаконних дій у власних інтересах, злочинів. Він уникає прямого найменування

аспекту дійсності, не говорить про нього відверто, тому такий евфемізм виконує вуалітивну функцію. Дослідниця В. Великорода зазначає: «Вуалітивна функція притаманна усім без винятку евфемізмам; інші функції діють поряд з вуалітивною та можуть бути більш або менш виражені» [9, 8]. Евфемістична номінація містить імпліцитну інформацію, адже адресату потрібно декодувати той сенс, який автор публікації заклав у повідомлення. Також спостерігаємо порушення принципів мовленнєвого спілкування, адже вживання евфемізму у цьому випадку не відповідає максимам якості (автор не має достатньої кількості підстав для ствердження, адже не наводить конкретних даних, які б підтверджували його думку) та способу (адресант вживає лексему загальної семантики, що сприяє невизначеному характеру висловлення) [17, 222-223]. Проте попри нечіткість у номінації адресат має змогу декодувати імпліцитну інформацію завдяки фоновим знанням і контексту, в якому вживається лексема.

«Персонал скаржиться на дефіцит кисню та кисневих концентраторів, значну частину вже замовили, очікуємо поставку» [Олександр Скічко, 17 жовтня 2020 року].

У наступному прикладі автор використовує лексему, яка виконує евфемістичну функцію пом'якшення дійсності. Слово *дефіцит* вживається замість питомих найменувань *нестача*, *відсутність* та зменшує негативний сенс висловлення. Варто зазначити також про здатність евфемізмів маніпулювати свідомістю, адже вони «приховують неприємне і неприйнятне в явищі, подаючи його крізь призму нейтральної чи позитивної конотації. Пересічний реципієнт зазвичай не встигає або не в змозі виокремити і осмислити евфемізм у потоці інформації» [18, 335]. Через недостатню кількість асоціацій (порівняно з питомими лексемами, які мають більш стійкі зв'язки) адресату важче декодувати наявність імпліцитної інформації в іншомовних словах, яку автор свідомо приховує, тому ми вважаємо, що вживання запозичень є дуже продуктивним способом маскування дійсності. Не даремно у дискурсі політики чи публіцистики часто вдаються саме до цього мовленнєвого прийому з метою уникнення конфліктних ситуацій.

«Так, це привід для призупинення безвізу хто б вам що не казав. І зараз все залежить від того, як буде реагувати Україна» [Дмитро Гурін, 30 жовтня 2020 року].

У цьому прикладі автор вживає лексему *призупинення* у буквальному значенні *зупинити* або *припинити* діяльність. Використання афікса зі значенням неповноти дії виступає способом творення цього евфемізму. Найменування виконує функцію пом'якшення, адже пряма номінація подає інформацію у більш грубій формі. Окрім явища евфемізації, помічаємо також пресупозицію — Безвізовий режим був, але через певні дії його зупинять. Загалом пресупозиції «стосуються знань, які і мовець, і слухач не підтверджують експліцитно у мовленнєвому акті, але передбачають як попередній досвід, відомий обом сторонам комунікації» [39, 87]. У цьому реченні адресант імпліковано подає інформацію, яку читач може декодувати завдяки фоновим знанням про описуване явище.

«У понеділок зранку Разумков оголосив: “Починаємо працювати!” У вівторок не проголосував за санкції проти агресора і їх представників в Україні» [Володимир Омелян, 3 лютого 2021 року].

Наступний приклад демонструє вживання лексеми *агресор* на позначення Росії. Автор уникає прямого найменування країни, адже пряма номінація є більш емоційною у контексті реакції адресата. Попри те, що евфемізм подає інформацію імпліковано, виконуючи вуалітивну функцію, він також містить оцінний елемент, який має вплив на читачів. Вважаємо, що у цьому випадку номінація також виконує функцію оцінки.

«Безвіз та підтримки цивілізованого світу схоже “все”» [Андрій Смолій, 17 вересня 2020 року].

У цьому випадку автор використовує лексему *все*, яка імпліковано передає інформацію про те, що, на його думку, підтримка та безвіз закінчується. Слово загальної семантики виконує функцію маскування (вуалітивну функцію), адже адресант не конкретизує своє припущення, не говорить про нього прямо. Варто зазначити, що, використовуючи евфемізм у мовленнєвому акті, «мовець свідомо

порушує комунікативний постулат ясності, адже евфемізм, відповідно до свого призначення, повинен створювати неоднозначність, неясність, семантичну невизначеність висловлення, щоб уникнути надто прямолінійного, а, отже, різкого, нетактовного, грубого опису чого-небудь» [30, 40]. Через це мовець не дотримується принципу кооперації, а саме — максими способу, адже подає інформацію завуальовано [17, 223].

«Той за гроші вплинув на іншого суддю, щоб допомогти водію напідпитку уникнути покарання» [Михайло Жернаков, 19 лютого 2021 року].

Наступний приклад демонструє вживання лексеми *напідпитку* замість більш грубої номінації *п'яний*. О. Призиглей зазначає, що вживання евфемізмів у схожих випадках зумовлені принципом ввічливості [53, 63]. Евфемістичною функцією, яку виконує найменування у цьому контексті, є функція пом'якшення, адже вживання лексеми з більш нейтральною конотацією дозволяє мовцю уникнути можливої негативної реакції.

«Зараз у гривні буде непростий період. Раджу поки не міняти долар без нагальної потреби і стежити за тенденціями» [Володимир Ар'єв, 1 липня 2020 року].

У цьому випадку автор використовує лексему *непростий* замість прямого найменування *складний*. Цей приклад демонструє «покращення» семантики за рахунок використання літоти. Евфемізм виконує функцію вуалювання (пом'якшення), адже адресант використовує видозмінений спосіб подання дійсності. Вибір лексеми з більш нейтральною семантикою здійснений з метою не викликати у читачів паніку або обурення. Також можна сказати про функцію впливу, адже автор, висловлюючи своє ставлення до ситуації, «нав'язує» його іншим. Іллокутивну спрямованість цього мовленнєвого акту можна порівняти з настановою директивів [61, 182], адже окрім інформування бачимо пораду, яка спонукатиме читачів до дій. Простежується перлокутивний ефект — переконання читачів у своїй точці зору.

«Є чудова нагода зекономлені кошти спрямувати на підтримку дітей тих батьків, які полягли за Україну» [Володимир Омелян, 27 жовтня 2020 року].

У цьому випадку автор вживає лексему *полягти* замість використання конотативно нейтрального варіанту *померти*. Тема смерті, як ми зазначали, найбільш часто зазнає евфемізації, адже прямі номінації є первинно табуйованими найменуваннями. Відповідно у цьому прикладі евфемізм виконує превентивну функцію, яка, власне, передбачає їхнє вживання з метою уникнення лексем-табу [19, 30]. Оскільки тематика допису є складною для читачів, автор імплікує інформацію: використання евфемістичної метафори кодує прямий сенс висловлення, який адресат повинен декодувати для того, аби зрозуміти суть. Також варто зазначити, що у цьому випадку формально порушена одна із максим принципу кооперації — максима способу, адже мовець свідомо обирає «неоднозначну» лексему для опису явища [17, 223].

«Також цього дня обірветься життя ще одного активіста Євромайдану 50-річного львів'янина Юрія Вербицького» [Віктор Таран, 22 січня 2021 року].

Наступний приклад демонструє вживання евфемістичного словосполучення *обірветься життя* у значенні *померти*. Оскільки воно стосується теми смерті, то також виконує превентивну функцію. Відповідно до думки, що евфемізм є мовленнєвим актом, можна виокремити три складові: локутив як комунікативно імпліцитне значення висловлювання; іллокутив як свідоме пом'якшення інформації за допомогою підбору менш грубих засобів спілкування; перлокутив як результат впливу на адресата, що досягається шляхом емоційного зближення [30, 36].

«Зараз, під кінець карантину, малозабезпечені люди знаходяться на піку особистої кризи — без ресурсів і коштів. Тому, важливо допомогти їм пережити цей відрізок часу, поки все нормалізується» [Гліб Бабіч, 20 травня 2020 року].

У цьому прикладі бачимо використання словосполучення *малозабезпечені люди* замість прямої вказівки на бідність. Тут можна стверджувати, що евфемізм виконує кооперативну функцію, яка «відображає прагнення адресанта уникнути статевої, вікової, соціальної, расової або релігійної дискримінації і забезпечити ефективну мовленнєву співпрацю учасників комунікативного акту» [19, 30].

Варто зазначити, що у такому випадку мовець вживає евфемістичну імплікатуру з метою не образити адресата, що диктується постулатами принципу ввічливості [75, 132].

«...питання відновлення соціальної підтримки для ветеранів АТО, репресованих і соціально незабезпечених верств населення» [Софія Федина, 2 лютого 2021 року].

Наступний приклад демонструє вживання словосполучення *соціально незабезпечений* у значенні *бідний*. Автор подає інформацію імпліковано з метою мінімізувати ризики неуспішності комунікативного акту, адже прямі найменування, що стосуються цієї сфери, часто можуть викликати негативну реакцію у читачів. Евфемізми на позначення соціально-економічних реалій нерідко виникають через ідеї політкоректності. Головними «передумовами виникнення політкоректної лексики є схильність до компромісу, пропаганда чемного ставлення до представників різних верств населення, уникнення конфліктних ситуацій у суспільстві в цілому та ворожого чи критичного ставлення до мовця зокрема» [13, 114]. Задля уникнення дискримінації адресант використовує евфемізм, який виконує кооперативну функцію.

«Після трагедії в Харкові в нелегальному будинку для літніх людей, яка забрала життя 15 людей, усі області розпочали перевірку законності будинків такого типу та умови проживання в них» [Олександр Скічко, 16 лютого 2021 року].

У цьому випадку вживається словосполучення *літні люди* на замість лексеми *старий*, яка є більш грубим позначенням характеристики людини за віком. Оскільки автор вживає евфемізм з метою уникнення дискримінації (вікової), найменування також виконує кооперативну функцію. А. Дегтярьова зазначає, що в евфемістичні номінації містять елемент захисного механізму, адже їхнє вживання диктується бажанням не зачепити почуття адресата: «Захисним механізмом виступає прагматичний потенціал, закладений в основі евфемізмів, а їхня перлокутивна сила — це зв'язок з позамовними наслідками мовленнєвого акту, тобто автор повинен підібрати таку лексему (ряд лексем),

щоб мінімізувати ступінь пейоративності, яка закладена у висловлювання» [20, 148]. Бачимо, що у цьому прикладі автор «захищає» емоції читачів, які належать до вразливої соціальної групи, адже підбір мовленнєвих засобів у висловленні здійснюється відповідно до зазначеної комунікативної настанови.

«тож чому ми дивуємось, що до нас у світі ставлення як до країни третього світу?» [Віктор Таран, 27 травня 2020 року].

У цьому фрагменті бачимо вживання виразу *країни третього світу*, який використовується на позначення держав з низьким рівнем економіки, культури тощо. Попри те, що евфемізм виконує функцію пом'якшення, також помічаємо кооперативну функцію. Вторинне найменування дозволяє уникнути дискримінації, адже пряме позначення бідності є однією з табуйованих тем у суспільстві. Евфемістичні вислови, які зокрема стосуються економічної сфери, часто вживається у сфері політики та в ЗМІ.

«Я працюю тут, бо можу своїм авторитетом об'єднати патріотів і почати "відзеленення" цього краю, а відтак і всієї України» [Володимир В'ятрович, 21 вересня 2020 року].

Наступний приклад демонструє вживання лексеми *відзеленення* на позначення дій, що сприятимуть зменшенню впливу партії, яку автор не підтримує. Варто сказати, що у цьому випадку евфемізм виконує конспіративну функцію, яка полягає в «навмисній евфемізації неприйнятних аспектів реальності членами певної соціальної, професійної чи вікової групи задля ускладнення сприймання інформації особами, що до групи не належать» [9, 8]. Дискурс українських блогів демонструє тенденцію утворення неологізмів, які є зрозумілими представникам тієї чи тієї групи однодумців. У цьому випадку концептуальна метафора матиме сенс для опозиційно налаштованих читачів, які поділяють погляди автора.

«і я знала, що ти -#потерпілий, але ж на скільки треба обпотерпілитися, щоб, будуючи диктаторський режим в Україні та узурпуючи владу, ставити під сумнів демократію у США!!!» [Софія Федина, 1 лютого 2021 року].

У цьому випадку авторка використовує лексему *потерпілий*, маючи на увазі чинного президента, та похідну — *обпотерпілитися*, яка вживається у значенні негативних, незрозумілих дій з боку особи, про яку йдеться у дописі. Евфемізми виконують конспіративну функцію, адже декодування імпліцитної інформації передбачає наявність фонових знань; адресат має бути «у контексті» для того, щоб зрозуміти повідомлення. Варто сказати, що найменування також виконують функцію оцінки, що загалом є характерним для подібних випадків евфемізації.

«У 1918 р. коли в Києві гетьмана Скоропадського вчорашні російські георгієвські кавалерши на життя заробляли нічним ескортом з німецькими офіцерами — таких випадків повно в тодішніх мемуарах» [Дмитро "Калинчук" Вовнянко, 8 березня 2021 року].

Наступний фрагмент демонструє використання лексеми *ескорт*, яка буквально означає *супровід*, проте сьогодні все частіше вживається на позначення проституції, надання послуг сексуального характеру за гроші. Вважаємо, що в цьому випадку евфемізм виконує елевативну функцію. Вона полягає в представленні аспектів реальності в більш позитивному світлі та часто вживається на позначення непрестижних професій, товарів чи організації [9, 8]. Автор використовує іншомовну лексему, яка видається більш престижною порівняно з прямим найменуванням такої діяльності.

«Влада Зеленського вимила за минулий рік з економіки України близько 10-15 млрд дол!» [Володимир Омелян, 4 лютого 2021 року].

У цьому випадку автор вживає лексему *вимити* у значенні *вкрасти*, яка у цьому випадку є вторинною номінацією, що пом'якшує вихідний сенс. На наш погляд, евфемізм виконує елевативну функцію, адже адресант подає інформацію в більш позитивному світлі, аніж реальні дії влади, на які він вказує. Іллокутивною метою повідомлення є інформування адресата, тому вважаємо, що вона відповідає настанові колаборативу [75, 104].

«Наразі інсинуації недопустимі. Ми миттєво реагуватимемо, якщо вони траплятимуться» [Олександр Скічко, 10 лютого 2021 року].

Наступний приклад демонструє використання лексеми *інсинуація* замість нейтральної лексеми *брехня, наклеп*. Евфемізм виконує функцію маскуванню, адже іншомовна лексема, яку вживає автор, має менший пейоративний потенціал.

«І всі також в курсі жахливого інциденту, що стався в ніч на 1 серпня у поїзді Маріуполь-Київ» [Олександр Скічко, 3 серпня 2020 року].

У цьому випадку автор використовує лексему *інцидент*, яка вживається на позначення злочинних дій, а саме — нападу одного з пасажирів. Евфемістичною функцією є вуалювання дійсності, адже адресант імплікує інформацію про подію, яка трапилася. Вважаємо, що тут також порушено максимум способу, адже автор не висловлюється чітко [17, 223], тому адресату потрібно декодувати зміст того, про що йдеться в дописі.

«Тод для того, щоб не опинитись на дні Гібралтару або не знайти у своїх трусах Новічок рекомендував йому або здатись або СБУ, або поки не пізно емігрувати в країни третього світу звідки його не можливо зробити екстрадицію в Україну» [Віктор Таран, 18 лютого 2021 року].

Наступний фрагмент дискурсу демонструє використання двох метафоричних найменувань *опинитись на дні Гібралтару* та *знайти у своїх трусах Новічок*, які вживаються у значенні *бути вбитим*. Евфемізми виконують елевативну та жартівливо-іронічну функцію (за класифікацією О. Тараненка [68, 168-169]). Автор імплікує інформацію, яку читач зможе декодувати за допомогою фонових знань. Як відомо, експліцитна інформація виражається за допомогою граматичних, лексичних та синтаксичних засобів, а «імпліцитну адресат виводить із значень наведених одиниць з урахуванням конкретної ситуації, регістру та контексту спілкування» [39, 87]. Тут простежується вказівка на резонансну подію, яка стосується отруєння російського опозиціонера О. Навального. Відповідно до класифікації іллокутивних актів можна сказати, що у цьому випадку ми помічаємо директивний характер висловлення [61, 182] (хоча й в іронічному тоні), адже мовець дає пораду, настанову адресату стосовно того, як у подальшому уникнути негативних наслідків своїх дій.

«Маркером цього є те, що керівник ОП Андрій Єрмак кримінально зовсім не відповідає за придбання непристойно дорогого мерсу за гроші, які його брат "наколядував"...» [Тетяна Чорновол, 15 жовтня 2020 року].

У цьому прикладі авторка використовує лексему *наколядувати* на позначення *крадіжки*, корупційних дій з метою незаконного оволодіння коштами. Евфемізм виконує елевативну функцію, адже за допомогою непрямого найменування інформація сприймається менш гостро. Також помічаємо супровідну функцію — жартівливо-іронічну.

«Депутат, який ймовірно продавав правки за "плюшки" та "шматок пирога"» [Ярослав Юрчишин, 16 вересня 2020 року].

Наступний фрагмент дискурсу демонструє вживання двох евфемістичних найменувань *плюшки* та *шматок пирога* у значенні *хабар*. Автор іронізує стосовно цього явища, подає його в гумористичному ключі, тим самим пом'якшуючи сенс повідомлення. Так, евфемізми у цьому випадку виконують елевативну та жартівливо-іронічну функції. Варто зазначити, що нерідко у дописах помічаємо поєднання цих двох функцій; вони використовуються з єдиною метою — викликати в адресата більш позитивні асоціації (на відміну від прямих номінацій) [9, 9]. Проте зауважити, що вживання евфемістичних найменувань у цьому контексті також порушує максимум способу принципу кооперації [17, 223].

«правий Байден, цю "країну бензоколонку" потрібно обкладати "червоними прапорами" і жорстко ставити на місце» [Віктор Таран, 5 лютого 2021 року].

У цьому прикладі автор використовує два евфемізми: по-перше, лексема *бензоколонка*, яка вживається на позначення Росії. Також бачимо словосполучення *обкладати червоними прапорами*, яке у цьому контексті означає *запроваджувати обмеження* — *санкції*. На наш погляд, евфемізм виконує риторичну функцію, яка «полягає у намаганні мовця певним чином впливати на ціннісні установки адресата, змінити його ставлення до повідомлюваного» [9, 8]. Деякі дослідники називають таку настанову

маніпулятивною, адже вона має вплив на свідомість реципієнта [19, 28]. У цьому випадку також помічаємо яскраво виражений оцінний компонент, який демонструє ставлення автора до об'єкта висловлювання. Іллокутивний акт фрагменту містить комунікативну мету — здійснити вплив на читача за допомогою використання конкретних мовленнєвих засобів, тобто іллокутивна спрямованість відповідає директивам [61, 182].

«Ну шо, порадили державницькій позиції щодо санкцій? Тримайте зрадоньку» [Михайло Жернаков, 3 лютого 2021 року].

Наступний приклад демонструє вживання лексеми *зрадонька*, яка у цьому контексті позначає незаконні, антидержавницькі дії органів влади. Евфемізм утворений шляхом додавання зменшено-пестливого суфікса *-оньк(а)-*, який формально покращує денотат. У цьому випадку найменування виконує функцію пом'якшення та жартівливо-іронічну функції.

«Найвеличніший лідер сидить на жорсткому шпагаті, якому позаздрить Ван Дам» [Віктор Таран, 5 березня 2021 року].

У цьому прикладі бачимо використання евфемістичної імплікатури *найвеличніший лідер сидить на жорсткому шпагаті*, яка означає, що президент, В. Зеленський, потрапив у скрутне становище. Евфемізм виконує дві функції: вуалювання та жартівливу, адже автор іронізує, подаючи читачам інформацію.

«Зеленський оголосив «тиждень стабільності» у новому відосіку. Просто якийсь стабілізу повний» [Андрій Смолій, 29 січня 2021 року].

Наступний фрагмент дискурсу демонструє вживання авторського неологізму *стабілізу*, яка утворена шляхом поєднання лексеми *стабільність* та одиниці обценного лексикону, для позначення безглуздості, абсурдності явища, про яке йдеться у дописі. Вважаємо, що евфемізм виконує функцію пом'якшення та жартівливо-іронічну функцію, адже адресант глузливо описує серйозні проблеми, які, на його думку, є в державі та дії влади.

3.4. Функції дисфемізмів

Ми зазначали, що комунікативна настанова мовленнєвого акту евфемізм і дисфемізм є протилежною за своєю іллокутивною силою. Вживання останніх провокує порушення комунікативних постулатів, адже головною метою мовця є бажання образити, засудити чи принизити, що переважає над іншими можливими інтенціями. Дисфемістичні одиниці характеризуються яскравою емоційно-експресивною конотацією, тому їхнє вживання слугує вдалим способом вираження негативного ставлення мовця до об'єкта чи предмета висловлення. На жаль, аналізу прагматичної складової дисфемії досі не приділено достатньої уваги, тому важливо дослідити функційні особливості вторинних найменувань у блогосфері. Відповідно до авторських інтенцій дослідники виокремлюють, наприклад, функцію звинувачення, образи, самоствердження, встановлення контакту [54, 15-16], дискредитації особистості чи приниження [51, 223].

«Мразюки будуть намагатися закрити Стерненка по 100% фейковій справі» [Антон Ходза, 20 лютого 2021 року].

У цьому випадку бачимо використання лексеми *мразюки*, яка вживається на позначення суддів, що, на думку автора, діють незаконно. Елемент зниженого стилю виконує дисфемістичну функцію образи, адже дисфема містить два компоненти: по-перше, адресата наділяють негативною характеристикою, а також ця негативна характеристика вербалізується в непристойній формі [54, 15]. Відповідно до класифікації за іллокутивними функціями цей фрагмент дискурсу відповідає конфліктиву, адже його мета не передбачає дотримання максим принципу ввічливості [75, 104]. Варто сказати, що переважна більшість прикладів мовленнєвого акту дисфемізм характеризується саме такою комунікативною настановою, адже визначальною рисою є бажання негативізувати дискурс.

«І як би не старалися комуністи зробити з нас гомо совєтікус — ми залишалися і є європейцями» [Володимир Омелян, 17 жовтня 2020 року].

Наступний приклад демонструє використання сполуки *гомо совєтікус*, яка саркастично вживається на позначення людей з радянською ментальністю.

Вважаємо, що у цьому випадку дисфемізм виконує функцію встановлення позитивного контакту з адресатом шляхом приниження третіх осіб [54, 16]. Тобто це словосполучення можна розглядати як крок до емоційного зближення з однодумцями, адже читачі, які поділяють погляди автора, будуть ставитися до прихильніше через його погляди. Дисфемістична одиниця також містить елемент оцінного ставлення, яке виражається імпліковано.

«Я, звісно, розумію, що хтось переживає за власну зайву хромосому, і тому воліє ширнутися російським Спутником» [Володимир Ар'єв, 28 січня 2021 року].

У цьому прикладі автор використовує дві дисфемістичні одиниці, які є цікавими у контексті їхнього прагматичного потенціалу. Вираз *хтось переживає за власну зайву хромосому* є поєднанням дисфемізму та пресупозиції, які першочергово вказують на росіян, проте у цьому випадку є певна видозміна значення, адже йдеться про проросійських представників влади. Адресат має змогу декодувати дисфемістичну імплікатуру, якщо в нього є відповідні фонові знання стосовно цього поняття. Ми зазначали, що вислів *народ зайвої хромосоми* містить ненавмисний перлокутивний ефект: В. Медінський, який є автором виразу, мав намір підкреслити винятковість російського народу, проте в результаті словосполучення почали вживати в негативному контексті. Також автор використовує лексему *ширнутися* на позначення *вакцинації*. Переважно слово вживають у контексті внутрішньовенної ін'єкції наркотичними речовинами, тобто дисфемізм має на меті викликати ряд негативних асоціацій. Так, автор висловлює негативне ставлення стосовно російської вакцини. На наш погляд, дисфемістичні найменування у цьому випадку постають як засоби приниження, адже чітко простежується авторське зневажливе ставлення до осіб, про яких йдеться у дописі.

«Ганьбище на сьомому році війни в центрі Києва» [Андрій Смолій, 17 червня 2020 року].

Наступний приклад демонструє вживання лексеми *ганьбище* на позначення негативного ставлення стосовно однієї з акцій проросійських активістів. Використання пейоративного суфікса *-ище* негативізує повідомлення.

Дисфемізм, будучи оцінним мовленнєвим актом у цьому контексті, виконує функцію засудження.

«Коли Ви бачите Президента, який зі своїми льоліками і боліками мандрує областями і розповідає про стратегію для кожного регіону...» [Володимир Омелян, 25 серпня 2020 року].

У цьому фрагменті дискурсу автор використовує словосполучення *льоліки і боліки* на позначення оточення президента. Варто сказати, що дисфемізм у цьому випадку містить елемент зневаги, адже він дискредитує особистостей, про яких йдеться. Також помічаємо приховане глузування. Вважаємо, що дисфемістична номінація виконує функцію приниження.

«Ех, Володимир Олександрович, такий мандат і підтримку від людей отримати — і так все спустити в унітаз...» [Володимир Омелян, 13 вересня 2020 року].

Наступний приклад демонструє використання словосполучення *спустити в унітаз*, яке у цьому контексті вживається на позначення *втрати, нехтування* тощо. Вибір дисфемістичного найменування дає змогу автору висловити своє ставлення до діяльності особистості, про яку йдеться в дописі. Якщо розглянути нейтральні лексеми-відповідники, то бачимо, що вони лише відображають явище дійсності, не даючи суб'єктивної оцінки. Дисфемізми навпаки — дають змогу мовцю підкреслити саме негативний бік явища відповідно до його комунікативної настанови. Вважаємо, що у цьому випадку яскраво простежується саме функція осуду, звинувачення.

«Щойно мусора приходили шукати мене у квартирі моїх батьків, де я не прописаний» [Гео Лерос, 1 лютого 2021 року].

У цьому фрагменті допису бачимо, що автор вживає лексему *мусора*, яка позначає недобросовісних, на його думку, працівників поліції, які діють за чийось розпорядженням. Варто сказати, що дисфемізм містить імпліковану інформацію, яку читач має змогу контекстуально декодувати. Дисфемістичне найменування є засобом приниження соціального статусу особистостей, про

яких йдеться у дописі, адже номінація концентрує увагу на негативних діях і характеристиках.

«Я хочу лише, щоб день побєдобєсія пошвидше закінчився» [Володимир Ар'єв, 9 травня 2020 року].

Наступний приклад демонструє вживання виразу *день побєдобєсія*, що є видозміненим варіантом *Дня перемоги*. Дисфемістична одиниця виражає погляди автора стосовно події, підкреслюючи зневажливе ставлення. На наш погляд, одиниця виконує функцію протиставлення своїх поглядів стосовно тих, які прийняті у суспільстві [54, 15], адже чітко простежується невідповідність між загальноприйнятими поглядами на це явище та думкою адресанта, а також функцію оцінки.

«Сьогодні президент України дозволив президенту РФ відправити своїх шавок, інспектувати позиції ЗСУ» [Семен Кабакаєв, 9 вересня 2020 року].

У цьому випадку бачимо використання розмовної лексеми *шавки* на позначення російських представників влади. Підбір мовленнєвих засобів відповідає комунікативній настанові — принизити осіб, про яких йдеться у дописі. Дисфемізм виконує функцію приниження.

«Їх треба не просто вимітати з влади — їх треба вимітати поганою метлою і після них обробити приміщення хлоркою та ретельно провітрити» [Дмитро "Калинчук" Вовнянко, 10 березня 2021 року].

Наступний приклад демонструє використання виразу *треба вимітати поганою метлою*, який вживається на позначення бажання автора звільнити з посад представників влади, про яких ідеться у фрагменті. Варто сказати, що тут чітко простежується іллокутивна спрямованість, що відповідає директивам [61, 182], адже повідомлення містить елемент переконування в своїй думці та, відповідно, настанову до дій.

«Або вимушено опускаються на рівень дебілоїдів, щоб не втратити того, що антропологи називають жахливим словом “соціалізація”» [Антін Мухарський, 21 квітня 2021 року].

У цьому випадку автор використовує лексему *дебілоїди*, одиницю обценного лексикону, яка вживається на позначення людей, що чинять нерозумно. Вважаємо, що в цьому випадку дисфемізм виконує функцію самоствердження, адже чітко простежується опозиція ми-вони, а також функцію образи.

«Не буде цього поки відверто зашикварені особи Коломойського будуть займати чільні посади в партії президента» [Андрій Смолій, 25 січня 2021 року].

Наступний приклад демонструє вживання лексеми *зашикварений* на позначення осіб, про яких ідеться в дописі. Використаний жаргонізм вказує на те, що їхні дії автор вважає ганебними, засуджує їх. Дисфемізм виконує функцію дискредитації особистості та осуду.

«Хіба це достойно президента і хіба це має відношення до боротьби з рашизмом в Україні?» [Андрій Смолій, 5 лютого 2021 року].

У цьому випадку автор використовує лексему *рашизм* на позначення дій, спрямованих на підтримку російських впливів. Варто сказати, що лексема викликає негативні асоціації, адже прослідковується аналогія з фашизмом як авторитарною та жорстокою політичною ідеологією. Дисфемістичною функцією є функція осуду та звинувачення.

«Всі вчора мали нагоду обговорити рішення суду про заборону згадувати в книзі Мертвечука?» [Леонід Остальцев, 20 жовтня 2020 року].

У наступному випадку автор наводить лексему *Мертвечук*, що є видозміненим варіантом прізвища В. Медведчука. Чітко прослідковується порушення постулатів принципу ввічливості [75, 132], а комунікативною настановою повідомлення є бажання зневажити особистість. Дисфемізм виступає виразником негативного ставлення до особистості та виконує функцію дискредитації.

Попри те, що дисфемістичні найменування можуть виконувати різні функції, головною метою мовця в межах комунікативної ситуації, на наш погляд,

є намір підкреслити негативні характеристики, що стосуються явища дійсності чи особистості, про яку йдеться.

Висновки до розділу 3

Проведений аналіз дискурсу сучасних українських блогів засвідчує вживання вторинних номінацій, що стосуються різних тематичних сфер, серед яких, наприклад, теми смерті, війни, фізіології людини, її характеристик чи якостей тощо. Найчастіше евфемізми та дисфемізми виражені одиничними лексемами, серед яких переважають іменники, проте також помічаємо використання словосполучень (зокрема стійких — фразеологічних зворотів).

Серед способів творення евфемізмів виокремлюємо семантичні процеси, іншомовні запозичення, словотвірні та фонетичні процеси, комбіновані способи тощо. Щодо дисфемізмів — помічаємо використання метафоричних зворотів, одиниць зниженого стилю та соціолектів, які характеризуються емоційно-експресивною конотацією та слугують засобом вираження негативної оцінки стосовно позначуваного явища дійсності, а також словотвірних засобів (наприклад, пейоративних афіксів).

Ми з'ясували, що евфемістичні найменування у блогосфері виконують вуалітивну функцію (пом'якшення), превентивну, жартівливо-іронічну, кооперативну, конспіративну, оцінки та елевативну. Зауважимо, що нерідко виокремлені евфемізми формально порушували максими принципу кооперації, наприклад, максимуму способу: мовці свідомо обирали «неоднозначну» лексему для опису того чи того явища дійсності [17, 223]. Проте варто сказати, що виникнення найменувань найчастіше можна пояснити бажанням не образити адресата, що диктується постулатами принципу ввічливості [75, 132]. Дисфемізми у межах вибірки виконують функцію образи, оцінки, засудження (осуду), приниження, образи тощо. визначальною метою мовця в межах мовленнєвого акту дисфемізм є бажання акцентувати увагу на негативних аспектах, тобто негативізувати повідомлення.

ВИСНОВКИ

У дослідженні ми з'ясували, що евфемізми та дисфемізми як одиниці вторинної номінації є невід'ємною складовою сучасного дискурсу, адже мовні тенденції демонструють все частотніше вживання таких найменувань, що зумовлено різними прагматичними цілями та інтенціями мовців. По-перше, варто сказати, що ми підготували матеріали для того, щоб всебічно визначити поняття евфемізму та дисфемізму, виявити їхні види та функції. З'ясовано, що евфемізми є одиницями, які використовують для заміни неприємних і небажаних понять, а дисфемізми навпаки — навмисно підкреслюють негативний бік описуваного явища, надаючи йому пейоративної конотації. Як евфемістичні, так і дисфемістичні найменування можуть бути загальновживаними, тобто їхні варіанти зафіксовані у словниках і відтворювані у мовленні, а також контекстуальні (або okazіональні), значення та вживання яких нап'яму залежить від конкретної мовленнєвої ситуації. Вторинні номінації можуть виконувати різні функції, серед яких виокремлюють функцію пом'якшення, маніпулювання, маскуванн'я тощо (в евфемізмів), та приниження, зневаги, оцінки тощо (у дисфемізмів). По-друге, ми проаналізували класифікації дослідників, висвітливши їхні погляди стосовно можливого поділу одиниць та ті критерії, які вони беруть за основу. Лінгвістична традиція демонструє класифікації відповідно до структурних параметрів, способів творення, лексико-семантичних особливостей тощо.

Також нам вдалось сформулювати особливості прагмалінгвістичного аналізу мовних одиниць, виявити ті аспекти, на які варто зважати у дослідженні. Важливим у контексті сучасних тенденцій є вивчення комунікативних особливостей повідомлення, інтенцій мовця, мовленнєвих дій та прийомів, що забезпечують досягнення поставлених цілей у процесі комунікації. Ми розглянули головні постулати теорії мовленнєвих актів, запропоновані Дж. Остіном [71] та Дж. Серлем [61], прагматичні принципи спілкування, а саме принцип ввічливості [75] та кооперації [17], а також такі складники комунікації,

як дискурс, пресупозицію тощо. Ми з'ясували, що евфемізми і дисфемізми як мовленнєві акти, іллокутивна сила яких кардинально відрізняється, характеризуються особливим прагматичним потенціалом, через що їх важливо досліджувати з урахуванням прагмалінгвістичного аспекту. Вибір мовцем тих чи тих мовленнєвих засобів впливає на процес комунікації, відповідає тим комунікативним цілям, які переслідує адресант.

Методом суцільної вибірки нам вдалось виявити 323 евфемістичні найменування і 268 дисфемістичних номінацій з тридцяти трьох блогів публічних особистостей у соціальній мережі «Фейсбук». На базі цього матеріалу ми сформували короткий словник евфемізмів і дисфемізмів, де подали одиниці та їхні нейтральні відповідники або пояснення (див. Додаток А, Б). Також ми виокремили десять лексико-семантичних груп вживання евфемізмів:

1. Номінації, що стосуються смерті.
2. Найменування на позначення війни.
3. Евфемізми, що стосуються соціально-економічних реалій.
4. Найменування, які пов'язані з Росією та особами чи діями, що її стосуються
5. Евфемізми, що стосуються хвороб або людських вад.
6. Номінації, що дають оцінку або характеристику людським якостям, недолікам чи діям.
7. Найменування правової або політичної сфери.
8. Евфемізми на позначення конкретних особистостей.
9. Найменування фізіологічної сфери.
10. Евфемізми, що стосуються віку.

Виокремлені дисфемістичні найменування поділяємо на сім лексико-семантичних груп:

1. Прямі або образливо-емоційні характеристики людини.
2. Дисфемізми, які пов'язані з найменуваннями професій чи посад.
3. Номінації, які позначають предмети або явища дійсності.
4. Найменування фізіологічної сфери та частин тіла.

5. Дисфемізми, що виражають зневажливу оцінку стосовно різних аспектів людської діяльності чи стану, в якому вона перебуває.

6. Номінації, що стосуються національної або культурної належності.

7. Оцінні номінації ситуацій.

У межах вибірки найбільш частотними способами творення евфемізмів є семантичні процеси (68%), серед яких, наприклад, метафоризація, фразеологізація, генералізація, мейозис тощо. Продуктивним способом творення є використання іншомовних лексем (14%), адже вони характеризуються меншими асоціативними зв'язками з позначуваним явищем дійсності. Менш уживаними є словотвірні (8%) та фонетичні (4%) процеси, проте помічаємо, наприклад, словоскладання, графічнепропущення тощо. Також простежується використання комбінованих способів творення (6%), наприклад, фразеологізація та метафоризація, метафоризація та словоскладання тощо (див. Додаток В).

Варто зазначити, що найбільш продуктивними способами творення дисфемізмів є метафоризація (29%), використання одиниць стилістично зниженої лексики (28%) (наприклад, вульгаризмів, лайки тощо), а також соціолектів (22%), зокрема жаргонізмів, сленгу, просторіч тощо, які характеризуються емоційно-експресивною конотацією та слугують засобом вираження негативної оцінки стосовно позначуваного явища дійсності. Також дисфемістичні номінації утворюються із залученням словотвірних засобів (9%), наприклад, шляхом використання пейоративних суфіксів, які мають негативно-оцінне значення, та словоскладання. Менш продуктивними способами у межах вибірки є використання фразеологізмів (7%), комбінованих способів творення (3%) та гри слів (2%) (див. Додаток Д).

Ми визначили, що найчастотнішою функцією евфемістичних найменувань у межах дискурсу блогів є вуалітивна функція (42%), яка дає змогу мовцям уникнути незручних ситуацій чи комунікативних невдач. Рідше помічаємо жартівливо-іронічну функцію (18%), за допомогою якої мовець може викликати більш позитивні асоціації та реакції в адресата, а також превентивну функцію (13%), яка стосується номінації, пов'язаних з давніми табу. Найменш частотними

є такі функції: елевативна (9%), оцінки (7%), кооперативна (6%) та конспіративна (5%), проте вони також яскраво відображають інтенції мовця в кожному конкретному фрагменті дискурсу (див. Додаток Г). Можна підсумувати, що визначальною прагматичною метою в межах мовленнєвого акту евфемізм є бажання уникнути потенційного комунікативного конфлікту, що передбачає дотримання максим принципу ввічливості [75, 132]. Наявність імплікованої інформації, яку адресант має змогу декодувати за допомогою попереднього досвіду, фонових знань тощо, дає змогу мінімізувати ризики комунікативної девіації. Варто ще раз зауважити, що в межах виокремлених прикладів нерідко помічаємо порушення максим прагматичного принципу кооперації [17, 223], тому можна зробити висновок, що через недотримання його постулатів виникають нові евфемістичні найменування.

Стосовно дисфемізмів варто сказати, що найчастіше вони виконують функцію оцінки (31%), адже завдяки цьому мовець має змогу виразити своє суб'єктивне негативне ставлення стосовно певних явищ дійсності. Також продуктивними функціями дисфем у межах дискурсу українських блогів є функція осуду/звинувачення (28%) та образи (18%), адже адресант акцентує увагу на тих чи тих ганебних якостях особистостей, має на меті негативізувати повідомлення. Найменш часто помічаємо функцію приниження (10%), дискредитації (8%) та погрози (5%) (див. Додаток Е). Важливо зауважити, що комунікативна мета більшості найменувань узгоджується з іллокутивними функціями конфліктів, адже обидва акти не передбачають дотримання максим принципу ввічливості [75, 104]. Навпаки — визначальною метою мовця в межах мовленнєвого акту дисфемізм є бажання акцентувати увагу на негативних аспектах. Варто сказати, що нерідко дисфемістична номінація також містить елемент оцінного ставлення, яке виражається імпліковано, проте підбір тих чи тих мовленнєвих засобів дає змогу адресату повідомлення декодувати цю інформацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аркушин Г. Словник евфемізмів, уживаних у говірках та молодіжному жаргоні Західного полісся та західної частини Волині. Луцьк – Люблін : Волинська обласна друкарня, 2005. 198 с.
2. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики : Підручник. Київ : Академія, 2011. 304 с.
3. Бацевич Ф. С. Методологічні засади сучасної лінгвістичної прагматики. *Мовознавство*. 2016. № 6. С. 23–28.
4. Безугла Л. Р. Лінгвістична прагматика та дискурсивний аналіз. *Studia philologica*. 2012. Вип. 1. С. 95-100.
5. Булах М. Б. Евфемізми в медіатексті: функціональний аспект. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2016. Вип. 33. С. 97-110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apy1_2016_33_10 (Дата звернення: 10.04.2021).
6. Бушуева Т. С. Прагматический аспект эвфемизмов и дисфемизмов в современном английском языке : автореф. дис... канд. филол. наук : 10.02.04. Москва, 2005. 20 с.
7. Варбот Ж. Ж. Табу. *Русский язык. Энциклопедия* / гл. ред. Ф. П. Филин. Москва : Советская энциклопедия, 1979. С. 345–346.
8. Великорода В. Б. Механізми поповнення евфемістичної лексики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2017. № 4. С. 212-217. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/3644> (Дата звернення: 15.04.2021).
9. Великорода В. Б. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів в англійській мові : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2008. 19 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за заг. ред. В. Т. Бусела. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

11. Видлак С. Проблема евфемизма на фоне теории языкового поля. *Этимология: материалы и исследования по индоевропейским и другим языкам*. Москва : Наука, 1967. С. 267-285.
12. Вострецова В. О., Решетарова І. В. Дисфемізм: status quo ad praesens. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2009. Вип. 47. С. 184-187.
13. Гавриленко В. М. Стасюк І. В. Специфіка виникнення політкоректних евфемізмів в англomовному середовищі. *Молодий вчений*. 2019. № 5 (1). С. 110-115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_5%281%29__25 (Дата звернення: 10.04.2021).
14. Галайчук А. Ю. Соціальні та побутові евфемізми в оригіналі та у перекладі. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. 2012. Вип. 25. С. 22-24.
15. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. Москва : Издательство литературы на иностранных языках, 1958. 462 с.
16. Гнатківська Р. До проблеми дисфемії в сучасній англomовній пресі. *Вісник Львівського університету*. Львів, 2009. Вип. 16. С. 14-22.
17. Грайс Г. П. Логика и речевое общение // *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва : Прогресс, 1985. Вып. 16. С. 217–238.
18. Григораш А. С. Евфемізми як засіб маніпуляції свідомістю (на матеріалі англomовних мас-медійних текстів). *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. Вип. 46 (1). С. 328-336.
19. Грогодза І. Ю. Функції евфемізмів у сучасному політичному дискурсі (на прикладі політичних промов Барака Обами). *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Філологічні науки. 2013. № 14 (3). С. 27-33.
20. Дегтярёва А. Р. Функциональная типология евфемизмов современного русского языка : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Кемерово: КемГУ, 2015. 265 с.

21. Дейк Т. А. ван. Вопросы прагматики текста. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва, 1978. Вып. 8. С. 259 – 336. URL: <https://refdb.ru/look/2071528-pall.html> (Дата звернення: 13.04.2021).
22. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация. Благовещенск : БГК им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. 308 с.
23. Дубинець З. О. Евфемізми в українській мові (на матеріалі преси) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10. 02. 01. Запоріжжя, 2011. 20 с.
24. Дубинець З. О. Іншомовні слова і терміни в ролі евфемізмів. Дослідження з лексикології і граматики української мови. 2011. Вип. 10. С. 74-81.
25. Дубинець З. О. Теми та сфери евфемізації в сучасній пресі. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 1. С. 159-163.
26. Євтушенко Н. О. Евфемізація сучасного англomовного політичного дискурсу США. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"*. 2014. Вип. 216. С. 92-95.
27. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка. Москва : Высшая школа, 1989. 126 с.
28. Ільченко О. А. Евфемізми сучасних україномовних ЗМІ: соціальний аспект. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. 2015. Вип. 53. С. 118-120.
29. Кацев А. М. Языковое табу и эвфемия : учебное пособие к спецкурсу. Ленинград : ЛГПИ, 1988. 80 с.
30. Ковшова М. Л. Семантика и прагматика эвфемизмов. Краткий тематический словарь современных русских эвфемизмов. Москва : Гнозис, 2007. 320 с.
31. Ковшова М. Л. Эвфемизмы и фразеологизмы: устойчивые структуры в аспекте эвфемизации. *Вестник МГОУ*. 2019. №4. С. 35-48.

32. Колядич Ю. В. Функціонально-прагматичні особливості евфемізмів в англomовному дискурсі. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*. 2012. Вип. 26. С. 64-74.
33. Крысин Л. П. Эвфемизмы в современной русской речи. Русистика, Берлин, 1994. № 1-2. С. 28-49. URL: <http://www.philology.ru/linguistics2/krysin-94.htm> (Дата звернення: 10.04.2021).
34. Кудрявцев А. Ю., Куропаткин Г. Д. Англо-русский словарь табуированной лексики и эвфемизмов. Минск : ООО «Кузьма», 2001. 384 с.
35. Ларин Б. А. Об эвфемизмах. *История русского языка и общее языкознание*. Москва : Просвещение, 1977. С. 101–114.
36. Лысякова М. В., Гаева А. А. Лексико-грамматические свойства дисфемизмов (на материале политического дискурса). *Вестник РУДН*. Вип. 9. №1. 2018. С. 50-70.
37. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. Москва : ИТДГК «Гнозис», 2003. 280 с.
38. Маслюк М. Г. Виокремлення типів імплікатур в українській та англійській мовах. *Science and education a new dimension*. 2014. 34. С. 67-70.
39. Мірошніченко І. Г. Пресупозиції та імплікатури як засоби стиснення тексту в українському мас-медійному дискурсі. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2015. Т. 23, Вип. 21 (2). С. 85-89.
40. Моррис Ч. У. Основания теории знаков. *Семиотика* / Сост., вступ. статья и общ. ред. Ю. С. Степанова. Москва : Радуга, 1983. С. 37–89.
41. Мосієвич Л. В. Когнітивні механізми утворення евфемізмів та дисфемізмів в сучасній англійській мові. *Нова філологія*. 2014. № 67. С. 98-104.
42. Москвин В. П. Эвфемизмы в лексической системе современного русского языка. Москва, 2017. 262 с.
43. Москвин В. П. Эвфемизмы : системные связи, функции и способы образования. *Вопросы языкознания*. 2001. № 3. С. 58–70. URL: <https://vja.ruslang.ru/ru/archive/2001-3/58-70> (Дата звернення: 29.04.2021).

44. Моштак О. В. Формальне та лексико-семантичне засоботворення іменників зі значенням пейоративності. *Studia Linguistica*, 2009. Вип. 2. С. 264-268. URL: <http://studia-linguistica.knu.ua/wp-content/uploads/2018/10/2009-2-264-268-%D0%9C%D0%BE%D1%88%D1%82%D0%B0%D0%BA-%D0%9E.%D0%92..pdf> (Дата звернення: 15.04.2021).

45. Назаренко О. В., В. Г. Галеженко. Евфемізми як лексичний засіб вираження категорії політкоректності. *Нова філологія*. 2019. № 76. С. 99-103.

46. Небелюк Л. Р. Лінгвокогнітивні характеристики евфемізмів в американському англомовному політичному дискурсі (на матеріалах публікацій засобів масової інформації 2000-2020 рр.) : дис. ... канд. філ. наук : 10.02.04. Івано-Франківськ, 2021. 213 с.

47. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка. 4-е изд., доп. Москва : А ТЕМП, 2006. 944 с.

48. Пайонкевич Х. П. Лінгвістичний феномен "евфемізм" та його функції. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2014. Вип. 4. С. 206-209.

49. Панин В. В. Политическая корректность как культурно-поведенческая и языковая категория: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.20. Тюмень, 2004. 19 с.

50. Петрушова Н. Поняття пресупозиції та її типологія у прагмалінгвістиці. *Філологічні науки*. 2013. Вип. 15. С. 87-95.

51. Полтавець Ю. Основні підходи до вивчення евфемізмів і дисфемізмів. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*. 2012. Вип. 24. С. 225-236.

52. Порохницкая Л. В. Концептуальные модели в семантике эвфемизма : монография. Москва : Московский государственный лингвистический университет, 2018. 167 с.

53. Призиглей О. О. Евфемізми в мас-медійних текстах: функціонально-стилістичний аспект. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2014. Вип. 28. С. 59-69.

54. Резанова А. Н. Дисфемия в английском языке: семантические механизмы и прагматические функции : автореф. дис. ... кандидата филологических наук : 10.02.04. Санкт-Петербург, 2008. 20 с.
55. Решетарова І. В. Засоби евфемії в масмедійному дискурсі початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10. 02. 15. Донецьк, 2010. 21 с.
56. Садовець О. В. Дисфемізми та евфемізми як лексичні засоби англomовних періодичних видань. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2018. Вип. 14. С. 182-189.
57. Саприкіна О. Роль та місце евфемізмів у системі номінативних засобів англійської мови. *Нова педагогічна думка*. 2017. № 2. С. 49-51.
58. Світлична Т. В. Способи творення евфемізмів (на матеріалі прозових творів). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2013. Вип. 34. С. 277-281.
59. Світлична Т. В. Явище евфемії як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Лінгвістика*. 2013. № 3. С. 40-51.
60. Сеничкина Е. П. Словарь эвфемизмов русского языка. Москва, Флинта : Наука, 2008. 464 с.
61. Сёрл Дж. Р. Классификация иллокутивных актов. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вип. 17. Москва : Прогресс, 1986. С. 170-195.
62. Сёрл Дж. Р. Что такое речевой акт?. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вип. 17. Москва : Прогресс, 1986. С. 151-169.
63. Соловцова О. В. Іллокуція як складник мовленнєвого акту: формальні, семантичні й прагматичні параметри. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. 2013. Вип. 35. С. 355-358.
64. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови. Київ: Критика, 2003. 334 с.
65. Ставицька Л. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Обсценізми. Евфемізми. Сексуалізми. Київ : Критика, 2008. 455 с.

66. Сусов И. П. Лингвистическая прагматика : Учебник для студентов, магистрантов и аспирантов (докторантов). Москва : Восток-Запад, 2006. 200 с.
67. Тараненко О. Долання евфемізації в “мові війни” українського медійного та політичного дискурсу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. С. 139-143. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/apr/16140/tararenko.pdf> (Дата звернення: 15.03.2021).
68. Українська мова : енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
69. Януш О. Б. Евфемизмы та інші види семантичних зрушень у суспільно політичній лексиці і фразеології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2009. Вип. 45. С. 143-147.
70. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : Навчальний посібник. Київ : Академія, 2010. 304 с.
71. Austin J. L. How to do things with words. Oxford : Clarendon Press, 1962. 174 p.
72. Dąbrowska A. Eufemizmy współczesnego języka polskiego. Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1994. 420 s.
73. Grochowski M. Słownik polskich przekleństw i wulgaryzmów. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN. 1995. 184 s.
74. Holder R. W. How Not to Say What You Mean : Dictionary of Euphemisms. New York : Oxford University Press, 2002. 521 p.
75. Leech G. N. Principles of Pragmatics. London: Longman, 1983. 257p.
76. Rawson H. A Dictionary of Euphemisms and Other Doubletalk. New York : Crown Publishers, 1981. 312 p.
77. Searle J. R. Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language. Cambridge : Cambridge University Press, 1969. 204 p.
78. Sojda S. Kontrasty eufemistyczno-dysfemistyczne w lingwistyce słowackiej i polskiej. *Linguarum Silva*. 2012. s. 123–134. URL:

https://rebus.us.edu.pl/bitstream/20.500.12128/2203/1/Sojda_Kontrasty_eufemistyczne_dysfemistyczne_w_lingwistyce.pdf (Дата звернення: 15.04.2021).

79. Szymczak-Rozlach M. Eufemizmy we współczesnym języku słowackim. Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2014. 223 s.

80. Truszkowski W. O eufemizmach we współczesnym języku polskim. W: „Roczniki Naukowo-Dydaktyczne WSP im. KEN w Krakowie. Prace Językoznawcze” 1986, [T.] 5, z. 104, s. 129–142. URL: <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/5503/RND104--10--O-eufemizmach--Truszkowski.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Дата звернення: 15.03.2021).

81. Warren B. What Euphemisms tell us about the interpretation of Words. *Studia Linguistica*. 1992. 46/2. P.128-165. URL: https://www.researchgate.net/publication/229678358_What_Euphemisms_Tell_Us_about_the_Interpretation_of_Words (Дата звернення: 04.04.2021).

82. Waśniewska M. ‘Misja pokojowa’ czy ‘krwawa jatka’: eufemizmy i dysfemizmy w dyskursie medialnym na przykładzie relacji z wojny w Syrii w polskiej prasie. *Tekst i dyskurs*. 2017. 10. s. 83-100.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

83. Бабіч Г. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/169lazy> (дата звернення: 15.04.2021).

84. Вовнянко Д. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/DmytroVovnianko/> (дата звернення: 11.04.2021).

85. Гайдукевич В. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/v.gaydukevich> (дата звернення: 20.04.2021).

86. Гурін Д. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/mitya.gurin> (дата звернення: 20.04.2021).

87. Жернаков М. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/mzhernakov> (дата звернення: 20.04.2021).

88. Звіробій-Біленька М. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/marusyazvirobiy1> (дата звернення: 18.04.2021).
89. Ляшко О. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/O.Liashko> (дата звернення: 11.04.2021).
90. Мола К. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100001940001100> (дата звернення: 15.04.2021).
91. Мухарський А. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/AntinMykharskyi> (дата звернення: 18.04.2021).
92. Остальцев Л. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/diliriya> (дата звернення: 20.04.2021).
93. Петров О. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/PetrovOlexiy/> (дата звернення: 15.04.2021).
94. Погребинський О. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/pogrebiskii/> (дата звернення: 10.04.2021).
95. Притула С. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/serhiyprytula> (дата звернення: 15.04.2021).
96. Розенко П. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/pavlo.rozenko> (дата звернення: 20.04.2021).
97. Скічко О. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/AleksandrSkichko> (дата звернення: 07.05.2021).
98. Смолій А. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100000834337338> (дата звернення: 07.04.2021).
99. Ходза А. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/anton.ohaiogodzaimas> (дата звернення: 18.04.2021).
100. Чорновол Т. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/tchornovol> (дата звернення: 30.03.2021).
101. Ariev V. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/volodymyr.ariiev> (дата звернення: 18.04.2021).

102. Fedyna S. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/sofiya.fedyna> (дата звернення: 10.04.2021).
103. Gongadze M. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/myroslava.gongadze> (дата звернення: 19.04.2021).
104. Kabakaev S. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/kabakaevsemen> (дата звернення: 15.04.2021).
105. Klimkin P. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/pavloklimkin.ua/> (дата звернення: 19.04.2021).
106. Kryvonos S. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/sgkryvonos/> (дата звернення: 20.04.2021).
107. Leros G. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/leros.geo> (дата звернення: 18.04.2021).
108. Logvynenko B. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/logvynenko> (дата звернення: 23.04.2021).
109. Okhotin P. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/petro.okhotin> (дата звернення: 07.05.2021).
110. Omelyan V. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/volodymyr.omelyan> (дата звернення: 09.05.2021).
111. Taran V. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/victor.taran.5> (дата звернення: 09.05.2021).
112. Ustinova O. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/ustinova.alexandra> (дата звернення: 18.04.2021).
113. Viatrovych V. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/volodymyr.viatrovych> (дата звернення: 09.04.2021).
114. Yurchyshyn Y. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/yaroslav.yurchyshyn> (дата звернення: 18.04.2021).
115. Zabuzhko O. : Facebook. URL: <https://www.facebook.com/oksana.zabuzhko/> (дата звернення: 20.04.2021).

Додаток А

Короткий словник евфемізмів

Евфемізм	Нейтральний відповідник/пояснення
<i>Агент</i>	Людина, дії якої характеризують як злочинні чи антидержавницькі; вживається на позначення зрадників і шпигунів. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Агітбудка</i>	Медіа, що поширює дезінформацію, брехню або проросійські наративи. Словотвірний процес (словоскладання). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Агресивний сусід</i>	Вживається на позначення Росії. Семантичний процес (метафоризація). Функція оцінки.
<i>Агресор</i>	Вживається на позначення Росії. Семантичний процес (генералізація). Функція оцінки.
<i>Адепт</i>	Людина, яка підтримує антидержавницькі настрої. Іншомовне запозичення. Функція оцінки.
<i>Активізуватися</i>	Розпочати військові дії. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна/пом'якшення.

<i>Актриса з німецького кіно для дорослих</i>	Порноакторка. Комбінований спосіб (перифраза та генералізація). Елевативна функція.
<i>Акція</i>	Військові дії. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Афроамериканець</i>	Особа негроїдної раси. Семантичний процес (метонімізація). Кооперативна функція.
<i>Бабах</i>	Негативні, критичні наслідки. Фонетичний процес (звуконаслідування). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Бажає кращого</i>	Критичний стан. Семантичний процес (мейозис). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Бемкає</i>	Гостра фаза війни. Фонетичний процес (звуконаслідування). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Бензоколонка</i>	Вживається на позначення Росії. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Бити в штангу</i>	Робити ганебні помилки, які викликають реакцію глузування. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Битися</i>	Брати участь у військових діях.

	Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Білопальтошити</i>	Маніпулювати. Комбінований спосіб (метафоризація та словоскладання). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Блекджеки</i>	Хабарі, незаконно здобуті кошти. Комбінований спосіб (метафоризація й іншомовне запозичення). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Боротьба</i>	Військові дії. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Бубочка</i>	Вживається на позначення В. Зеленського у дискурсі блогів. Семантичний процес (метафоризація). Конспіративна та жартівливо-іронічна.
<i>Бюджет втратив</i>	Вживається на позначення того, що конкретна людина викрала гроші з бюджету. Семантичний процес (підміна значення). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>В піке</i>	У критичному становищі. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>В порожній голові вітер гуляє</i>	Про нерозумну людину, дії якої абсурдні.

	Семантичний процес (фразеологізація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Вдарити в це оце</i>	Вистрілити в мішень, потрапити в ціль. Комбінований спосіб (генералізація та прономіналізація, а також фонетичний процес — редуплікація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Вдатися до кнопкодавства</i>	Приймати безглузді, необдумані рішення. У дискурсі блогів застосовується до рішень парламенту. Комбінований спосіб.
<i>Верховний потерпілий</i>	Вживається на позначення В. Зеленського у дискурсі блогів. Комбінований спосіб (метафоризація та видозміна). Конспіративна функція.
<i>Вимити</i>	Вкрасти. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна функція.
<i>Винести за дужки</i>	Залишити поза увагою. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Вирощуватися</i>	Збагачуватися незаконним шляхом. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Високооктановий сюр</i>	Повна маячня.

	Комбінований спосіб (переосмислення поняття та іншомовне запозичення). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Віддати життя</i>	Померти. Семантичний процес (фразеологізація). Превентивна функція.
<i>Відзеленення</i>	Дії, спрямовані на зменшення впливу партії. Семантичний процес (метафоризація). Конспіративна функція.
<i>Відійти у засвіти</i>	Померти. Семантичний процес (фразеологізація). Превентивна функція.
<i>Відкат</i>	Привласнення коштів незаконним шляхом. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Відкотити</i>	Закрити судову справу без достатніх причин. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Відмивання грошей</i>	Привласнення коштів незаконним шляхом. Комбінований спосіб (метафоризація та підміна значення). Вуалітивна функція/пом'якшення.

<i>Відсіяти праве від грішного</i>	Зробити вибір на користь правильного рішення. Семантичний процес (фразеологізація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Відходити в небо</i>	Померти. Семантичний процес (метафоризація). Превентивна функція.
<i>Влаштувати шабаш</i>	Перейти в активну фазу військових дій. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Вовки</i>	Корумповані судді, які приймають незаконні рішення. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Вовчий суд</i>	Вживається на позначення суду, який, на думку автора, приймає незаконні рішення. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Все</i>	Кінець. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Всмоктати етнічні групи</i>	Знищити, асимілювати. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Вторинний прошарок</i>	Негідні, нижчі за статусом. Семантичний процес (перифраза).

	Кооперативна функція.
<i>Втрата</i>	Смерть. Семантичний процес (генералізація). Превентивна функція.
<i>Втратити когось</i>	Вживається на позначення смерті. Семантичний процес (генералізація). Превентивна функція.
<i>Втягнути під спідницю «великої матері росії».</i>	Привести до тотального контролю, вживається на позначення російського впливу. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Вхопити за хвіст</i>	Спіймати на незаконних діях. Семантичний процес (фразеологізація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Г+Г</i>	Телеканал 1+1. Словотвірний процес (морфемна заміна). Конспіративна функція.
<i>Гавкнути</i>	Поламатися, припинити роботу. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Гідра</i>	Вживається на позначення московських пропагандистів. Семантичний процес (метафоризація). Конспіративна функція.
<i>Годувати ложиноюю</i>	Брехати.

	Семантичний процес (фразеологізація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Грати в царя гори</i>	Ставити себе вище за інших. Комбінований спосіб (метафоризація та фразеологізація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Грати на руку кремлівській силі</i>	Діяти в незаконних, антидержавницьких інтересах, підтримувати російські наративи. Семантичний процес (фразеологізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Двіжувати</i>	Порушувати закон. Семантичний процес (підміна значення). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Демонтаж</i>	Знищення, руйнування держави. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Демонтувати</i>	Знищувати. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Держава втрачає</i>	Вживається у контексті корумпованих осіб, які розкрадають державні ресурси. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.

<i>Дестабілізація</i>	Зловживання владою, яке призводить до руйнування держави. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Деструктивний</i>	Руйнівний. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Деструкція</i>	Знищення. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Дефіцит</i>	Нестача або відсутність. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Диверсії</i>	Навмисні підривні, антизаконні дії з метою руйнування держави. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Дивитись крізь пальці</i>	Свідомо оминати увагою важливі речі, переслідувати власні інтереси. Семантичний процес (фразеологізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Диктатор Запоребріка</i>	Вживається на позначення В. Путіна. Комбінований спосіб (метафоризація та словотвір). Конспіративна функція.
<i>Дискредитація</i>	Дії, спрямовані на нівелювання авторитету чи довіри. Іншомовне запозичення.

	Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Дистильований</i>	Буквально — очищений, проте вживається на позначення найвищого рівня маячні, нісенітниць. Комбінований спосіб (переосмислення значення та іншомовне запозичення). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Діарея</i>	Вживається на позначення розладів ШКТ. Іншомовне запозичення. Превентивна функція.
<i>Діти позбавлені батьківського піклування</i>	Вживається на позначення дітей-сиріт. Семантичний процес (перифраза). Кооперативна функція.
<i>Діти сонця</i>	Діти з генетичною патологією — синдромом Дауна. Семантичний процес (метафоризація). Кооперативна функція.
<i>До свічки</i>	Все одно. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Докувікатись</i>	Буквально — домоворитись. Словотвірний процес. Жартівливо-іронічна функція.
<i>Дорослі іграшки</i>	Товари, що належать до секс-індустрії. Семантичний процес (перифраза).

	Елевативна функція.
<i>Дотолеруватись</i>	Дійти до крайньої межі в ігноруванні дій або вчинків, які є неприйнятними. Словотвірний процес. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Енурез</i>	Мимовільний акт сечовипускання. Іншомовне запозичення. Превентивна функція.
<i>Еротичні фільми</i>	Порнографія. Семантичний процес (генералізація). Елевативна функція.
<i>Ескалація</i>	Нарощення військової могутності, приготування до завдання удару. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Ескапізм</i>	Щось обурливе, незрозуміле. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Ескорт</i>	Вживається на позначення проституції, тобто надання сексуальних послуг за гроші. Комбінований спосіб (іншомовне запозичення та підміна значення). Елевативна функція.
<i>Epic fail</i>	Кінець, провал. Іншомовне запозичення. Жартівливо-іронічна функція.
<i>Життя обірвалося</i>	Вживається на позначення смерті.

	Семантичний процес (фразеологізація). Превентивна функція.
<i>Жовта рідина</i>	Вживається на позначення продукту життєдіяльності — сечі. Семантичний процес (метафоризація). Превентивна функція.
<i>Жонглювати цінами</i>	Необґрунтовано підіймати ціни на товари чи послуги. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>З'їдати</i>	Красти, незаконно привласнювати. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Забивати памороки</i>	Брехати. Семантичний процес (фразеологізація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Забрати</i>	Вживається на позначення смерті (наприклад, рік забрав). Семантичний процес (метафоризація). Превентивна функція.
<i>Загарбники</i>	Російські військові, які вторглися на чужу територію. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Заглядати в очі</i>	Мовчазно підтримувати негативні дії. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.

<i>Загострення</i>	Активізація військових дій. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Загравання</i>	Толерування дій, які можуть принести негативні наслідки. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Зазнати втрат</i>	Вживається на позначення смерті. Семантичний процес (генералізація). Превентивна функція.
<i>Закрити</i>	Ув'язнити. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Залишити</i>	Померти. Семантичний процес (генералізація). Превентивна функція.
<i>Залишити автограф на здоров'ї</i>	Вживається на позначення наслідків війни. Семантичний процес (метафоризація). Превентивна функція.
<i>Залишитися без штанів</i>	Залишитися ні з чим. Семантичний процес (фразеологізація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Залізяка</i>	Вживається на позначення зброї. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.

<i>Запоребриковий/запоребричний</i>	Використовується на позначення людей, які підтримують негативні дії Росії. Словотвірний процес. Конспіративна функція.
<i>Затримання</i>	Арешт. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Зачистка</i>	Вживається у значенні вбивства. Семантичний процес (підміна значення). Превентивна функція.
<i>Збройна агресія</i>	Війна. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Зелені чоловічки</i>	Вживається на позначення російських окупантів. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Зігрітися</i>	Випити спиртного. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Злити</i>	Вчинити проти державних інтересів. Семантичний процес (підміна значення). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Зловити на гарячому</i>	Викрити когось на місці злочину. Семантичний процес (фразеологізація).

	Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Знайти у своїх трусах новичок</i>	Вживається у значенні <i>бути вбитим</i> . Семантичний процес (метафоризація). Превентивна та жартівливо-іронічна функції.
<i>Зникати у бездонних кишенях</i>	Вживається на позначення незаконного оволодіння коштами. Семантичний процес (підміна значення). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Зникнути</i>	Померти. Семантичний процес (генералізація). Превентивна функція.
<i>Зрадонька</i>	Негативні дії. Словотвірний процес (суфіксація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Ідеальний шторм</i>	Вживається у значенні поганої, навіть критичної економічної ситуації, яку провокує ряд несприятливих факторів. Семантичний процес (фразеологізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Ідіосинкразія</i>	Абсурдні, незрозумілі дії. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Із прибабахами</i>	Ненормальний, чудний. Фонетичний процес (звукonasлідкування). Жартівливо-іронічна функція.

<i>Інклюзивний</i>	Вживається у контексті потреб людей з інвалідністю. Іншомовне запозичення. Кооперативна функція.
<i>Інсинуації</i>	Вживається на позначення брехні, наклепу. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Інтелектуально приземлений</i>	Дурний, не здатний до роздумів чи критичного осмислення ситуації. Семантичний процес (перифраза). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Інтервенція</i>	Військове втручання, напад. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Інтотоксикація</i>	Отруєння, нудота. Іншомовне запозичення. Превентивна функція.
<i>Інферно</i>	Вживається на позначення місця, де відбуваються військові дії. Комбінований спосіб (іншомовне запозичення та метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Інцидент</i>	Вживається на позначення злочинних дій. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Іти</i>	Померти. Семантичний процес (метафоризація).

	Превентивна функція.
<i>Іхтамнет</i>	Вживається на позначення російських військових, які воюють на Донбасі. Словотвірний процес (словоскладання). Кооперативна функція.
<i>Йокнутий</i>	Позначає щось дивне, несповна розуму. Словотвірний процес (морфемна заміна). Жартівливо-іронічна функція.
<i>К...ц...пський</i>	Вживається на позначення російського. Фонетичний процес (графічне пропущення). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Кабінетні кішки-мишки</i>	Вживається на позначення корумпованої діяльності. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Казки дідуса Панаса</i>	Про щось несерйозне. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Камуфльовані</i>	Військові. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Кварталізація</i>	Руйнівні дії, що спрямовані проти державних інтересів. Словотвірний процес.

	Конспіративна функція.
<i>Квартальний професіоналізм</i>	Вживається на позначення не надто вмілого управління. Семантичний процес (підміна значення). Конспіративна та жартівливо-іронічна функції.
<i>Кишенькові ЗМІ</i>	Медіа, що висвітлюють інформацію необ'єктивно. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна функція.
<i>Кітч</i>	Щось примітивне, «низьке», що зазнає осуду. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Класти на вівтар</i>	Померти (віддати життя). Семантичний процес (фразеологізація). Превентивна функція.
<i>Колапс</i>	Падіння, занепад. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Коли хмари зберуться</i>	Вживається на позначення скрутних часів. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Коливання</i>	Сварки, конфлікти. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.

<i>Комплекс моськи</i>	Вживається на позначення діяльності В. Зеленського. Семантичний процес (метафоризація). Конспіративна та жартівливо-іронічна функція.
<i>Контраверсійний</i>	Неоднозначний, який не викликає довіри. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Конфлікт</i>	Військові дії. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Копінейст</i>	Плагіат, крадіжка. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Космонавти</i>	Вживається на позначення спецназу. Семантичний процес (метафоризація). Конспіративна функція.
<i>Країни третього світу</i>	Використовується на позначення держав з низьким рівнем економіки, культури тощо. Семантичний процес (перифраза). Кооперативна функція.
<i>Крім</i>	Шпигун. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна функція.
<i>Крутитися в тіні</i>	Вживається на позначення грошей, які крадуть з держбюджету. Семантичний процес (метафоризація).

	Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Куйня</i>	Вживається на позначення чогось безглузлого. Словотвірний процес (морфемна заміна). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Лежати під сукном</i>	Бути поза увагою. Семантичний процес (фразеологізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Летальний випадок</i>	Вживається на позначення смерті. Семантичний процес (перифраза). Превентивна функція.
<i>Ліквідація</i>	Вбивство, знищення. Іншомовне запозичення. Превентивна функція.
<i>Ліквідувати</i>	Вбити. Іншомовне запозичення. Превентивна функція.
<i>Літні люди</i>	Старі люди. Семантичний процес (перифраза). Кооперативна функція.
<i>Люди із обмеженими можливостями</i>	Особи з інвалідністю. Семантичний процес (перифраза). Кооперативна функція.
<i>Люди похилого віку</i>	Старі люди. Семантичний процес (перифраза). Кооперативна функція.

<i>Ляльковод</i>	Вживається на позначення В. Зеленського. Семантичний процес (метафоризація). Функція оцінки.
<i>М#скалі і підм#скалики</i>	Вживається на позначення росіян. Фонетичний процес (морфемна заміна). Функція оцінки.
<i>Малозабезпечений</i>	Бідний. Семантичний процес (мейозис). Кооперативна функція.
<i>Манкурт</i>	Обмежена людина з рабським світоглядом. Іншомовне запозичення. Функція оцінки.
<i>Мантри</i>	Нісенітниця, невідтверджена інформація. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Маргінал</i>	Вживається на позначення злочинців або негідників. Іншомовне запозичення. Функція оцінки.
<i>Маргіналізувати</i>	Знищувати. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Маріонетка</i>	Людина, що бездумно слідує чийсь наказам, розпорядженням. Семантичний процес (метафоризація).

	Функція оцінки.
<i>Маскарад</i>	Безглузді дії влади. Семантичний процес (метафоризація). Функція оцінки.
<i>Мати папочки на когось</i>	Мати компромат, готувати якийсь напад. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Ментальні хом'яки</i>	Люди, що не здатні до осмислення ситуації. Семантичний процес (метафоризація). Функція оцінки.
<i>Миші вкрали</i>	Вживається на позначення розкрадання бюджету. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Множити на нуль</i>	Знецінювати, знищувати. Комбінований спосіб (фразеологізація та метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Мордор</i>	Вживається на позначення Росії. Семантичний процес (метафоризація). Функція оцінки.
<i>Московська зозуля</i>	Вживається на позначення Ю. Тимошенко. Семантичний процес (метафоризація). Функція оцінки.
<i>Мочитись</i>	Вживається на позначення процесу сечовипускання.

	Семантичний процес (генералізація). Превентивна функція.
<i>Мскл</i>	Вживається на позначення російського. Фонетичний процес (графічне пропущення). Функція оцінки.
<i>Мсра</i>	Вживається на позначення недобросовісних працівників правоохоронних органів. Фонетичний процес (графічне пропущення). Функція оцінки.
<i>На тій самій вулиці</i>	Вживається на позначення Банкової. Семантичний процес (перифраза). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Наїстися</i>	Змучитися від брехні, маніпуляцій. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Найвеличніший</i>	Вживається на позначення В. Зеленського. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Найвпливовіший</i>	Вживається на позначення В. Зеленського. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.

<i>Наколядувати</i>	Вживається на позначення крадіжки, корупційних дій з метою незаконного оволодіння коштами. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна та жартівливо-іронічна функції.
<i>Напідпитку</i>	П'яний. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Нарубати дров</i>	Вчинити ганебно, допустити багато помилок. Семантичний процес (фразеологізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Нахіба</i>	Вживається як вигук у значенні <i>для чого</i> ; видозмінена лексема, що походить з одиниці обценного лексикону. Словотвірний процес. Жартівливо-іронічна функція.
<i>Не були з'їдені мишами</i>	Вживається у значенні <i>щоб їх не вкрали</i> . Семантичний процес (фразеологізація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Не обтяжений інтелектом</i>	Дурний, не здатний до роздумів чи критичного осмислення ситуації. Семантичний процес (перифраза). Превентивна функція.

<i>Не стало</i>	Помер. Семантичний процес (генералізація). Превентивна функція.
<i>Не у знахідному, а в давальному відмінку (вирок)</i>	Застосовується у контексті несправедливого суддівського рішення. Семантичний процес (перифраза). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Неадекватушка</i>	Вживається на позначення дивних чи непристойних дій. Словотвірний процес (суфікс). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Недалекий</i>	Вживається на позначення дурної чи безглуздої поведінки людини. Семантичний процес (мейозис). Превентивна функція.
<i>Недружня країна</i>	Вживається на позначення Росії. Семантичний процес (мейозис). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Незадовільний фінансовий стан</i>	Такий, що перебуває на межі бідності. Семантичний процес (перифраза). Кооперативна функція.
<i>Незрілий</i>	Дурний, не здатний до роздумів чи критичного осмислення ситуації. Семантичний процес (мейозис). Превентивна функція.
<i>Незрячий</i>	Сліпий. Семантичний процес (мейозис). Превентивна функція.

<i>Непокаране зло</i>	Вживається на позначення Росії. Семантичний процес (перефрази). Функція оцінки.
<i>Неприємний запах</i>	Сморід. Семантичний процес (мейозис). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Непростий період</i>	Складний період. Семантичний процес (мейозис). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Нечистий</i>	Брудний. Семантичний процес (мейозис). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Няш-Маш</i>	Вживається на позначення Н. Поклонської. Фонетичний процес. Конспіративна функція.
<i>Обкладати «червоними прапорами»</i>	Накладати обмеження, впроваджувати санкції тощо. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Обпотерпілитися</i>	Вживається у значенні негативних, незрозумілих дій. Словотвірний процес. Жартівливо-іронічна функція.
<i>Овочезація</i>	Відсутність критичного мислення, нездатність рефлексувати. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Одіозний</i>	Неприйнятний, небажаний.

	Іншомовне запозичення. Функція оцінки.
<i>Одягнути біле пальто</i>	Вживається на позначення психологічної маніпуляції. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Оказія</i>	Якась негативна подія, скандал. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Онкозахворювання</i>	Вживається на позначення раку. Іншомовне запозичення. Кооперативна функція.
<i>Опинитись на дні Гібралтару</i>	Вживається у значенні бути вбитим. Семантичний процес (метафоризація). Превентивна та жартівливо-іронічна функції.
<i>Ординці</i>	Вживається на позначення російський військових. Комбінований спосіб (метафоризація та генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Осикий кілок</i>	Діяльність з метою покінчити з чимось. Комбінований спосіб (метафоризація та фразеологізація) Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Особливі діти</i>	Застосовується у контексті дітей із затримками чи вадами розвитку тощо. Семантичний процес (генералізація).

	Кооперативна функція.
<i>Офшор</i>	Вживається на позначення компаній для виведення коштів. Іншомовне запозичення. Елевативна функція.
<i>П...ць</i>	Вживається на позначення абсурдної ситуації. Фонетичний процес (графічне пропущення). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>П'ята колона</i>	Застосовується до осіб, які підтримують російську політику, слідує антидержавницьким інтересам тощо. Комбінований спосіб (метафоризація та фразеологізація). Елевативна функція.
<i>П'ята точка</i>	Вживається на позначення сідниць. Семантичний процес (перифраз).
<i>Пакувати</i>	Затримувати. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Пандемічний шторм</i>	Скрутне економічне становище. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Паскудити</i>	Випорожнюватися. Семантичний процес (генералізація). Превентивна функція.

<i>Пече крісло(під кимось).</i>	Здійснювати незаконну діяльність, яку скоро викриють. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна функція.
<i>Перверзії</i>	Вживається на позначення статевого збочення. Іншомовне запозичення. Елевативна функція.
<i>Пердімонокль у стрибку</i>	Вживається на позначення абсурдної діяльності. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>На передку</i>	Знаходиться на передовій (війна). Словотвірний процес. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Перекривати кисень</i>	Не давати змогу діяти. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Перемога сюрреалізму</i>	Вживається на позначення абсурдності явища чи діяльності. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Перестало битися серце</i>	Померти. Семантичний процес (фразеологізація). Превентивна функція.
<i>Перетнути червоні лінії</i>	Вживається на позначення діяльності, які кваліфікується як антидержавницька, незаконна.

	Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Периферія світового розвитку</i>	Вживається на позначення економічно та культурно бідних країн. Семантичний процес (перифраза). Кооперативна функція.
<i>Пилососити гаманець</i>	Викрадати. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна функція.
<i>Північна пухнаста тваринка</i>	Вживається на позначення В. Путіна. Семантичний процес (перифраза). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Підгодований</i>	Людина, що отримує вигоду незаконним шляхом (зокрема фінансову). Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Підзаробити</i>	Викрасти. Семантичний процес (підміна значення). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Підкилимні справи</i>	Незаконні. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Пінчери</i>	Люди, що виконують будь-які доручення. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна функція.
<i>Піти на небо</i>	Померти.

	Семантичний процес (фразеологізація). Превентивна функція.
<i>Піти у вічність</i>	Померти. Семантичний процес (фразеологізація). Превентивна функція.
<i>Пліснява</i>	Вживається на позначення людей з партії «Слуга народу», які, на думку автора, діють проти інтересів держави. Семантичний процес (метафоризація). Конспіративна.
<i>Плюшки</i>	Вживається на позначення хабарів. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна та жартівливо-іронічна функція.
<i>Побрехеньки</i>	Брехня. Словотвірний процеси. Жартівливо-іронічна функція.
<i>Подоїти</i>	Збагачуватись незаконним шляхом. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна та жартівливо-іронічна функція.
<i>Позбавити свободи</i>	Ув'язнити. Семантичний процес (перифраза). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Позбавлення волі</i>	Ув'язнення. Ув'язнити. Семантичний процес (перифраза).

	Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Покласти в кишеню</i>	Викрасти. Семантичний процес (фразеологізація). Елевативна функція.
<i>Покласти голови</i>	Померти. Семантичний процес (фразеологізація). Превентивна функція.
<i>Полетіти у краций світ</i>	Померти. Семантичний процес (фразеологізація). Превентивна функція.
<i>Полуничка</i>	Те, що стосується сфери сексуальних послуг чи товарів. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна функція.
<i>Полягти</i>	Померти. Семантичний процес (метафоризація). Превентивна функція.
<i>Помножений на нуль</i>	Неефективний, недієвий. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Понаїхи</i>	Вживається на позначення переселенців (переважно з окупованих територій). Словотвірний процес.
<i>Поставити на ручник</i>	Зупинити хід якоїсь справи (переважно судової).

	Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Пострілювати</i>	Стріляти. Словотвірний процес (афікс з неповнотою дії або ознаки). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Потрапити в жорна</i>	Зазнати репресій, винищення. Семантичний процес (фразеологізація). Превентивна функція.
<i>Потрапити у скруту</i>	Залишитися без грошей, на межі бідності. Семантичний процес (перифраза). Кооперативна функція.
<i>Поціловані сонцем</i>	Вживається на позначення олігархів, які збагачуються за рахунок інших. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Працювати за дзвінком</i>	Вживається на позначення корумпованості, роботи за чиймось розпорядженням. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна функція.
<i>Пресинг</i>	Активні дії, спрямовані проти когось, атака. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення
<i>Призупинити</i>	Буквально — зупинити.

	Словотвірний процес (афікс з неповнотою дії або ознаки). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Прикрутити</i>	Викрасти, привласнити кошти незаконним шляхом. Семантичний процес (підміна значення). Елевативна функція.
<i>Притягти до відповідальності</i>	Засудити. Семантичний процес (перифраза). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Проблемка</i>	Вживається на позначення труднощів Словотвірний процес. Жартівливо-іронічна функція.
<i>Продувати спам</i>	Брехати. Семантичний процес (перифраза). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Проє...ти</i>	Втратити щось. Фонетичний процес (графічне пропущення). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Пройти вогонь-воду та мідні труби</i>	Пройти складні випробування. Семантичний процес (фразеологізація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Прокрутити</i>	Незаконно оволодіти коштами. Семантичний процес (підміна значення). Елевативна функція.

<i>Пропеллер</i>	Контекстуально вживається на позначення свастики. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна функція.
<i>Проросійська колона</i>	Прибічники російських настроїв. Словотвірний процес (префіксація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Проросійські сили</i>	Так називали російських військових, префікс <i>про-</i> точно не називає, що це були саме представники ворожої держави. Словотвірний процес (префіксація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Профан</i>	Необізнана особа, дурень. Іншомовне запозичення. Функція оцінки.
<i>Профанація</i>	Безглузді дії. Іншомовне запозичення. Функція оцінки.
<i>Путч</i>	Спроба державного перевороту, заколот. Іншомовне запозичення. Елевативна функція.
<i>Пухнасте звірятко</i>	Вживається на позначення В. Путіна. Семантичний процес (перифраза). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Режим Луки</i>	Видозмінений варіант прізвища білоруського президента.

	Фонетичний процес (усічення). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Рейдерство</i>	Протизаконні дії, серед яких виокремлюють шахрайство, напад тощо. Іншомовне запозичення. Елевативна функція.
<i>Реляція</i>	Повідомлення про хід подій, наприклад, бойових дій війська. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Роздивлятися мир в очах...</i>	Підтримувати негативні дії; в дискурсі блогів часто вживається у контексті мовчазної підтримки В. Путіна. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Рсня</i>	Негідні люди, особистості яких засуджує автор. Фонетичний процес (графічне пропущення). Конспіративна функція.
<i>Рука руку миє</i>	Вказує на нечесних людей, які покривають одне одного, чинять протизаконні дії тощо Комбінований спосіб (фразеологізація та синекдоха). Елевативна функція.
<i>Русській мир</i>	Антидержавницькі дії, спрямовані на підтримання Росії.

	Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Саджати</i>	Юридичне покарання за протиправні дії. Семантичний процес (підміна значення). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Самі знаєте кому</i>	Вживається на позначення конкретної особи, ім'я якого автор не бажає називати; у цьому конкретному випадку — О. Шевченка. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Санкції</i>	Невигідні наслідки, обмеження, що можуть накладати на осіб або країни. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Сипати перлами</i>	Розповсюджувати брехню, невинуваті факти. Семантичний процес (фразеологізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Скомунізувати</i>	Привласнити собі. Словотвірний процес. Жартівливо-іронічна функція.
<i>Скоробагатько</i>	Людина, що збагатіла за допомогою корумпованої діяльності. Семантичний процес (генералізація). Жартівливо-іронічна функція.

<i>Скрутне соціально-економічне становище</i>	На межі бідності. Семантичний процес (перифраза). Кооперативна функція.
<i>Смикати за нитки</i>	Керувати процесом. Семантичний процес (фразеологізація). Елевативна функція.
<i>Сонцесяйний</i>	Вживається на позначення В. Зеленського. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Соціально вразливий</i>	Бідний. Семантичний процес (перифраза). Кооперативна функція.
<i>Соціально незабезпечений</i>	Бідний. Семантичний процес (перифраза). Кооперативна функція.
<i>Спекуляція</i>	Заволодіння коштами з метою наживи, що (переважно) є незаконними діями. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Спіймати облизня</i>	Зазнати невдачі. Семантичний процес (фразеологізація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Спрут</i>	Людина, яка чинить проти інтересів держави, дії якої є негативними у цьому контексті. Семантичний процес (метафоризація).

	Функція оцінки.
<i>Стабілізує</i>	Вживається на позначення абсурдності чи безглуздості явища. Словотвірний процес (словоскладання). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Ставити на олівець</i>	Звертати пильну увагу, заносити в «чорний список». Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Ставити палки в колеса</i>	Навмисне перешкоджання діяльності. Семантичний процес (фразеологізація). Елевативна функція.
<i>Стагнація</i>	Застій в економіці, спад чи депресія. Іншомовне запозичення. Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Старі казки про головне</i>	Якісь балачки, що не мають підґрунтя. Семантичний процес (перифраза). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Стерти з лиця землі</i>	Вбити, знищити. Семантичний процес (фразеологізація). Превентивна функція.
<i>Страус</i>	Людина, що не здійснює достатньої кількості кроків для досягнення мети. Семантичний процес (метафоризація). Функція оцінки.

<i>Страусиний</i>	Незначний, недієвий (наприклад, допомога чи дії, що не вирізняються результативністю). Семантичний процес (метафоризація). Функція оцінки.
<i>Сумнівна якість</i>	Неякісний. Семантичний процес (перифраза). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Схема</i>	Незаконні дії, злочини. Семантичний процес (генералізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Та сторона</i>	Російські війська. Семантичний процес (прономіналізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Темна конячка</i>	Людина, від якої не знаєш, чого очікувати. Семантичний процес (фразеологізація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Темник</i>	Директиви чи настанови вищого керівництва. Словотвірний процеси (словоскладання). Конспіративна функція.
<i>Тиснути</i>	Впливати на перебіг подій, наприклад, слідства. Семантичний процес (підміна значення).

	Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Ті люди</i>	Тобто люди, дії яких автор засуджує. Семантичний процес (прономіналізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Тіньовий (інвестор, економіка)</i>	Який пов'язаний з протизаконною діяльністю, підприємства, що не платять податки тощо. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Тітушки</i>	Люди, що діють протизаконно, наприклад, вчиняють напади. Семантичний процес (пропріалізація). Елевативна функція.
<i>Третій Рим</i>	Вживається на позначення Росії. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Трубадур</i>	Людина, яка займається пропагандою, зокрема поширює антидержавницькі наративи. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Турбулентність</i>	Скрутне, невідне становище. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>У конвертах</i>	Гроші, зароблені незаконним шляхом, хабарі. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна функція.

<i>У повному шпагаті</i>	Перебувати в скрутному становищі. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Урина</i>	Вживається на позначення продукту життєдіяльності — сечі. Іншомовне запозичення. Превентивна функція.
<i>Усунути</i>	Вбити. Семантичний процес (генералізація). Превентивна функція.
<i>Фабрикування справ</i>	Винесення незаконних, безпідставних рішень. Семантичний процес (підміна значення). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Факап</i>	Помилкові дії, що призвели до негативних наслідків, провал. Іншомовне запозичення. Жартівливо-іронічна функція.
<i>Фізіологічно зворотний процес</i>	Нудота або блювота. Семантичний процес (перифраза). Превентивна функція.
<i>Фірма-метелик</i>	Вживається на позначення установи, що незаконно виводить гроші. Семантичний процес (метафоризація). Елевативна функція.
<i>Хамелеонство</i>	Зміна поведінки відповідно до зовнішніх обставин. Семантичний процес (метафоризація).

	Функція оцінки.
<i>Ходячий шлунок</i>	Не здатний до критичного мислення, дурний. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Хуцпа</i>	Зухвалість або нахабство. Семантичний процес (метафоризація). Функція оцінки.
<i>Цифри зі стелі</i>	Незрозумілі та невиправдані. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Цукербержити</i>	Підмінювати поняття, фальсифікувати. Словотвірний процес. Жартівливо-іронічна функція.
<i>Цуцванг із брехні</i>	Концентрація неправди, що призведе до погіршення позицій (походить з шахової термінології). Комбінований спосіб (іншомовне запозичення та метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Червона картка</i>	Упровадження обмежень (на державному рівні). Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Шинкувати</i>	Розстрілювати, вбивати. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.

<i>Шити</i>	Вручити справу без достатніх доказів чи підстав. Семантичний процес (метафоризація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Шито білими нитками</i>	Вживається у значенні сфабрикованої справи. Семантичний процес (фразеологізація). Вуалітивна функція/пом'якшення.
<i>Шітиторм</i>	Вживається у значенні великої кількості брехні чи дезінформації. Іншомовне запозичення. Функція оцінки.
<i>Шматок пирога</i>	Вживається у значення хабаря. Семантичний процес (метафоризація). Жарлівливо-іронічна функція.
<i>Штильки</i>	Гостре протистояння, конфлікт чи навіть бійка. Семантичний процес (метафоризація). Жартівливо-іронічна функція.
<i>Covid забрав</i>	Померти від наслідків коронавірусу. Семантичний процес (метафоризація). Превентивна функція.
<i>CtrlC+CtrlV</i>	Вказує на плагіат, адже це назва комбінації клавіш для копіювання — вставлення тексту. Комбінований спосіб (метафоризація й іншомовне запозичення). Вуалітивна функція/пом'якшення.

Додаток Б

Короткий словник дисфемізмів

Дисфемізм	Нейтральний відповідник/пояснення
<i>Бандюк</i>	Вживається на позначення нечесних людей (бандитів). Соціолект (просторіччя). Функція приниження.
<i>Бардак</i>	Вживається на позначення безладу. Соціолект (просторіччя). Функція оцінки.
<i>Барижити</i>	Нечесно торгувати. Соціолект (сленг). Функція осуду/звинувачення.
<i>Бачити в гробу в білих тапках</i>	Вираження зневаги, ненависті до когось. Фразеологізація. Функція погрози.
<i>Башика</i>	Голова. Стилістично знижена лексика (розмовна лексема). Функція образи.
<i>Беня</i>	Вживається на позначення І. Коломойського. Метафоризація. Функція дискредитації.
<i>Бикувати</i>	Поводити себе недостойно, грубо. Соціолект (сленг). Функція осуду/звинувачення.

<i>Біологічний непотріб</i>	Вживається на позначення нищих людей, вчинки яких є ганебними, неприйнятними. Метафоризація. Функція образи.
<i>Блазенада</i>	Вживається на позначення владної дилетантура. Словотвір. Функція дискредитації.
<i>Блазень</i>	Вживається на позначення людини, яка поводить себе нерозумно. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Блатна феня</i>	Злодійський і тюремний жаргон. Соціолект (кримінальний жаргон). Функція осуду/звинувачення.
<i>Болтологія</i>	Вживається на позначення пустих балачок. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>В біса</i>	Підсилювальна частка на позначення обурення. Фразеологізація. Функція оцінки.
<i>Валити</i>	Тікати звідкись, їхати. Соціолект (кримінальний жаргон). Функція осуду/звинувачення.
<i>Ватний</i>	Вживається для позначення людей з антидержавницькими поглядами, для

	тих, хто підтримує російську ідеологію та чинить всупереч українським інтересам. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Велике крадівництво</i>	Походить від назви президентського проєкту «Велике будівництво»; висловлює думку стосовно протиправних дій у рамках держпрограми. Гра слів. Функція дискредитації.
<i>Виганяти (вижену) в три шиї</i>	Змушувати піти, покинути приміщення тощо. Фразеологізація. Функція погрози.
<i>Вилетіти (вилетіш) в трубу</i>	Збанкрутувати, залишитися без грошей. Фразеологізація. Функція погрози.
<i>Вимітати поганою мітлою</i>	Вживається на позначення бажання звільнити з когось з посади. Метафоризація. Функція погрози.
<i>Випиляти</i>	Звільнити. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Витирати ноги</i>	Принаижувати, оскверняти пам'ять про когось.

	Фразеологізація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Віддухонелити</i>	Побити. Стилістично знижена лексика. Функція погрози.
<i>Віджати</i>	Забрати щось незаконним шляхом. Соціолект (жаргонізм). Функція погрози.
<i>Відлинювати</i>	Ухилитися від виконання якогось завдання. Соціолект (жаргонізм). Функція осуду/звинувачення.
<i>Відмазувати</i>	Витягати когось зі скрутної ситуації. Соціолект (кримінальний жаргон). Функція осуду/звинувачення.
<i>Відпетляти</i>	Вирішити якусь ситуацію без наслідків. Соціолект (кримінальний жаргон). Функція осуду/звинувачення.
<i>Відправити до пекла</i>	Померти. Фразеологізація. Функція погрози.
<i>Впарити</i>	Продати комусь неякісну чи непотрібну річ. Соціолект (жаргонізм). Функція осуду/звинувачення.
<i>Впхати</i>	Продати комусь неякісну чи непотрібну річ. Соціолект (жаргонізм).

	Функція осуду/звинувачення.
<i>Врізати в табло</i>	Вдарити в обличчя. Стилістично знижена лексика. Функція погрози.
<i>Всрана консерва</i>	Вживається на позначення нечесної людини. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Вступити в лайно</i>	Вживається на позначення помилки (часто в контексті дій влади). Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Втіхаря</i>	Приховано, потайки здійснити якісь дії. Соціолект (просторіччя). Функція осуду/звинувачення.
<i>Втюхувати</i>	Продати комусь неякісну чи непотрібну річ. Соціолект (жаргонізм). Функція осуду/звинувачення.
<i>Гавномут</i>	Людина, дії якої характеризуються як шкідницькі, або той, хто розповсюджує неправду. Словотвір (словоскладання). Функція образи.
<i>Гандон</i>	Вживається на позначення нікчемної, безтолкової людини. Соціолект (кримінальний жаргон). Функція образи.

<i>Ганьбище</i>	Вживається на позначення негативного ставлення стосовно якоїсь події. Словотвір (вживання пейоративного суфікса). Функція осуду/звинувачення.
<i>Гебня (гебуха)</i>	Вживається на позначення КДБ. Соціолект (жаргонізм). Функція приниження.
<i>Герої дна</i>	Вживається на позначення людей, дії яких є низькими. Метафоризація. Функція дискредитації.
<i>Гімняний</i>	Вживається на позначення чогось неякісного (наприклад, у контексті вакцини). Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Гніль</i>	Вживається на позначенні нікчемності, нечесності. Метафоризація. Функція образи.
<i>Говнярський</i>	Вживається на позначення чогось неякісного (наприклад, у контексті вакцини). Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Голодранці</i>	Вживається на позначення осіб, дії яких є непристойними (у контексті

	допису — на позначення російських офіцерів). Стилістично знижена лексика. Функція приниження.
<i>Гомо совєтікус</i>	Вживається на позначення людей з радянською ментальністю. Словотвір. Функція приниження.
<i>Гризня</i>	Сварка або лайка у людей, яка не має підстав та видається непристойною. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Гузиця</i>	Вживається на позначення безвихідної ситуації, в якій опинилися через дії третіх осіб. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Дармоїд</i>	Той, хто живе за рахунок інших. Стилістично знижена лексика. Функція приниження.
<i>Дати тягла</i>	Побити, завдати тілесних ушкоджень або принизити. Соціолект (жаргонізм). Функція погрози.
<i>Дебіл</i>	Вживається на позначення людей, що чинять нерозумно. Стилістично знижена лексика (вульгаризм). Функція образи.

<i>Дебілоїд</i>	Вживається на позначення людей, що чинять нерозумно. Стилістично знижена лексика (вульгаризм). Функція образи.
<i>Дерибанити</i>	Позначає незаконну діяльність — крадіжку з держбюджету. Соціолект (кримінальна сфера). Функція осуду/звинувачення.
<i>Дикун</i>	Особа, що поводить дивно, провокативно. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Діра в бюджеті</i>	Кошти, які витратили незаконно. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>До лампочки</i>	Все одно. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Добазаритись</i>	Домовитися (переважно про корупційні схеми). Соціолект (жаргонізм). Функція осуду/звинувачення.
<i>Довбаний</i>	Негативна характеристика. Соціолект (жаргонізм). Функція приниження.
<i>Довбодятли</i>	Негативна характеристика людини. Словотвір (словоскладання). Функція образи.

<i>Договорняк</i>	Вживається на позначення нечесних або незаконних домовленостей. Соціолект (жаргонізм). Функція осуду/звинувачення.
<i>Достобіса</i>	Дуже багато. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Дотрахатися до мишей</i>	Дійти до крайньої межі у своїх вчинках. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Дрючити</i>	Діставати, дімати когось, примушувати щось зробити. Соціолект (жаргонізм). Функція осуду/звинувачення.
<i>Дрючком поперек прикласти</i>	Побити. Метафоризація. Функція погрози.
<i>Дупля не ловити</i>	Означає <i>не розуміти</i> чогось, <i>не орієнтуватися</i> в ситуації. Метафоризація. Функція приниження.
<i>Дурня</i>	Вживається на позначення беззмістовних дій або висловлень когось. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Єресь</i>	Вживається на позначення дурниці, інформації, яку автор вважає

	безглуздою та зневажливо до неї ставиться. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Жлобство</i>	Жадібність. Стилістично знижена лексика. Функція осуду/звинувачення.
<i>Журналюга</i>	Вживається у контексті журналістів, які пишуть неправду (так звана жовта преса). Словотвір (пейоративний суфікс). Функція образи.
<i>Заказуха</i>	У політичній сфері має значення певних дій за домовленістю, що спрямовані проти особи або групи осіб Комбінований спосіб (жаргонізм та суфіксація). Функція оцінки.
<i>Залишити з голою дупою</i>	Залишити ні з чим. Метафоризація (фразеологізація). Функція погрози.
<i>Замазаний (в чомусь)</i>	Бути причетним до незаконної діяльності. Стилістично знижена лексика. Функція приниження.
<i>Запроторити за ґрати</i>	Несправедливо ув'язнити. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.

<i>Зараза</i>	Вживається на позначення коронавірусу. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Запшвар</i>	Вживається в інтернет-дискурсі на позначення ганебних або неприйнятних дій. Соціолект (сленг). Функція осуду/звинувачення.
<i>Запшварений</i>	Вживається на позначення осіб, дії яких є ганебними або неприйнятними. Соціолект (сленг). Функція дискредитації.
<i>Зброд</i>	Група людей, діяльність яких є злочинною. Стилістично знижена лексика. Функція приниження.
<i>Здохнути</i>	Померти. Зооморфічна метафора. Функція приниження.
<i>Здутись</i>	Припинити діяльність. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Зеботва</i>	Вживається на позначення представників партії «Слуга народу» або їхніх прибічників. Комбінований спосіб (словотвір і метафоризація). Функція дискредитації.

<i>Зек</i>	Сьогодні вживається у негативному контексті, позначає людину, яка перебуває або перебувала в ув'язненні. Стилiстично знижена лексика. Функція приниження.
<i>Зірковий гадюшник</i>	Вживається на позначення представників шоу-бізнесу. Метафоризація. Функція дискредитації.
<i>Злетіти з катушок</i>	Збожеволіти. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Зливний бачок</i>	Засоби масової інформації, які, пропагують антидержавницькі настрої. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Злити в унітаз</i>	Втратити щось, знехтувати чимось. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Злісний карлик</i>	Вживається на позначення В. Путіна. Метафоризація. Функція дискредитації.
<i>Ідіократія</i>	Вживається на позначення представників влади, які не вирізняються стратегічним мисленням. Функція дискредитації.
<i>Ідіот</i>	Вживається у значенні <i>невіглас, дурень</i> .

	Стилістично знижена лексика (вульгаризм). Функція образи.
<i>Інформаційне лайно</i>	Використовується на позначення брехливої інформації. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Канючити</i>	Просити чогось про щось. Стилістично знижена лексика. Функція осуду/звинувачення.
<i>Клоунада</i>	Вживається на позначення діяльності влади. Метафоризація. Функція приниження.
<i>Комуняцький шабаш</i>	Вживається на позначення свята, яке прийнято відзначати в Росії. Метафоризація. Функція образи.
<i>Кошмарити</i>	Діймати, докучати. Соціолект (жаргонізм). Функція оцінки.
<i>Кремлівські хвойди</i>	Вживається на позначення представників російської влади. Метафоризація. Функція дискредитації.
<i>Кривосуддя</i>	Використовується для того, щоб підкреслити несправедливість судової гілки влади (видозмінена лексема правосуддя).

	Гра слів. Функція осуду/звинувачення.
<i>Крінж</i>	Щось ганебне. Соціолект (сленг). Функція оцінки.
<i>Курча</i>	Вживається як вигукова конструкція на позначення обурення чи незадоволення. Стилістично знижена лексика (вульгаризм). Функція оцінки.
<i>Лажжа</i>	Невдача, провал або брехня. Соціолект (жаргонізм). Функція оцінки.
<i>Лажжати</i>	Зазнавати невдачі. Соціолект (жаргонізм). Функція осуду/звинувачення.
<i>Летіти в безодню/провалля</i>	Вживається на позначення того, що справи йдуть невдало. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Лізти з усіх щілин</i>	Надокучати своєю присутністю, прагнути бути всюди одночасно. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Ліпити як пиріжки</i>	Робить щось без достатніх підстав (переважно вживається на позначення незаконних судових рішень). Метафоризація.

	Функція осуду/звинувачення.
<i>Лох (лоховство)</i>	Вживається на позначення некмітливої людини. Соціолект (кримінальний жаргон). Функція образи.
<i>Лупонутти</i>	Вдарити. Стилістично знижена лексика. Функція погрози.
<i>Льоліки і боліки</i>	Вживається на позначення людей, з яких можна глузувати, які є несерйозними, смішними (в негативному сенсі). Метафоризація. Функція приниження.
<i>Люся</i>	Вживається на позначення В. Зеленського. Соціолект (кримінальний жаргон). Функція дискредитації.
<i>Мармизи</i>	Обличчя. Стилістично знижена лексика (вульгаризм). Функція образи.
<i>Мародер</i>	Крадій. Метафоризація. Функція образи.
<i>Медіакілери</i>	ЗМІ, які пропагують антидержавницькі наративи. Словотвір (словоскладання). Функція осуду/звинувачення.

<i>Медіаномийка</i>	ЗМІ, які необ'єктивно подають інформацію, переслідують якусь вигоду; медіа, якому не варто довіряти тощо. Словотвір (словоскладання). Функція осуду/звинувачення.
<i>Мент</i>	Працівник поліції. Соціолект (кримінальний жаргон). Функція приниження.
<i>Мерзенно</i>	Щось негідне, осудливе, що викликає відразу. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Мертвечук</i>	Вживається на позначення В. Медведчука. Гра слів. Функція дискредитації.
<i>Мєнт</i>	Працівник поліції. Соціолект (жаргонізм). Функція приниження.
<i>Мишебрати</i>	Вживається на позначення росіян. Метафора та словоскладання. Функція осуду/звинувачення.
<i>Моносброд</i>	Вживається на позначення парламентської монобільшості. Словотвір (словоскладання). Функція дискредитації.
<i>Мразюки</i>	Нікчемні люди. Словотвір (пейоративний суфікс).

	Функція образи.
<i>Мудак</i>	Неприємна особистість. Стилістично знижена лексика (вульгаризм). Функція образи.
<i>Муляти очі</i>	Надокучати комусь, набридати. Фразеологізація. Функція оцінки.
<i>Мурло</i>	Неприємна особистість. Стилістично знижена лексика (вульгаризм). Функція образи.
<i>Мусора</i>	Позначає недобросовісних, працівників поліції, які діють за чиймось розпорядженням. Соціолект (кримінальний жаргон). Функція приниження.
<i>Мутний тип</i>	Людина, що не викликає довіри. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Муть</i>	Щось незрозуміле, неоднозначне. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Наволоч</i>	Негідна чи підла людина. Стилістично знижена лексика (лайка). Функція образи.
<i>Нагинати</i>	Змушувати когось до ганебних дій. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.

<i>Накритися мідним тазом</i>	Зірватися, провалитися. Фразеологізація. Функція оцінки.
<i>Намахалово</i>	Брехня. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Напартачити</i>	Позначає невмілу, непрофесійну діяльність, що призводить до негативних наслідків. Стилістично знижена лексика. Функція осуду/звинувачення.
<i>Наполеон з замашками карликового диктатора</i>	Вживається на позначення В. Зеленського. Метафоризація. Функція дискредитації.
<i>Напомажена істота</i>	Вживається на позначення В. Зеленського. Метафоризація. Функція дискредитації.
<i>Народ зайвої хромосоми</i>	Вживається на позначення росіян. Метафоризація. Функція образи.
<i>Нарцис</i>	Людина, що думає лише про себе. Метафоризація. Функція образи.
<i>Не мати зеленого поняття</i>	Не розуміти. Фразеологізація. Функція оцінки.

<i>Недозрілий гонник</i>	Вживається на позначення В. Зеленського. Метафоризація. Функція дискредитації.
<i>Недолюдки</i>	Вживається на позначення негідних людей. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Нездара</i>	Вживається на позначення незграбної особи. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Нечисть</i>	Вживається на позначення людей, вчинки яких автор характеризує як негідні, а їх засуджує та критикує. Метафоризація. Функція образи.
<i>Нікчеми</i>	Вживається у значенні осіб, які ні на що не здатні. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Носитися як дурна собака з брудною ганчіркою</i>	Приділяти велику увагу чомусь незначному. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Ну його під три чорти</i>	Виражає обурення або незадоволення стосовно події. Фразеологізація. Функція оцінки.

<i>Обдовбаний</i>	Вживається на позначення дивної поведінки. Соціолект (сленг). Функція осуду/звинувачення.
<i>Обдолблюватись</i>	Діяти незрозуміло, дивно. Соціолект (сленг). Функція осуду/звинувачення.
<i>Обкакатись</i>	Провалитися, не досягти успіху у справі. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Обливати лайном</i>	Ображати. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Облуда</i>	Брехня. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Оборудка</i>	Афера, махінація. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Обхезатись</i>	Зазнати невдачі. Комбінований спосіб (жаргонізм та метафоризація). Функція оцінки.
<i>Олігархічний дерибан</i>	Розподілення коштів, здобутих незаконним шляхом. Соціолект (сленг). Функція осуду/звинувачення.

<i>Отримати по зубах</i>	Вживається у контексті запровадження обмежень (санкцій). Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Отримати санкційного ляпаса</i>	Вживається на позначення запровадження обмежень. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Охреніти</i>	Вживається на позначення сильного здивування. Соціолект (просторіччя). Функція оцінки.
<i>Палання сраки</i>	Стан сильного обурення. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Палець о палець не бити</i>	Вживається на позначення бездіяльності (зокрема влади). Фразеологізація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Паноптикум маразму</i>	Концентрація безглуздості. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Паразит</i>	Люди, що живуть за рахунок інших. Метафоризація. Функція образи.
<i>Парнокопитний</i>	Вживається на позначення людей, що не здатні до рефлексії, у кого відсутнє критичне мислення. Метафоризація.

	Функція образи.
<i>Паршивий</i>	Поганий, неякісний. Стилістично знижена лексика (лайка). Функція оцінки.
<i>Патякати</i>	Говорити нісенітниці, щось несерйозне або неправдиве, на що не варто зважати. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Пелька</i>	Вживається на позначення роту. Стилістично знижена лексика (вульгаризм). Функція образи.
<i>Перелякана безграмотна отара</i>	Вживається на позначення людей, які не здатні до критичного мислення. Метафоризація. Функція образи.
<i>Пиздити</i>	Красти. Стилістично знижена лексика (вульгаризм). Функція осуду/звинувачення.
<i>Пика</i>	Обличчя. Комбінований спосіб (стилістично знижена лексика та метонімія). Функція образи.
<i>Пиляти</i>	Красти. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.

<i>Підсадити на газову голку</i>	Сприяти залежності від Росії шляхом закупівлі газу. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Підстилка</i>	Вживається на позначення особи, які виконує будь-які доручення, догоджає комусь. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Плювати у стелю</i>	Нічого не робити, байдикувати. Фразеологізація. Функція оцінки.
<i>Плюнути в обличчя</i>	Образити когось своїми діями. Фразеологізація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Победобесіє</i>	Видозмінений варіант <i>Дня перемоги</i> . Словотвір (словоскладання). Функція оцінки.
<i>Повиздихати</i>	Померти. Зооморфічна метафора. Функція погрози.
<i>Пожарища</i>	Масштабні пожежі. Словотвір (пейоративний суфікс). Функція оцінки.
<i>Пожирати</i>	Знищувати, поглинати. Стилістично знижена лексика (вульгаризм). Функція осуду/звинувачення.
<i>Позорисько</i>	Ганьба.

	Словотвір (пейоративний суфікс). Функція осуду/звинувачення.
<i>Покидьок</i>	Негідна особа. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Покласти на лопатки</i>	Перемогти. Фразеологізація. Функція оцінки.
<i>Поплічник</i>	Співучасник у ганебних справах. Стилістично знижена лексика. Функція приниження.
<i>Посіпака</i>	Співучасник у ганебних справах. Стилістично знижена лексика. Функція приниження.
<i>Потвора</i>	Особа, дії якої є негідними. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Прикурити</i>	Привласнити. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Припаяти</i>	Вручити кримінальну справу без достатніх підстав. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Притиснути</i>	Поставити когось у безвихідне становище. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Приткнути</i>	Влаштувати когось на посаду.

	Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Прихвостень</i>	Вживається на позначення особи, які виконує будь-які доручення, догоджає комусь. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Прихлопнути</i>	Закрити. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Пришелепкуватий пройдисвіт</i>	Вживається на позначення особи, дії якої є незрозумілими, ганебними. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Провал</i>	Невдача, часто застосовується у контексті влади. Стилістично знижена лексика. Функція осуду/звинувачення.
<i>Провалювати</i>	Зазнати невдачі. Стилістично знижена лексика. Функція осуду/звинувачення.
<i>Провтикати</i>	Допустити помилку. Соціолект (сленг). Функція оцінки.
<i>Прогнилий карлик</i>	Вживається на позначення В. Путіна. Метафоризація. Функція дискредитації.
<i>Продукувати лайно</i>	Поширювати дезінформацію. Метафоризація.

	Функція осуду/звинувачення.
<i>Продути коронавірусу всуху</i>	Не докласти достатніх зусиль для вирішення проблеми з пандемією. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Пройоб</i>	Помилка. Стилістично знижена лексика (лайка). Функція оцінки.
<i>Промивати мізки</i>	Маніпулювати свідомістю. Фразеологізація. Функція оцінки.
<i>Пропагандистська кліка</i>	Група людей, які здійснюють пропаганду. Стилістично знижена лексика. Функція осуду/звинувачення.
<i>Пропетляти</i>	Уникнути покарання. Соціолект (сленг). Функція осуду/звинувачення.
<i>Просрати</i>	Вживається на позначення бездіяльності та пасивності осіб. Комбінований спосіб (вульгаризм і метафоризація). Функція оцінки.
<i>Путіністка</i>	Людина, що підтримує політику В. Путіна. Словотвір. Функція осуду/звинувачення.
<i>Путлер</i>	Вживається на позначення В. Путіна. Словотвір.

	Функція дискредитації.
<i>Рагулізм</i>	Дурість, примітивність. Соціолект (жаргон). Функція оцінки.
<i>Рагульний</i>	Примітивний. Соціолект (жаргон). Функція оцінки.
<i>Рашист</i>	Вживається на позначення людей, що підтримують російські настрої. Словотвір (словоскладання). Функція осуду/звинувачення.
<i>Рвати в лахміття</i>	Зупиняти. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Рвати глотки і дури</i>	Намагатися довести свою правоту. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Режим бариг</i>	Вживається на позначення панування недостойного ведення бізнесу. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Ригівський режим</i>	Антинародний режим. Стилістично знижена лексика. Функція осуду/звинувачення.
<i>Розбазарений</i>	Безглуздо витрачений. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Розводняк</i>	Брехня. Соціолект (жаргонізм).

	Функція оцінки.
<i>Рознюхати</i>	Дізнатися про щось. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Рукожопи</i>	Невміла людина. Стилістично знижена лексика (вульгаризм). Функція образи.
<i>Ручні покемони</i>	Особи, що діють за чиймось розпорядженням. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Сепар</i>	Прибічник сепаратизму. Стилістично знижена лексика. Функція осуду/звинувачення.
<i>Сидіти на підсосі</i>	Отримувати матеріальну винагороду за осудливу діяльність. Соціолект (жаргонізм). Функція осуду/звинувачення.
<i>Скабеевсько-соловйовське кодро</i>	Російські пропагандисти. Метафоризація. Функція приниження.
<i>Скотство</i>	Недостойна поведінка. Соціолект (просторіччя). Функція оцінки.
<i>Скурвитись</i>	Змінитись у гірший бік. Соціолект (сленг). Функція осуду/звинувачення.

<i>Скурві сини</i>	Вживається на позначення негідних осіб. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Смердіти з ротів</i>	Некоректно висловлюватися стосовно чогось. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Совати ніс, куди не положено</i>	Втручатися в якісь справи. Фразеологізація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Совєти</i>	Радянська влада. Функція приниження.
<i>Совковий</i>	Позначає осіб або предмети, які відповідають радянському способу життя і мислення. Соціолект (жаргонізм). Функція оцінки.
<i>Спустити в унітаз</i>	Втратити щось, знехтувати чимось. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Срака</i>	Вживається у значенні безвихідної, неприємної ситуації. Комбінований спосіб (вульгаризм та метафора). Функція оцінки.
<i>Стати поперек горла</i>	Заважати кому-небудь, перешкоджати тощо. Фразеологізація.

	Функція оцінки.
<i>Стрибати макаками</i>	Поводити себе нерозумно, дивно. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Стріляти собі в обидві ноги</i>	Вживається на позначення необдуманого діяльності, яка має негативні наслідки. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Судилище</i>	Вживається на позначення несправедливого судового процесу або вироку. Словотвір (суфіксація). Функція осуду/звинувачення.
<i>Сука</i>	Вживається як вигук на позначення обурення. Стилістично знижена лексика (вульгаризм). Функція оцінки.
<i>Сучі справи</i>	Вживається у значенні ганебний, неприйнятний або осудливий. Стилістично знижена лексика (лайка). Функція оцінки.
<i>Сцяти в очі</i>	Брехати, вводити в оману. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.
<i>Телеграм-помийки</i>	Канали, в яких публікується недостовірною інформація. Метафоризація.

	Функція оцінки.
<i>Тирити</i>	Красти. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Токсичний</i>	Неприємний. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Треш</i>	Щось ганебне, вульгарне, незрозуміле. Соціолект (сленг). Функція оцінки.
<i>Триндець</i>	Кінець або якась прикрість. Соціолект (сленг). Функція оцінки.
<i>Тріщати по швах</i>	Бути під загрозою, наприклад, розпаду, руйнування тощо. Фразеологізація. Функція оцінки.
<i>Троляка</i>	Гуморист, жартівник. Соціолект (сленг). Функція оцінки.
<i>Туфта</i>	Шахрайство, підробка або халтура. Соціолект (жаргонізм). Функція оцінки.
<i>Тюрячка</i>	В'язниця. Словотвір (суфіксація). Функція оцінки.
<i>Угробити</i>	Погіршити економічний стан. Метафоризація.

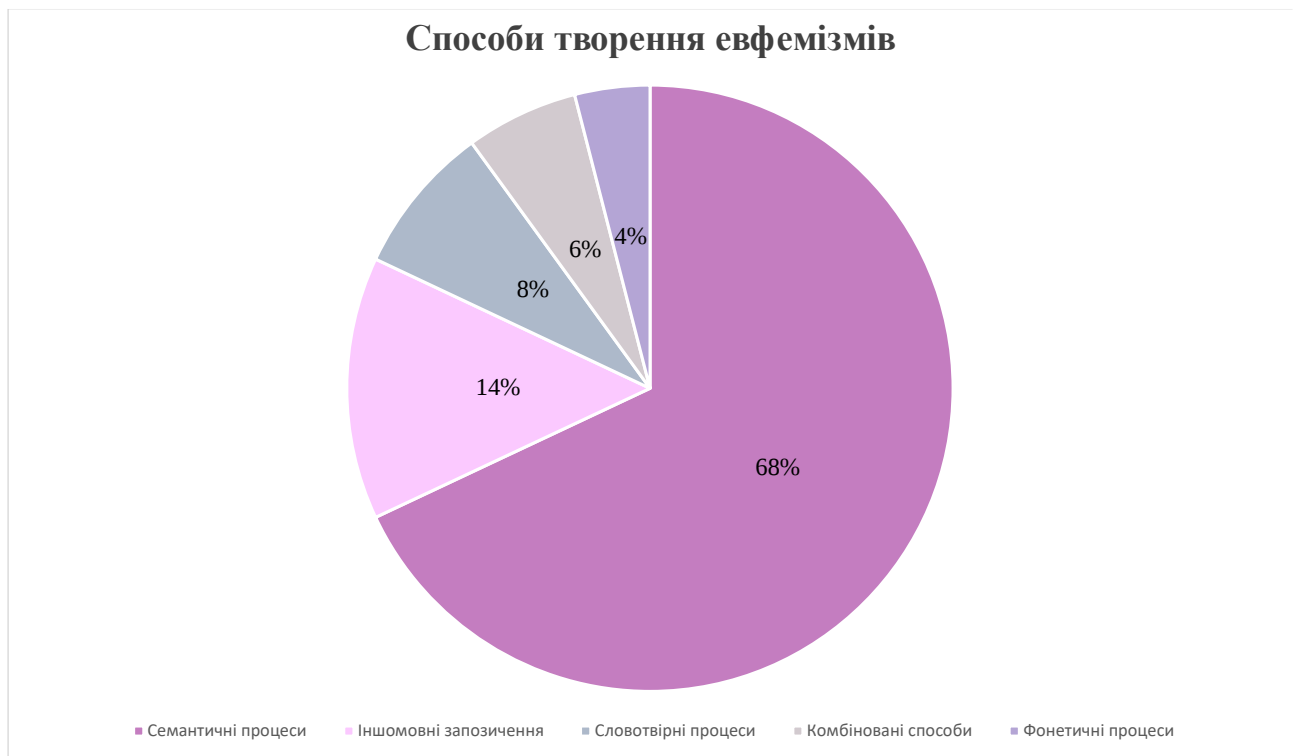
	Функція оцінки.
<i>Упоротий</i>	Той, хто поводить себе неадекватно. Соціолект (сленг). Функція осуду/звинувачення.
<i>Уродський</i>	Некрасивий. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Фсб-бацिला</i>	Вживається на позначення російського впливу. Словотвір (словоскладання). Функція оцінки.
<i>Футболити</i>	Перенаправляти з одного місця в інше. Метафоризація. Функція оцінки.
<i>Фуфломіцин</i>	Щось недієве, що не варте уваги. Словотвір (словоскладання). Функція оцінки.
<i>Халтура</i>	Неякісна робота. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Хануга</i>	Вживається на позначення людини, яка присвоює щось незаконним шляхом. Стилістично знижена лексика. Функція осуду/звинувачення.
<i>Холуй</i>	Вживається на позначення людей, які підпорядковуються комусь, виконують будь-які доручення. Стилістично знижена лексика.

	Функція образи.
<i>Царьок</i>	Вживається у зверхньому тоні на позначення осіб, які нехтують правилами, почуваються вседозволено. Словотвір (суфіксація). Функція приниження.
<i>Чекістан</i>	Вживається на позначення Росії. Словотвір. Функція оцінки.
<i>Чинуші</i>	Вживається на позначення недобросовісних, на думку автора, представників цієї професії (похідною від чиновник). Словотвір (суфіксація). Функція приниження.
<i>Чмо</i>	Ганебна людина. Стилістично знижена лексика. Функція образи.
<i>Чорнороті брехуни</i>	Вживається на позначення людей, які розповсюджують дезінформацію. Метафоризація. Функція образи.
<i>Чорт</i>	Вживається на позначення людей, дії яких є неприпустимими (наприклад, у контексті корумпованих суддів). Метафоризація. Функція образи.
<i>Шавкарій</i>	Вживається на позначення А. Шарія.

	Словотвір (словоскладання). Функція дискредитації.
<i>Шавки</i>	Вживається на позначення російських представників влади. Соціолект (жаргонізм). Функція приниження.
<i>Шарага</i>	Злочинне угруповання. Соціолект (просторіччя). Функція осуду/звинувачення.
<i>Шваль</i>	Вживається на позначення нікчемних людей. Соціолект (просторіччя). Функція образи.
<i>Швах</i>	Скрутне чи безвихідне становище. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Шизанутий</i>	Несповна розуму. Соціолект (сленг). Функція образи.
<i>Ширка</i>	Змови, домовленості між групою осіб з метою просування спільних інтересів. Комбінований спосіб (жаргонізм та метафора). Функція оцінки.
<i>Ширнутися</i>	Вживається на позначення вакцинації. Соціолект (жаргонізм). Функція приниження.

<i>Ширпотреб</i>	Сьогодні вказує на низьку якість речей. Словотвір (словоскладання). Функція оцінки.
<i>Шкваритись (від чогось)</i>	Потерпати від діяльності когось. Стилістично знижена лексика. Функція приниження.
<i>Шкурлєт</i>	Вживається на позначення С. Шкарлета. Гра слів. Функція дискредитації.
<i>Шкурняк</i>	Махінація, незаконне оволодіння. Соціолект (жаргонізм). Функція осуду/звинувачення.
<i>Шльондра</i>	Вживається на позначення осіб, діяльність яких є непристойною, ганебною. Соціолект (жаргонізм). Функція образи.
<i>Шмати</i>	Вживається на позначення прапорів. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Шмурдяк</i>	Щось низької якості. Соціолект (жаргонізм). Функція оцінки.
<i>Шобла</i>	Група людей, організація. Соціолект (жаргонізм). Функція приниження.

<i>Шпиняти</i>	Виразити зневагу до когось через його дії. Стилістично знижена лексика. Функція оцінки.
<i>Ще один цвях у труну</i>	Вживається на позначення незаконних дій. Метафоризація. Функція осуду/звинувачення.

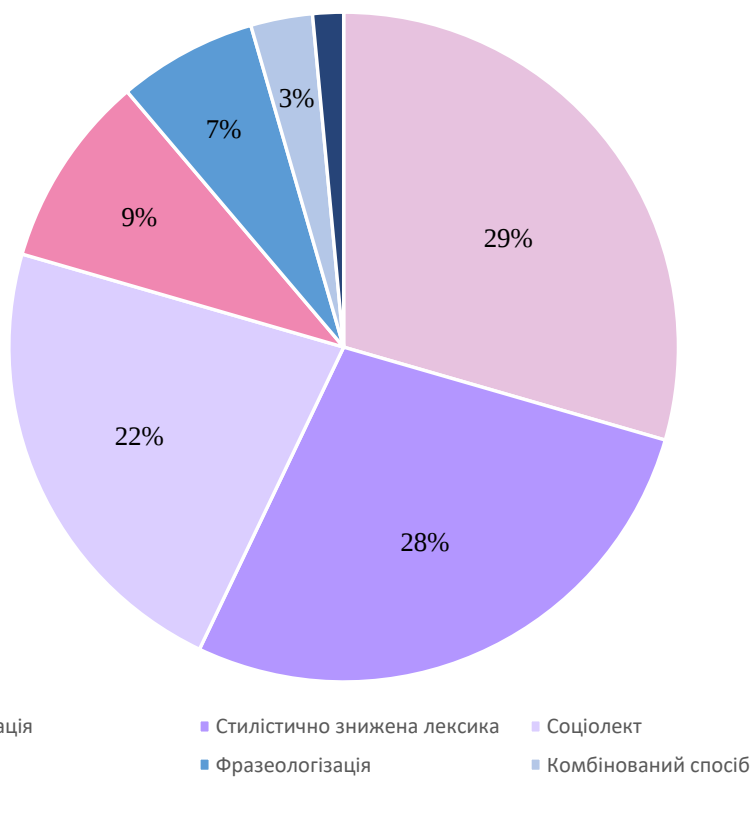
Додаток В

Додаток Г

Додаток Д

Способи творення дисфемізмів

Додаток Е

